

ombudsman
veřejný ochránce práv

Výroční zpráva

Výroční zpráva

20

23

ombudsman
veřejný ochránce práv

Obsah

ÚVODNÍ SLOVO VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV	5
VÝBĚR Z DLOUHODOBÝCH TÉMAT	6
1 LEGISLATIVNÍ DOPORUČENÍ, VZTAHY S ÚSTAVNÍMI ORGÁNY A ČINNOST OCHRÁNCE	9
Legislativní doporučení	10
Vyhodnocení doporučení za roky 2021 a 2022	13
Ochránce a Parlament	18
Ochránce a vláda	20
Ochránce a Ústavní soud	24
Statistika podnětů v roce 2023	26
2 POMOC LIDEM Z UKRAJINY	30
Začleňování příchozích z Ukrajiny	32
Situace příchozích, kteří pečují o blízké s postižením	34
Hájíme nárok na dočasnou ochranu pro lidi vysídlené z Ukrajiny	36
Rok 2023 krátce	39
3 OMBUDSMAN A OCHRANA PRÁV DĚtí	42
Připravujeme se na dětského ombudsmana	44
Zasazujeme se o práva dětí	46
Pomáháme dětem	49
Mluvíme s dětmi	51
4 RODINA, ZDRAVOTNICTVÍ A PRÁCE	54
Měníme pravidla	56
Pomáháme	59
Mluvíme spolu	63
5 SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ	64
Měníme pravidla	66
Pomáháme	69
Mluvíme spolu	72
6 VEŘEJNÝ POŘÁDEK	74
Měníme pravidla	76
Pomáháme	79
Mluvíme spolu	81

7 STAVEBNÍ ŘÁD A ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ	84
Měníme pravidla	86
Pomáháme	89
Mluvíme spolu	91
8 JUSTICE, MIGRACE, FINANCE	94
Měníme pravidla	96
Pomáháme	98
Mluvíme spolu	101
9 DOHLED NAD OMEZOVÁNÍM OSOBNÍ SVOBODY	106
Měníme pravidla	108
Pomáháme	111
Mluvíme spolu	115
10 ROVNÉ ZACHÁZENÍ A DISKRIMINACE	118
Měníme pravidla	121
Pomáháme	124
Mluvíme spolu	126
11 MONITOROVÁNÍ PRÁV LIDÍ S POSTIŽENÍM	128
Měníme pravidla	130
Pomáháme	133
Mluvíme spolu	135
12 OMBUDSMAN A SROZUMITELNOST ÚŘEDNÍCH TEXTŮ	140
13 ZAHRANIČNÍ VZTAHY	144
14 MÉDIA A KOMUNIKACE	148
15 KANCELÁŘ VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV	152
Rozpočet a jeho čerpání v roce 2023	153
Personální situace v roce 2023	155
Posilování ochrany lidských práv: projekt Norských fondů 2020–2023	156
Výroční zpráva o poskytování informací dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím	158

JUDr. Stanislav Křeček
veřejný ochránce práv

JUDr. Vít Alexander Schorm
zástupce veřejného ochránce práv

Úvodní slovo veřejného ochránce práv

Vítám vás při čtení výroční zprávy za rok 2023. Na následujících stránkách se kromě popisu případů jednotlivých stěžovatelů a naší pomoci při jejich problémech s úřady dozvíte také o řadě výzkumů, doporučení i setkání s odborníky na nejrůznější téma. Může to dokonce vypadat, že snad ani není potřeba na současné ombudsmanské instituci nic měnit, když už nyní toho zvládáme tolík.

Avšak výroční zpráva odchází do tisku v době, kdy vláda dostává na stůl návrh novely zákona o veřejném ochránci práv. Zákona, který ve třech desítkách paragrafů vymezuje mantinely naší práce. Zákona, který by měl tyto mantinely už možná brzy znatelně posunout, a tím umožnit výrazné posílení ochrany lidských práv v České republice: novela počítá s proměnou veřejného ochránce práv v takzvanou národní lidskoprávní instituci, neboli ve zkratce NHRI, která bude na dodržování a prosazování lidských práv v celé jejich šíři dohlížet ve všech oblastech života. Zároveň novela připravuje podmínky pro vznik ochránce práv dětí – dětského ombudsmana.

Už jsme podobné rozšíření působnosti několikrát zažili: monitorujeme práva lidí s postižením, dohlížíme na zacházení s lidmi omezenými na svobodě, prověřujeme případy možné diskriminace a prosazujeme rovné zacházení. Díky tomu máme poměrně jasnou představu, že přerod v NHRI i příchod dětského ombudsmana by s sebou přinesly také specifický způsob práce. Poslední čtyři roky jsme se proto na tuto možnost připravovali a díky projektu Norských fondů jsme se v různých oblastech systematicky učili, jak přistupovat k lidskoprávním tématům.

Nyní ukončený čtyřletý projekt měl celkový rozpočet 38 a čtvrt milionu korun. Mohli jsme díky němu vytvořit jedenáct pracovních míst a spolupracovat s mnoha extenzisty. Tyto peníze a tato pracovní místa jsou s koncem projektu minulostí. Řešení problémů na poli lidských práv se pro nás tímto značně zúžilo.

Doufám, že zákonodárci svým postojem k novele zákona o veřejném ochránci práv ukáží, že ochranu lidských práv berou vážně. Doufám, že obě instituce, NHRI i dětský ombudsman, budou mít dost prostředků a lidí pro svou práci. A především doufám, že my budeme moci v rozšířených mantinelech zákona o veřejném ochránci práv začít proměňovat paragrafy v pomoc lidem, kteří ji potřebují a ve zlepšení podmínek pro nás všechny.

Na co navazujeme, si můžete přečíst právě teď. Hned na následující dvoustraně najdete výběr z dlouhodobých témat. Jejich prostřednictvím se také můžete seznámit s našimi prioritami pro další roky. Ať už jde o situaci zrazenitelných lidí včetně dětí či lidí žijících v ústavech, přístupnost budov i služeb nebo srozumitelnou komunikaci úřadů, naše práce v těchto oblastech rozhodně nekončí.

Stanislav Křeček, veřejný ochránce práv

4. března 2024

Výběr z dlouhodobých témat

Výroční zpráva nabízí informace rozdělné do kapitol podle působnosti ombudsmana a jednotlivých oblastí práva. Potíže našich stěžovatelů ani dění ve společnosti však není možné vyčlenit od zbytku života a jednotlivě uzavřít do jasně ohraničených samostatných kategorií. To se odráží také v naší práci na dlouhodobých tématech. Při jejich zpracování propojujeme zásadní aktéry – politiky, odborníky, úředníky i zástupce občanské společnosti. Srozumitelně (str. 140) je seznamujeme se závěry našich šetření, sdílíme s nimi výsledky výzkumu a adresujeme jim naše doporučení. Zapojujeme také jednotlivce, kterých se dané téma přímo dotýká.

ZAJÍMÁ NÁS PŘÍSTUPNOST BUDOV A SLUŽEB

(Bez)bariérovost staveb a přístupnost veřejných míst i služeb jsme zkoumali z pohledu stavebního práva (str. 84) i prostřednictvím zkušeností lidí s postižením (str. 128). V prvním výzkumu jsme se zaměřili na rozhodování stavebních úřadů, v druhém se testeři s různým typem postižení zkoušeli v krajských městech dostat na konkrétní úřady a instituce.

DEINSTITUCIONALIZACE JE MNOHÝM STÁLE CIZÍ

Lidé s postižením s námi při více příležitostech (str. 138) sdíleli své zkušenosti s životem v ústavech i mimo ně (str. 133). Při analýze strategických dokumentů krajů a Ministerstva práce a sociálních věcí jsme zjistili, že pouze malá část krajských střednědobých plánů rozvoje sociálních služeb cílí na rušení ústavů a předcházení tomu, aby se do transformovaných služeb přenášely ústavní prvky, jako je například pevně daný denní režim nebo hromadné stravování.

- › Zasadili jsme se, aby prostředky z evropských do tačních fondů nemohly být využity pro rozvoj služeb ústavního charakteru, ale naopak na rozvoj komunitních služeb.
- › S Ministerstvem práce a sociálních věcí a Jednotou pro deinstitucionalizaci jsme uzavřeli memorandum o spolupráci v oblasti práva na nezávislý způsob života, prosazování deinstitucionalizace.

STAVÍME SE ZA ZRANITELNÉ

- › Zasazujeme se o lepší postavení obětí trestních činů a dostupnější peněžitou pomoc pro ně (str. 96). Zábývali jsme se také příčinami i možným řešením průtahů v soudních řízeních (str. 101).
- › Podařilo se nám získat pozornost Ministerstva zdravotnictví v souvislosti s materiálními podmínkami v psychiatrických nemocnicích. Jednali jsme o plánech na rekonstrukci několika zařízení (str. 114).
- › Pokračujeme v pomoci lidem prchajícím před válkou na Ukrajině (str. 30). Ti při svém začleňování do nové společnosti řeší problémy spojené s ubytováním, prací nebo vzděláváním dětí.
- › Upozorňovali jsme poslance, ministry i prezidenta republiky na problémy spojené s vyplácením sociálních dávek u Úřadů práce (str. 64), nedostatečnou výši příspěvku na péči (str. 13) nebo s překotnými změnami pravidel pro odchod do předčasného důchodu (str. 72).
- › Pomocí výzkumu jsme se rozhodli najít příklady dobré praxe při zajišťování bydlení napříč regiony i různými cílovými skupinami (str. 123).

DĚTI POTŘEBUJÍ SVÉHO OMBUDSMANA

V České republice stále chybí ochránce práv dětí (str. [44](#)). Reagujeme sice na podněty v oblastech, které se jich dotýkají, řešíme i stížnosti dětí samotných, sledujeme poměry v dětských domovech a dalších zařízeních, aktivně děti prostřednictvím výzev a soutěží zapojujeme do dění kolem. Teprve dětský ombudsman by ale mohl práva dětí chránit a prosazovat v celé šíři a ve všech oblastech života. Připomínkovali jsme novelu zákona o veřejném ochránci práv. Návrh počítá se zřízením instituce samostatného a nezávislého dětského ombudsmana, který by se přičlenil ke Kanceláři veřejného ochránci práv. Dětský ombudsman by mohl navázat na naši dosavadní práci (str. [42](#)).

- V roce 2023 jsme se věnovali například otázce návštěv dětí u jejich vězněných rodičů a sledovali v této souvislosti praxi orgánů sociálně-právní ochrany dětí i přístup vězeňské služby (str. [56](#)).
- Evropskému soudu pro lidská práva jsme zaslali vyjádření k případu vzdělávání žáka s poruchou autistického spektra (str. [46](#)).
- Na kulatém stole jsme s odborníky sdíleli naše zjištění z návštěv zařízení pro výkon ochranné výchovy. Upozornili jsme, že současná právní úprava ústavní a ochranné výchovy nezohledňuje specifika a potřeby umístěných dětí (str. [111](#)).
- Zjišťovali jsme také, jak ve školách přistupují k dětem, které potřebují zdravotní podporu (str. [48](#) a [122](#)).

USILUJEME O POSÍLENÍ OCHRANY LIDSKÝCH PRÁV

Stejně dětského ombudsmana nezřídila dosud Česká republika jako jedna z posledních zemí Evropské unie ani vnitrostátní nezávislou instituci zaměřenou na ochranu lidských práv – takzvanou NHRI. I to by mohla změnit připravovaná novela zákona o veřejném ochránci práv. O poslání NHRI i praktických otázkách jejich fungování jsme diskutovali na kulatém stole, kam jsme pozvali české i zahraniční odborníky (str. [144](#)).

Vydáním závěrečné monitorovací zprávy jsme uzavřeli tříletý monitoring naplňování práva na rovné zacházení a dodržování zákazu diskriminace v České republice ve třech vybraných oblastech: vzdělávání Romů, rovné odměňování žen a mužů a změny právní úpravy, které by měly zajistit lepší ochranu obětí diskriminace a vymahatelnost jejich práv. Pro jednotlivá ministerstva, ale také obce, formulujeme v monitorovací zprávě několik doporučení, jejichž splnění může vést k většímu naplnění práva na rovné zacházení v ČR (str. [123](#)).

Zveřejnili jsme šestidílný [on-line kurz antidiskriminačního práva](#) vhodný pro každého, kdo chce rozumět tomu, jak diskriminaci poznat a řešit. Do konce roku se k němu přihlásilo už přes 500 uživatelů.

Naše sedmnáctileté zkušenosti s monitorováním práv lidí omezených na osobní svobodě jsme sdíleli se slovenskými kolegy, kteří v roce 2023 začali vykonávat mandát národního mechanismu prevence špatného zacházení dle Opčního protokolu k Úmluvě proti mučení (str. [116](#)).

S ukrajinským ombudsmanem jsme uspořádali on-line konferenci představitelů ombudsmanských i národních lidskoprávních institucí z více než šedesáti zemí celého světa. Společně jsme diskutovali o aktuálních problémech a porušování lidských práv na okupovaném Krymu (str. [146](#)).

Zástupci ombudsmana se členy poradního orgánu pro oblast práv lidí s postižením

1

PARLAMENT
ČESKÉ REPUBLIKY
POSLANECKÁ
SNĚMOVNA

Legislativní doporučení, vztahy s ústavními orgány a činnost ochránce

Ochránce zevšeobecňuje problémy a poznatky získané svou činností a upozorňuje na potřebné změny právní úpravy. Možná řešení navrhuje Poslanecké sněmovně formou legislativních doporučení. Zároveň reaguje na to, jakým způsobem byla využita doporučení předložená v letech předchozích.

Legislativní doporučení

1. VYMÁHÁNÍ NÁKLADŮ NA VÝKON OCHRANNÉHO LÉČENÍ U CIZINCŮ BEZ ZDRAVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ

Ochranné léčení ukládají soudy pachatelům trestných činů, kteří jsou nepříčetní nebo je spáchali ve stavu zmenšené příčetnosti. Výkon léčení se hradí z veřejného zdravotního pojištění. Pokud odsouzený není pojistěn, náklady léčení za něj hradí stát.

Stát je následně oprávněn vymáhat od pacienta tyto náklady nebo jejich část, a to prostřednictvím Ministerstva zdravotnictví (§ 89 odst. 3 [zákona o specifických zdravotních službách](#)). Zákon však vůbec nezohledňuje to, že pacienti jsou během ochranného léčení zbaveni osobní svobody, podstupují ho nedobrovolně a jeho trvání závisí jen na rozhodnutí soudů.

Ochránce při prověřování stížnosti jednoho cizince v psychiatrické nemocnici zjistil, že ministerstvo po něm vymáhá veškeré náklady vyúčtované nemocnicí, aniž by zohlednilo, kolik péče skutečně potřeboval (závěrečné stanovisko ochránce, sp. zn. [7546/2021/VOP](#)). Tento cizinec měl platit přibližně 2 800 Kč denně, přestože neměl předepsané žádné léky ani zvýšený dohled a kvůli jazykové bariéře se neúčastnil terapeutických programů.

V praxi se ukazuje, že úspěšné vymožení nákladů je v obdobných případech nereálné. Zákon by proto měl od vymáhání nákladů od pacientů bez veřejného zdravotního pojištění upustit. Stát by marným vymáháním alespoň dále nenavyšoval celkové náklady ochranného léčení. A pacienti by dostali šanci žít po propuštění z léčení bez statisícových dluhů.

VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV DOPORUČUJE

Poslanecké sněmovně, aby požádala vládu o předložení návrhu změny zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotnických službách, která z něj vypustí § 89 odstavec 3 bez náhrady.

2. DOPADY ODKLADNÉHO ÚČINKU SPRÁVNÍ ŽALOBY U PENĚŽITÝCH PLNĚNÍ

Odkladný účinek správní žaloby by měl způsobovat odložení všech právních následků napadeného rozhodnutí. V případě uložení peněžité povinnosti by tak úřad neměl vymáhat zaplacení jistiny, být zdrženlivý v případě vymáhání souvisejících úroků, neměl by na ně započítávat jiné platby atd. Na napadené rozhodnutí je třeba ode dne vykonatelnosti usnesení o přiznání odkladného účinku hledět jako na nepravomocné.

Výzkum ochránce ukázal, že mezi správními orgány jsou velké rozdíly ve výkladu odkladného účinku a jeho dopady (výzkumná zpráva sp. zn. [6308/2020/VOP](#)). Zjistil například, že správní orgány nemají jistotu, jak se vypořádat se situací, kdy správní soud přizná odkladný účinek až poté, co již bylo napadené rozhodnutí realizováno. Ani další dopady odkladného účinku správní žaloby nejsou jednoznačné.

Diskuze odborníků na kulatém stole ochránce v květnu 2023 navíc ukázala, že správní praxe je natolik roztríštěná, že sporné otázky nelze překlenout výkladem. Ochránce proto považuje za nevhodnější změnit právní úpravu.

Ústavně-právní výbor Poslanecké sněmovny na jednání v Kanceláři veřejného ochránce práv

Ministerstvo spravedlnosti na konci roku 2023 předložilo návrh novely soudního řádu správního (č. j. předkladatele [101/2020-LO-SP](#)). Ta vylučuje možnost přiznání odkladného účinku u daní a řady dalších peněžitých plnění nesankčního charakteru. Žalobce bude moci požádat o vydání předběžné opatření. Při podání návrhu bude muset přesně vymezit, čeho by chtěl předběžným opatřením dosáhnout.

Ochránci tento návrh podporují, neboť přispěje k odstranění výkladových problémů.

VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV DOPORUČUJE

Poslanecké sněmovně, aby přijala novelu zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, která by vyjasnila, zda odkladný účinek správní žaloby má dopad na právní moc, vykonatelnost nebo na veškeré myslitelné účinky napadeného správního rozhodnutí. A současně stanoví, od kdy má odkladný účinek působit.

3. PENĚŽNÍ NÁHRADA MÁ BÝT HLAVNÍM ŘEŠENÍM ÚJMY OBĚTI DISKRIMINACE

Soudy poskytují obětem diskriminace náhradu nemajetkové újmy v penězích až v případě, kdy k nápravě nestačí jiné prostředky (např. upuštění od diskriminace, odstranění jejich následků nebo omluva).

To však odporeje právu Evropské unie (článek 15 směrnice [2000/43/ES](#), článek 17 směrnice [2000/78/ES](#), článek 14 směrnice [2004/113/ES](#)) a [rozsudkům](#) Soudního dvora Evropské unie (např. rozsudek Soudního dvora ze dne 10. 4. 1984, Von Colson a Kamann, [C-14/83](#)). Podle nich by oběti diskriminace měly v podstatě vždy obdržet náhradu v penězích. Ta by měla být účinná, přiměřená a mít odrazující účinek.

Přístupem soudů k náradě nemajetkové újmy v diskriminačních sporech se ochránce zabýval ve výzkumu (Rozhodování českých soudů o diskriminačních sporech 2015–2019, sp. zn. [61/2019/DIS](#)). Z něj vyplývá, že i když většina žalobců požaduje peněžní náhradu, soudy ji s odkazem na § 10 odst. 2 [antidiskriminačního zákona](#) přiznávají v omezené výši nebo dokonce vůbec. Poskytnuté zadostiučinění tedy nemá požadované účinky.

Oblast ochrany před diskriminací má velmi blízko k ochraně osobnosti, kde peněžní náhrada nemajetkové újmy nemá subsidiární povahu. Tento rozdíl není dle ochránce důvodný, proto ho doporučuje (i s přihlédnutím k evropskému právu) narovnat. Ochránce tuto změnu navrhuje také v rámci připomínkového řízení k zákonu, který provádí směrnici (EU) [\(EU\) 2022/2381](#) o zastoupení žen v orgánech společnosti.

VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV DOPORUČUJE

Poslanecké sněmovně, aby prostřednictvím poslaneckého návrhu změnila ustanovení § 10 zákona č. 198/2009 Sb., antidiskriminační zákon, tak, že se současné odstavce 2 a 3 nahrazují novým odstavcem 2, který včetně poznámky pod čarou zní: „Určení způsobu a výše přiměřeného zadostiučinění se řídí předpisy práva občanského“.

4 § 2956 a § 2957 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhodnocení doporučení za roky 2021 a 2022

Doporučení za rok 2022

1. ZVÝŠENÍ PŘÍSPĚVKU NA PÉČI A JEHO PRAVIDELNÁ VALORIZACE

Ochránce dlouhodobě upozorňuje na nedostatečnou výši příspěvku na péči. Ta nezohledňuje inflaci ani rostoucí ceny sociálních služeb. Lidé s postižením tedy nemají dostatek finančních prostředků k zajištění svých základních životních potřeb (hygiena, oblékání, stravování, aj.). Mnoho z nich se proto musí obracet na sponzory nebo se spolehnout na pomoc jiných osob.

Ministerstvo práce a sociálních věcí předložilo dvě novely, které zamýšlely navýšit příspěvek na péči. Ochránce k nim uplatnil několik zásadních připomínek (sp. zn. [7206/2023/S](#), [595/2024/S](#)). Ministerstvo se jimi nezabývalo a oba návrhy nakonec nepředložilo vládě.

Ministr práce a sociálních věcí v únoru 2024 představil poslanecký pozměňovací návrh ke sněmovnímu tisku č. 605, který má podstatně zvýšit příspěvky jen ve stupni III a IV. Ochránce považuje takové řešení za nedostatečné (viz str. [72](#)).

VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV DOPORUČUJE

Poslanecké sněmovně, aby přijala návrh změny zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, který:

- › zvýší příspěvky na péči v § 11 odst. 1 písm. a) alespoň na 4 100 Kč, v písm. b) alespoň na 8 100 Kč, v písm. c) alespoň na 16 700 Kč a v § 11 odst. 2 písm. a) alespoň na 2 000 Kč, v písm. b) alespoň na 5 500 Kč, a v písm. c) alespoň na 15 400 Kč,
- › zavede povinnou valorizaci příspěvku na péči.

2. NOVÝ ZÁKON O ÚSTAVNÍ VÝCHOVĚ DĚTÍ

V České republice žije asi 6 400 dětí v ústavech. Jsou to různé děti: malé i velké, sirotci, děti, o které se jejich rodina neumí nebo nemůže starat, ale i děti s vážnými výchovnými problémy. Ochránce dlouhodobě usiluje o to, aby děti nevyrůstaly v ústavech. Vedle toho upozorňuje na nutnost změn v těch ústavech, které se stále starají o děti (Zpráva ochránce z návštěv školských zařízení pro výkon ústavní

výchovy z roku 2022, sp. zn. [33/2021/NZ](#); Zpráva ochránce z návštěv školských zařízení pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy z roku 2011, sp. zn. [53/2010/NZ](#).

Výchova dětí v ústavech neodpovídá potřebám dětí, protože se dodnes řídí zastaralým [zákonem č. 109/2002 Sb.](#), který měl být jen přechodným řešením. Ten například neumožňuje zaměstnávat zdravotníky, tedy především zdravotní sestry či adiktology, což vede k zanedbávání potřeb dětí s duševními poruchami, poruchami chování nebo se závislostí (připomínka ochránce k návrhu zákona, sp. zn. [46139/2023/S](#), bod 5). Odborná péče o děti také často zasahuje do jejich základních práv, proto ji zákon musí jasně vymezit a zavést kontrolu. Některé ústavy jsou příliš velké a využívají nevhodné budovy (zpráva ochránce z návštěvy zařízení, sp. zn. [33/2022/NZ](#)). Život dětí se pak neřídí jejich potřebami, ale provozními potřebami ústavu.

V roce 2023 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) zřídilo meziresortní pracovní skupinu s cílem připravit věcný záměr nového zákona. Ta ale zatím nemá žádné výsledky. To stejné platí o jednáních MŠMT s Ministerstvem práce a sociálních věcí o začlenění úpravy ústavních zařízení do obecnějšího zákona o podpoře rodin.

VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV DOPORUČUJE

Poslanecké sněmovně, aby požádala vládu o předložení návrhu nového zákona o ústavní výchově dětí.

3. ZASTAVENÍ VÝPLATY SIROTČÍHO DŮCHODU PŘI JEHO ZJEVNÉM ZNEUŽÍVÁNÍ

Vyplacený sirotčí důchod se odečítá od pěstounské dávky – příspěvku na úhradu potřeb dítěte – bez ohledu na to, zda příjemce (nejčastěji rodič dítěte) předá důchod pečujícímu pěstounovi. Pěstouni proto často nemají dost peněz na úhradu potřeb dítěte.

Ministerstvo práce a sociálních věcí v novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí (Poslanecká sněmovna, 9. období, [sněmovní tisk č. 573](#)) navrhovalo, aby pěstouni, kteří nejsou příjemci důchodu svěřeného dítěte, mohli po dobu tří měsíců čerpat příspěvek na úhradu potřeb dítěte v plné výši. Ochránce si cení snahy ministerstva. Zároveň však poukazuje na to, že navrhovaná právní úprava neřeší možnost České správy sociálního zabezpečení ihned zastavit výplatu důchodu tomu, kdo ho nepoužívá ve prospěch dítěte.

VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV DOPORUČUJE

Poslanecké sněmovně, aby požádala vládu o předložení návrhu změny zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, která České správě sociálního zabezpečení umožní bezodkladně zastavit výplatu důchodu při důvodném podezření, že příjemce důchod zneužívá.

4. SNÍŽENÍ SOUDNÍHO POPLATKU ZA ODVOLÁNÍ VE VĚCECH DISKRIMINACE

Již dlouho se ochránce snaží napravit například nepoměr, který panuje u soudních poplatků v antidiskriminačních případech. Zatímco za [žalobu](#) platí oběti diskriminace 1 000 Kč, za [odvolání](#) proti rozhodnutí o žalobě musí často zaplatit několikanásobně více (2 000 Kč plus 1 % z požadované náhrady nemajetkové újmy přesahující 200 tisíc Kč).

To zásadně znesnadňuje jejich přístup ke spravedlnosti, přestože musí být účinná ochrana před diskriminací dostupná všem.

Přijmout změnu zákona o soudních poplatcích ochránce doporučil Ministerstvu spravedlnosti v monitorovací zprávě z roku 2023 (Naplňování práva na rovné zacházení a ochranu před diskriminací, sp. zn. [55/2023/DIS](#)). Také ji navrhl doplnit do [Plánu legislativních prací vlády na rok 2024](#). Protože vláda tento legislativní úkol do plánu nezařadila, opakuje ochránce své doporučení.

VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV DOPORUČUJE

Poslanecké sněmovně, aby prostřednictvím poslaneckého návrhu změnila sazebník poplatků, tedy přílohu zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, tak, že se v položce 22 za bod 12 vloží nový bod 13, který zní: „Za odvolání proti rozhodnutí ve věcech ochrany před diskriminací se vybere poplatek podle položky 40.“ Dosavadní body 13 a 14 se přečíslují.

Ústavně-právní výbor Poslanecké sněmovny na jednání v Kanceláři veřejného ochránce práv

5. MILOSTIVÉ LÉTO PRO POJISTNÉ NA VEŘEJNÉ ZDRAVOTNÍ POJIŠTĚNÍ

Milostivé léto I, II a III již umožnilo většině lidí, kteří dlužili státu nebo obci, aby se zaplacením dluhu zbavili jeho příslušenství (úroků, penále, většiny nákladů vymáhání).

Tuto možnost ale nedostali dlužníci pojistného na veřejné zdravotní pojištění, pokud se dluh dosud nevymáhá nebo ho vymáhá daňovou exekucí sama pojišťovna. Milostivé léto I a II pak také nedopadlo na to penále na pojistném, které exekutor nevymáhal, protože ho pojišťovna vyměřila až po osvobození v Milostivém létu.

Ochránce proto podporuje poslanecký návrh zákona o mimořádném odpuštění penále z pojistného na veřejné zdravotní pojištění (Poslanecká sněmovna, 9. období, sněmovní tisk č. 604). Dosud ale návrh nemyslí na všechny situace a pokud se nezmění, dlužníci na pojistném na tom budou stále hůř než dlužníci na daních a pojistném na sociální zabezpečení, kteří mohli využít Milostivé léto III.

VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV DOPORUČUJE

Poslanecké sněmovně, aby prostřednictvím poslaneckého pozměňovacího návrhu doplnila návrh zákona o mimořádném odpuštění penále z pojistného na veřejné zdravotní pojištění tak, aby

- › se vztahoval i na penále na dlužném pojistném, které se dosud nevymáhá, a
- › umožnil odpustit penále na pojistném, které dlužník uhradil během Milostivého léta I nebo II, nebo alespoň
- › prodloužil lhůtu pro podání žádosti o odstranění tvrdosti v § 53a odst. 4 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění.

6. VYMÁHÁNÍ JUSTIČNÍCH POHLEDÁVEK CELNÍKY

Soudy nezvládaly samy vymáhat justiční pohledávky (např. nezaplacené peněžité tresty, pořádkové pokuty, soudní poplatky či náklady trestního řízení). Ochránce spatřoval řešení v tom, že by tyto dluhy vymáhala celní správa upozorněním (naposledy [Výroční zpráva za rok 2022](#), s. 13). To umožnila změna trestního rádu, občanského soudního rádu a některých dalších zákonů. Ochránce si cení toho, že vláda a zákonodárce jeho doporučení vyslyšeli.

Doporučení za rok 2021

1. ZMĚNA PRÁVNÍ ÚPRAVY HAVÁRIE NA VODÁCH

Havárie na řece Bečvě v roce 2020 ukázala, že je právní úprava řešení havárií na vodních tocích nedostatečná. Zejména není jasné, co přesně mají jednotlivé orgány při zvládání havárie dělat, jak vzájemně spolupracovat a předávat si informace.

Ochránce proto opakovaně jednal s Ministerstvem životního prostředí a žádal ho o přijetí havarijní novely vodního zákona. Ministerstvo připravilo návrh novely, bohužel v ní však nezohlednilo některé zásadní připomínky ochránce (sp. zn. [6217/2023/S](#)). Návrh nyní čeká na projednání Poslanecké sněmovny (Poslanecká sněmovna, 9. období, [sněmovní tisk č. 569](#)).

Ochránce se aktuálně zabývá situací na říčce Trkmance. Apeluje proto na přijetí havarijní novely vodního zákona v takové podobě, aby skutečně vyřešila nedostatky současné právní úpravy.

VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV DOPORUČUJE

Poslanecké sněmovně, aby přijala návrh změny zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů, který

- › stanoví jasný a přehledný systém ohlašování havárie,
- › výslovně stanoví, který krajský úřad řídí práce při zvládání havárie v případě,

že havárie přesáhne území správního obvodu jednoho kraje,

- › a specifikuje obsahovou náplň řízení prací při zneškodňování havárie a pravomoci jednotlivých dotčených subjektů při řešení havárie.

2. KOMPLEXNÍ ÚPRAVA OPATROVNICTVÍ A PODPŮRNÝCH OPATŘENÍ PRO DOSPELÉ

V České republice žije více než 50 tisíc dospělých, kteří mají potíže samostatně právně jednat, a proto využívají podpůrná opatření (ná pomoc při rozhodování, zastoupení členem domácnosti či omezení svéprávnosti a jmenování opatrovníka). Občanský zákoník pro ně stanoví pouze základní pravidla. Neobsahuje podrobnější úpravu práv a povinností opatrovanych a opatrovníků ani účinnou kontrolu opatrovníků a podpůrných osob. Ochránce vidí, jaké problémy to v praxi způsobuje, když sleduje naplňování Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením a vyřizuje stížnosti na veřejné opatrovníky. Soudy stále příliš často volí krajní opatření – omezí člověku svéprávnost namísto toho, aby využily mírnější opatření. Současně až ve 40 % případů uplatní tzv. souhrnné omezení. To znamená, že člověk nemůže právně jednat v ničem kromě běžných záležitostí každodenního života. Soudy také často zasahují do základních práv omezovaných lidí, jako je volební právo, právo uzavřít manželství nebo právo na práci (Výzkumná zpráva ochránce „Křížovatky autonomie“, sp. zn. [61/2018/OZP](#)).

Problematické je také to, že za oblast opatrovnictví a podpůrných opatření neodpovídá pouze jedno ministerstvo. Přestože to nikde není stanoveno, jednotlivé části spadají pod Ministerstvo vnitra (příspěvek na výkon opatrovnictví), Ministerstvo spravedlnosti (výkaznictví a statistiky, vzdělávání opatrovníků), Ministerstvo práce a sociálních věcí (vzdělávání související s deinstitucionalizací sociálních služeb) a kraje (metodická podpora a kontrola).

Ochránce proto apeluje na přijetí zákona o opatrovnictví, s jehož přijetím již deset let počítá občanský zákoník.

VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV DOPORUČUJE

Poslanecké sněmovně, aby požádala vládu o předložení nové zákonné úpravy umělého přerušení těhotenství, která bude zapadat do platného právního rádu, odpovídat současné společenské realitě a soudobým medicínským poznatkům.

---

3. NOVÝ ZÁKON O UMĚLÉM PŘERUŠENÍ TĚHOTENSTVÍ

Už dlouho ochránce ve své činnosti narází na zastaralou a nevhovující právní úpravu umělého přerušení těhotenství (zákon č. [66/1986](#) Sb.). Stejný názor má i Ministerstvo zdravotnictví, které plánuje upravit umělé přerušení těhotenství v zákoně o specifických zdravotních službách. Přestože se ministerstvo dle svého vyjádření aktivně venuje problematice a jedná s odborníky, [Plán legislativních prací vlády na rok 2024](#) s ní nepočítá. Ochránce proto opakuje své doporučení.

Ochránce a Parlament

POSLANECKÁ SNĚMOVNA

Poslanecká sněmovna v 9. volebním období **projednala výroční zprávy** o činnosti veřejného ochránce práv za rok **2021 a 2022**. Součástí výročních zpráv jsou legislativní doporučení. Poslanecká sněmovna při projednání výroční zprávy přijímá zpravidla usnesení, kterým vyzve vládu, aby se navrhovanými legislativními doporučeními zabývala a následně se k jejich přijetí vyjádřila.

K výroční zprávě za rok 2021 přijala [usnesení č. 609](#), kterým požádala vládu, aby se zabývala třemi legislativními doporučeními ochránce a následně předložila Poslanecké sněmovně zprávu o využití těchto doporučení. Vláda však Poslanecké sněmovně požadovanou zprávu doposud nepředložila.

K výroční zprávě za rok 2022 přijala [usnesení č. 683](#), kterým upozornila vládu na význam a potřebu řešit nedostatky zjištěné ochráncem.

Ochránce s Poslaneckou sněmovnou dále spolupracoval především prostřednictvím petičního výboru a jednotlivých poslanců.

PETIČNÍ VÝBOR

Petiční výbor projednal výroční zprávu o činnosti ochránce za rok 2022. Dále projednal čtvrtletní zprávy o činnosti ochránce za 3. a 4. čtvrtletí 2022, 1. a 2. čtvrtletí 2023, ke kterým jsou připojeny též zprávy o věcech, v nichž ochránce nedosáhl nápravy ani po vyčerpání zákonem předvídaných postupů.

Petiční výbor projednal v květnu návrh státního závěrečného účtu Kanceláře veřejného ochránce práv za rok 2022. Následně v říjnu projednal návrh rozpočtu na rok 2024.

ROZPOČTOVÝ VÝBOR

Rozpočtový výbor v květnu a červnu projednal návrh celkových výdajů rozpočtu Kanceláře veřejného ochránce práv na rok 2024.

ÚSTAVNĚ-PRÁVNÍ VÝBOR

V březnu navštívil ústavně-právní výbor v rámci svého výjezdního zasedání Kancelář veřejného ochránce práv. Ochránce společně s dalšími zaměstnanci seznámili členy ústavně-právního výboru s působností. Diskutovali rovněž [aktuální téma](#), zejména otázku zřízení dětského ombudsmana v České republice či projednávaný zákon o jednotném environmentálním stanovisku, který omezuje zapojení spolků do řízení o povolování staveb.

VÝBOR PRO SOCIÁLNÍ POLITIKU

V únoru projednával výbor pro sociální politiku aktuální situaci na úřadech práce. Ochránce členy výboru [upozornil](#), že kvůli nedostatku personálu dochází na úřadech k extrémnímu nárůstu stížností lidí na prodlevy při vyplácení dávek v délce šest až sedm měsíců.

V červnu ochránce členy výboru [seznámil se svými výhradami](#) k projednávané novele zákona o důchodovém pojištění ([sněmovní tisk č. 458](#)). Poukázal zejména na okamžitou účinnost novely, která bude mít zásadní dopady na životní plány lidí, kteří se rozhodli pro odchod do předčasného starobního důchodu z pochopitelných důvodů, jako je například zhoršený zdravotní stav, péče o rodiče nebo pomoc s vnoučaty.

SENÁT

Senát projednal výroční zprávu o činnosti veřejného ochránce práv za rok 2022 (senátní tisk č. 70) dne 1. června 2023 a vzal ji na vědomí.

Podrobněji činnost veřejného ochránce práv sledují ústavně-právní výbor a výbor pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice, které také pravidelně projednávají výroční zprávy ochránce.

KOMUNIKACE S JEDNOTLIVÝMI POSLANCI A SENÁTORY

Ochránce oceňuje, že poslanci a senátoři využívají svého oprávnění předávat mu podněty jednotlivých osob (které se na ně obracejí), případně se aktivně zajímají o reálný dopad právního řádu na společnost. Ochránce vítá možnost seznámit zájemce se svými zjištěními a závěry ze všech oblastí své působnosti.

Ochránce a vláda

Veřejný ochránce práv vyrozumívá vládu, pokud ministerstvo nepřijme dostatečná opatření k nápravě konkrétního pochybení nebo obecné nezákonné správní praxe. Může také vládě doporučit přijetí, změnu nebo zrušení zákona, případně nařízení nebo usnesení vlády.

V roce 2023 ochránce vládu třikrát vyrozuměl o nezákonné praxi Ministerstva vnitra.

VYROZUMĚNÍ OCHRÁNCE VLÁDĚ

PROBLÉMY V ŘÍZENÍCH O PŘIZNÁNÍ POSTAVENÍ OSOBY BEZ STÁTNÍ PŘÍSLUŠNOSTI

Ochránce se opakovaně zabýval případy lidí, kteří na pracovišti Odboru azyllové a migrační politiky Ministerstva vnitra (OAMP) podali žádost o udělení statusu osoby bez státní příslušnosti. Tito lidé přitom neobdrželi žádný průkaz, kterým by své postavení mohli prokázat.

Ochránce nejprve poukázal na skutečnost, že žadatelé o přiznání právního postavení osoby bez státní příslušnosti přišli novelou zákona o pobytu cizinců (provedenou zákonem č. 274/2021 Sb.) o většinu práv, která jím dříve náležela a která jím potvrďily správní soudy ve své rozhodovací činnosti. Příkladmo jde o právo setrvat na území po dobu řízení, právo získat průkaz žadatele, právo na ubytování v pobytovém středisku Správy uprchlických zařízení Ministerstva vnitra, právo být účastníky veřejného zdravotního pojistění, možnost být zaměstnán po šesti měsících ode dne podání žádosti a podobně. Řada těchto garancí má přitom odraz v jednotlivých právech uznaných Mezinárodním paktem o hospodářských, sociálních a kulturních právech. **Přijetím stávající právní úpravy tudíž došlo k porušení mezinárodněprávních závazků plynoucích České republice**, neboť se snížila úroveň již dříve uznaných práv (zákaz retrogrese).

Vzhledem k tomu, že současná právní úprava otázky právního postavení žadatelů po dobu trvání řízení o přiznání postavení osoby bez státní příslušnosti nijak neřeší, je podle ochránce nutné tuto mezeru v právní úpravě výkladově překlenout použitím právní úpravy nejbližší (co do obsahu a účelu). Tou je úprava postavení žadatelů o mezinárodní ochranu v zákoně o azylu. Analogické uplatnění zákona o azylu na řízení o žádosti o přiznání statusu osoby bez státní příslušnosti potvrdila rovněž judikatura, a to právě s ohledem na absenci výslovné právní úpravy. S tímto však Ministerstvo vnitra nesouhlasí.

Protože ochránce vyčerpal všechny zákonem dané možnosti, jak ministerstvo přimět k nápravě, rozhodl se využít svého oprávnění a informoval vládu.

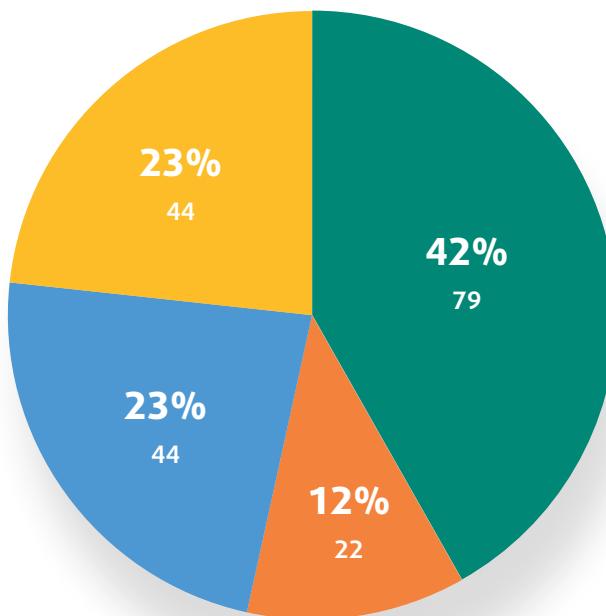
Vláda vzala dne 1. března 2023 materiál pouze **na vědomí**.

 [Sankce ochránce: sp. zn. z/2023/SZD](#)

NEZÁKONNÉ PRODLUŽOVÁNÍ LHŮT MINISTERSTVEM VNITRA

Ochránce se dlouhodobě věnoval průtahům v řízeních o udělení mezinárodní ochrany v České republice, které se domáhala početná skupina čínských státních příslušníků hlásících se ke křesťanskému vyznání.

Nezákoný postup Odboru azyllové a migrační politiky Ministerstva vnitra (OAMP) spatřoval ochránce v tom, že **případy všech stěžovatelů OAMP vyhodnotil jako věcně a právně složité a bez zákonného důvodu prodloužil lhůty pro vydání rozhodnutí nad standardní lhůtu pro vydání meritorního rozhodnutí**. Prodloužení standardní lhůty až na maximální je však možné jen při splnění zákonem daných podmínek. V souladu s konstantními závěry rozhodovací praxe Nejvyššího správního soudu by k němu mělo docházet pouze ve výjimečných a odůvodněných situacích. Žádné z odůvodnění, která OAMP ve vyrozuměních o prodloužení lhůty uvedl,

Vypořádání připomínek v připomínkových řízeních v roce 2023

- Akceptováno
- Částečně akceptováno
- Neakceptováno – rozpor
- Vysvětleno, ustoupeno

však jako zákonné důvod pro prodloužení standardní lhůty v daném případě neobstojí.

Odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra informoval sedm stěžovatelů o prodloužení lhůty pro vydání meritorního rozhodnutí nedostatečně a čtyři stěžovatele opožděně. Ve třech řízeních prodloužil lhůtu pro vydání meritorního rozhodnutí nad rámec maximální zákonem stanovené délky a ve dvacáti řízeních nevydal meritorní rozhodnutí v nejdélší možné zákonné lhůtě.

V neposlední řadě se pak ve všech řízeních stěžovatelů dopustil průtahů a nečinnosti. Správní spisy stěžovatelů neobsahovaly žádné dokumenty, které by nasvědčovaly tomu, že OAMP ve spisech konal způsobem smeřujícím k vydání meritorního rozhodnutí.

Protože ochránce vyčerpal všechny zákonem dané možnosti, jak ministerstvo přimět k nápravě, rozhodl se využít svého oprávnění a informoval vládu.

Vláda vzala dne 5. dubna 2023 materiál pouze **na vědomí**.

Sankce ochránce: sp. zn. 6/2023/SZD

(NE)UZNÁVÁNÍ PLNÝCH MOCÍ MINISTERSTVEM VNITRA

Ochránce prověřoval případ, kdy Odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra (OAMP) opakováně odmítl přijmout plné moci pro zastupování v řízení o udělení mezinárodní ochrany, kterými Organizaci pro pomoc uprchlíkům

(stěžovatel) zmocnili její klienti. Důvodem odmítnutí měla být skutečnost, že akceptační doložku na plných mocích za stěžovatele nepodepisoval jeho statutární orgán, ale některý z pracovníků organizace.

V souladu se závěry právní teorie i ustálené judikatury je plná moc jednostranné právní jednání, kterým zmocnitel vůči třetím osobám prohlašuje, že zmocniljinou osobu (zmocněnce), aby ho v rozsahu uvedeném v dané plné moci zastupovala. Nemusí tudíž povinně obsahovat tzv. akceptační doložku, tedy přijetí plné moci zmocněncem. I pokud tuto doložku obsahuje, podpis zmocněnce, včetně jeho formy či případné absence, je irelevantní. **Rozhodující faktor představuje pouze to, kdo je v plné moci označen jako zmocněnc, nikoliv kdo podepsal či nepodepsal akceptační doložku.** Ministerstvo vnitra se však s tímto právním výkladem neztotožňuje.

Odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra **rovněž pochybil**, když vyhodnotil jako neplatnou plnou moc, kterou klientka stěžovatele (jako zmocnitelka) přinesla přímo na pracoviště OAMP a u které akceptační doložku podepsal některý ze zaměstnanců stěžovatele.

Odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra **pochybí** také tím, když plnou moc od klientky stěžovatele, kterou považoval za neplatnou, odmítl přijmout. Správní orgán je totiž povinen přijímat jakékoliv žádosti, podněty či jiná podání. Správní řád nezná institut „odmítnutí podnětu“. I takové podání, které správní orgán považuje za neplatné, je proto povinen přijmout a následně jeho podateli pomoci případné vady odstranit nebo jej k jejich odstranění vyzvat a poskytnout mu pro to přiměřenou lhůtu.

Protože ochránce vyčerpal všechny zákonem dané možnosti, jak ministerstvo přimět k nápravě, rozhodl se využít svého oprávnění a informoval vládu.

Vláda vzala dne 5. dubna 2023 materiál pouze **na vědomí**.

 [Sankce ochránce: sp. zn. 7/2023/SZD](#)

PŘIPOMÍNKY OCHRÁNCE VLÁDĚ

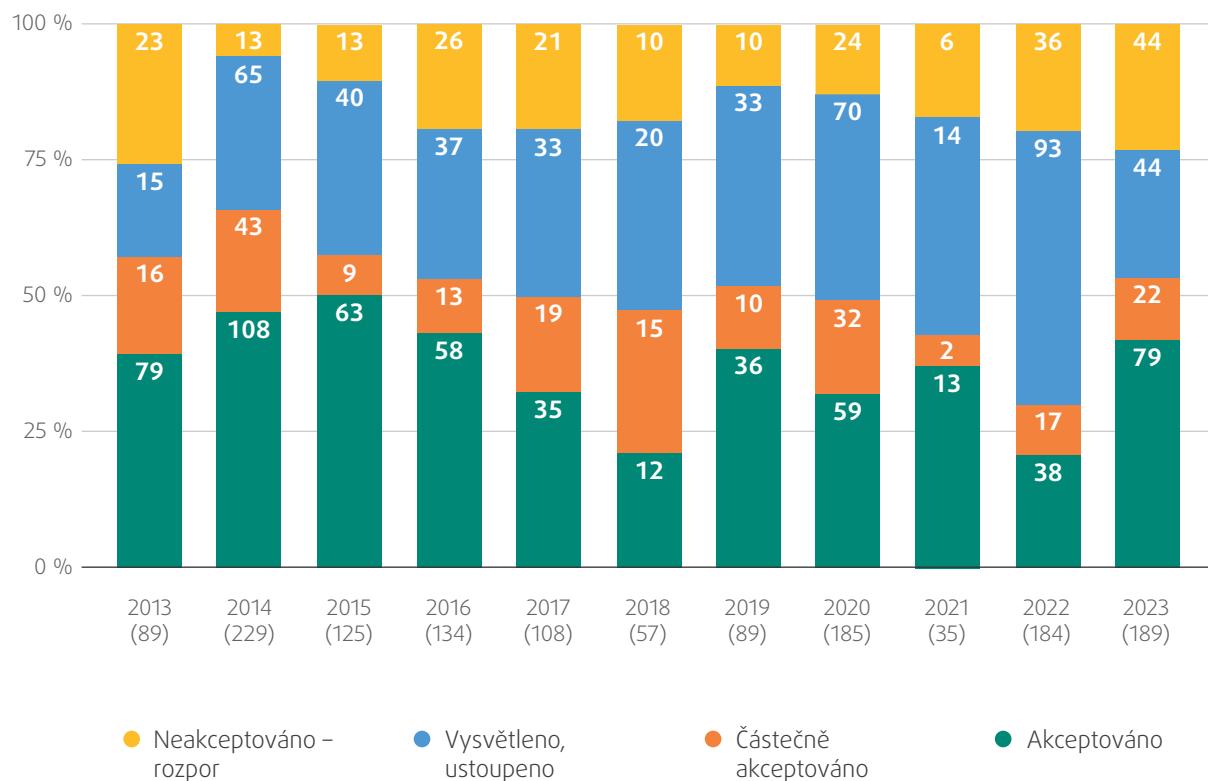
V roce 2023 vznesl veřejný ochránce práv 189 připomínek k 36 materiálům ministerstev, z toho šlo o 31 právních předpisů. Alespoň částečně akceptována byla více než polovina vypořádaných připomínek (54 %), v dalších 23 % zůstal rozpor. Počet vznesených připomínek meziročně nepatrně vrostl (ze 184 na 189), jejich úspěšnost však vzrostla významně – v roce 2022 bylo alespoň částečně akceptováno 30 % připomínek.

Do dalšího přehledu jsou zařazeny pouze zásadní připomínky, s nimiž se předkladatelé již vypořádali. Neobsahuje dosud nevypořádané připomínky uplatněné k těmto návrhům: zákon o vstupu a pobytu cizinců (cizinecký zákon), občanský zákoník, vyhláška o vzdělávání žáků

se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, zákoník práce, nařízení vlády o stanovení maximálního počtu hodin výuky financovaného ze státního rozpočtu pro základní školu, střední školu a konzervatoř zřizovanou krajem, obcí nebo svazkem obcí, zákon o myslivosti, Strategie 2024+ pro koordinaci adaptace a integrace držitelů dočasné ochrany, zákon měnící některé zákony v souvislosti s veřejným opatrovničtvím, zákon o zdravotních službách, zákon o důchodovém pojistění, zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Ochránce rovněž vznesl patnáct připomínek k zákonu o sociálních službách, legislativní proces byl však ukončen bez vypořádání.

Nejvíce vypořádaných připomínek, celkem 56, se týkalo zákona o opatřeních v oblasti zaměstnanosti a oblasti sociálního zabezpečení v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace. K tomuto návrhu bylo však také vzneseno nejvíce neakceptovaných připomínek, celkem 22.

Vypořádání připomínek v připomínkových řízeních – meziroční srovnání 2013 až 2023

Seznam řízení za rok 2023, ve kterých nebylo připomínkám ochránce vyhověno

Počet neakceptovaných připomínek

Ochránce a Ústavní soud

ŘÍZENÍ O ZRUŠENÍ ZÁKONŮ A JINÝCH PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ

Od 1. ledna 2013 může veřejný ochránce práv vstoupit do řízení o zrušení zákonů nebo jejich jednotlivých ustanovení jako vedlejší účastník. V roce 2023 ochránce **vstoupil do dvou řízení** z dvaceti tří.

V **jednom případě** se s návrhem na zrušení části právního předpisu na Ústavní soud **obrátil sám**.

V **jednom případě** soudu poskytl z vlastní iniciativy též výklad pojmu „mučení a jiné nelidské a kruté zacházení“ (§ 149 trestního zákoníku). Vyjasnění ústavně konformního výkladu tohoto ustanovení totiž ochránce považuje za zásadní, především při vyřizování stížností z oblasti vězeňství či policejní a cizinecké detence a při provádění systematických návštěv míst, kde se nacházejí nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodě.

OCHRANA NOČNÍHO KLIDU

Obec může výjimku z doby nočního klidu stanovit jen ve výjimečných případech. Podle Ústavního soudu se o výjimečnost nejedná, pokud by „kratší nebo žádné vymezení doby nočního klidu platilo po větší část roku, a tak fakticky nahrazovalo zákonné úpravu“. Tento závěr Ústavní soud vyslovil v případě, kdy obce ve vyhlášce stanovily paušální, delší výjimky.

Případ obce Píšť je však specifický. Obec ve své vyhlášce splnila všechny formální požadavky na podobu obecně závazné vyhlášky. Jednotlivé výjimky stanovila pro konkrétní akce nebo události. Vyhláška se tak na první pohled jeví jako souladná se zákonem.

Ochránce má však pochybnosti k množství stanovených výjimek a splnění zákonem a judikaturou Ústavního soudu stanovené podmínky výjimečnosti či ojedinělosti. Celkem jde totiž o 32 výjimek na rok, přičemž v období od května do září je koncentrováno 27 výjimek.

Zjednodušeně řečeno, výjimek z doby nočního klidu je v poměrně krátkém časovém úseku takové množství, že již nelze hovořit o ojedinělosti.

Ochránce proto využil svého oprávnění a navrhl, aby Ústavní soud zrušil obecně závaznou vyhlášku obce Píšť č. 1/2022, o nočním klidu.

Ústavní soud ke dni redakční uzávěrky ve věci nerozhodl.

 [Návrh ochránce: sp. zn. 16/2023/SZD](#)

POPLATKY ZA PŘEBÍRÁNÍ OBJEMNÉHO A NEBEZPEČNÉHO ODPADU

V tomto případě se Ústavní soud zabýval otázkou, zda jsou obce oprávněny požadovat za přebírání objemného a nebezpečného odpadu od nepodnikajících fyzických osob jinou platbu než poplatek za komunální odpad. V širším kontextu lze pak tuto otázkou chápát i tak, zda jsou obce oprávněny zpoplatnit přebírání jakéhokoliv komunálního odpadu od nepodnikajících fyzických osob nad rámec poplatků za komunální odpad.

Ochránce se ve své praxi s obdobnými snahami obcí setkává, a to zejména v případech, kdy objem komunálního odpadu produkovaného nepodnikající fyzickou osobou překračuje množství, které obec vzhledem k místním podmínek považuje za obvyklé. Z tohoto důvodu se

rozhodl do řízení zapojit jako vedlejší účastník. Návrh Ministerstva vnitra na zrušení části obecně závazné vyhlášky podpořil a doplnil o informace ze své činnosti.

Ústavní soud následně část odpadové vyhlášky zrušil a konstatoval, že obec Stachy zneužívá svou působnost, když spojuje s ukládáním odpadu vedle místního poplatku rovněž další (byť i třeba soukromoprávní) platby.

✉ [Výjádření ochránce: sp. zn. 19/2023/SZD](#)

✉ [Rozhodnutí Ústavního soudu: sp. zn. Pl. ÚS 39/23](#)

ODŠKODŇOVÁNÍ NEMAJETKOVÉ ÚJMY NA ZDRAVÍ

Ochránce v minulosti vedl rozsáhlé šetření týkající se zapojení Ministerstva spravedlnosti a některých soudců Nejvyššího soudu do přípravy materiálu nazvaného Metodika k nahradě nemajetkové újmy na zdraví podle § 2958 občanského zákoníku a jeho prosazování do praxe.

Zabýval se v něm zejména tím, jak a proč ministerstvo na základě Metodiky vytvořilo zcela nové znalecké odvětví „stanovení nemateriální újmy na zdraví“, aniž by v lékařské obci existovala pro takovou znaleckou činnost potřebná odbornost a aniž by bylo zřejmé, jakými standardy se mají znalci při výkonu této znalecké činnosti řídit. Řešil také otázku, že ministerstvo při vytváření a prosazování Metodiky překročilo meze své působnosti a zapojením soudců Nejvyššího soudu mohlo dojít k narušení důvěry v nestranné a nezávislé rozhodování soudu.

Návrh na zrušení části § 2958 občanského zákoníku, který Ústavnímu soudu podal Okresní soud ve Vyškově, vychází z mnoha závěrů ochránce k Metodice a jeho [zveřejněné zprávy o šetření](#).

Ochránce proto vstoupil do řízení jako vedlejší účastník a zaslal Ústavnímu soudu podrobné vyjádření, v němž shrnul své argumenty pro zrušení zmínované části občanského zákoníku. Napadená právní úprava je totiž v rozporu se zásadou právní jistoty a předvídatelnosti práva a jako taková je v rozporu s ústavním pořádkem. Neústavnost této právní úpravy je podle názoru ochránce o to závažnější, protože se dotýká života a zdraví člověka a dopadá nepříznivě zejména na poškozené, které by naopak měla chránit.

Ústavní soud ke dni redakční uzávěrky ve věci nerzhodl.

✉ [Výjádření ochránce: sp. zn. 17/2023/SZD](#)

✉ [Tisková zpráva ze dne 29. září 2023](#)

Statistika podnětů v roce 2023

Ochrana lidí před protiprávním jednáním či nečinností úřadů stála u samotného zrodu instituce ombudsmana. Pomoc s řešením konkrétních problémů stěžovatelů se vždy přirozeně propojovala s dalšími aktivitami veřejného ochránce práv, jako je připomínkování právních předpisů nebo jednání o jejich změně ve chvíli, kdy i díky návrhu počtu individuálních stížností v určité oblasti ombudsman odhalí systémové příčiny problému.

S postupným rozšiřováním působnosti ombudsmana o takzvané lidskoprávní agendy – ochranu práv lidí omezených na osobní svobodě (viz str. 106), monitorování práv lidí s postižením (viz str. 128) a ochranu před diskriminací (viz str. 118) – stále roste celkový objem ombudsmanské práce. Velká část z ní ale zvláště v lidskoprávních agendách z individuálních podnětů nevychází. V tomto kontextu je proto nutné vnímat i základní statistické údaje týkající se podnětů: následující údaje přináší užitečný výhled do

práce ombudsmana v daném roce. Jde ale pouze o pouhou výseč z celé řady dalších aktivit popsaných v ostatních kapitolách výroční zprávy, jejichž shrnutí se podobně jednoduše do tabulek nevejde.

V 97 % úřady po zásahu ombudsmana svou chybu napravily. Pouze v patnácti případech (odpovídají 3 %) úřady v roce 2023 chybu neuznaly a ombudsman musel přistoupit k sankci, tedy informovat nadřízený úřad, vládu, případně veřejnost. Vysoký podíl úspěšných šetření opět dokazuje, že úřady odborný názor ombudsmana respektují a v naprosté většině případů svá pochybení v souladu s jeho závěry napraví.

V každém z této šesti a půl tisíce uzavřených případů, kdy ombudsman nevedl šetření, jsme stěžovatelům vysvětlili jejich možnosti a poradili jim, jak by mohli své problémy dále řešit.

Vyřízené podněty

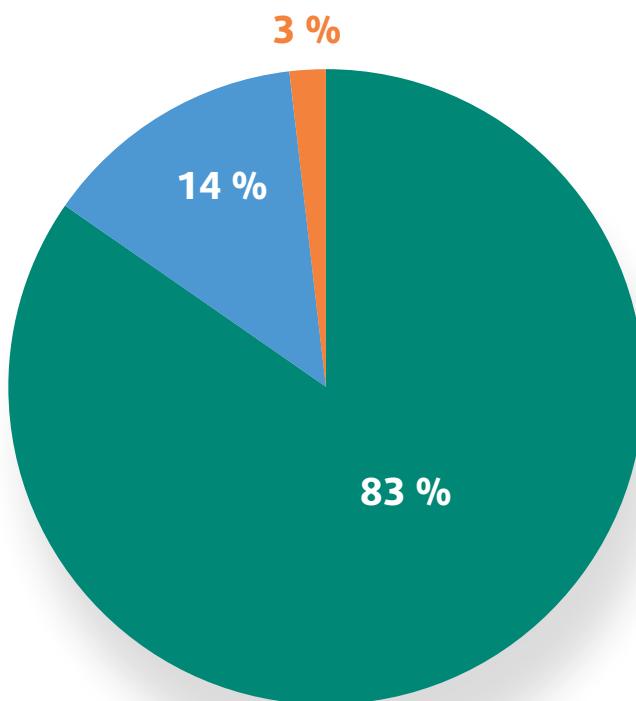
 7 001 →
vyřízených podnětů, z toho

 711 ukončených šetření, z toho
 210 případů, kdy úřad postupoval správně
 501 případů, kdy úřad pochybil

Reakce chybujících úřadů na zjištění ombudsmana

Celkem **501** případů, kdy úřady pochybily

- **418** případů, kdy úřad pochybení napravil již po vydání zprávy o řízení.
- **68** případů, kdy úřad nakonec přijal opatření k opravě navržená v závěrečném stanovisku.
- **15** případů, kdy úřad svá pochybení nenapravil ani po vydání závěrečného stanoviska. Ombudsman o tom informoval nadřízený úřad, vládu, případně veřejnost.

V 97 % případů úřady po zásahu ombudsmana svou chybu napravily.

Přijaté podněty

7 165 →
přijatých podnětů, z toho

738 zahájených šetření, z toho
 44 z vlastní iniciativy

- 5 579** lidí využilo naši informační linku, aby si ověřili, zda jejich problém spadá do působnosti ombudsmana, získali informace, jak mohou své potíže řešit, nebo aby zjistili podrobnosti o svém podnětu.
- 495** lidí přišlo osobně do Kanceláře veřejného ochránce práv pro radu a informace.

Přijaté podněty mimo působnost – členění podle oblastí

Stejně jako v předchozích třech letech vzrostl i v roce 2023 podíl přijatých podnětů, které jsou v působnosti ombudsmana. Zabývat jsme se mohli téměř 73 % přijatých podnětů. Z podnětů mimo působnost se jich nejvíce týkalo civilního práva.

oblast	rok 2021	rok 2022	rok 2023
Ostatní obory mimo působnost veřejného ochránce práv	306	293	291
Trestněprávní věci	236	233	209
Samostatná působnost územně samosprávných celků	147	134	131
Konkurz a insolvence	45	39	24
Soudní rozhodování ve věcech cizinců	6	5	4
Civilněprávní věci	1 622	1 500	1 295
Celkový počet přijatých podnětů mimo působnost ombudsmana	2 362	2 204	1 954

Přijaté podněty v působnosti – členění podle oblastí

oblast	rok 2021	rok 2022	rok 2023
Správa na úseku zdravotnictví – očkovací vyhláška	-	10 415	-
Sociální zabezpečení	1 412	1 449	1 489
Stavby a regionální rozvoj	577	503	462
Ochrana práv dětí, mládeže a rodiny	401	444	403
Armáda, policie a vězeňství	420	521	389
Věci cizinců	278	294	291
Správa na úseku zdravotnictví (kromě očkovací vyhlášky)	523	279	274
Diskriminace	184	226	250
Státní správa soudnictví	242	240	236
Daně, poplatky a cla	238	201	226
Přestupky	209	183	209
Doprava a spoje	210	169	185
Ochrana životního prostředí	166	164	184
Ostatní nezařazené obory v působnosti VOP	303	218	178
Správa zaměstnanosti a práce	170	158	177
Vnitřní správa	76	65	86
Pozemkové právo a restituce	124	113	84
Samospráva, územní členění a právo na informace	76	70	80
Správa státního zastupitelství	17	26	8
Celkový počet přijatých podnětů v působnosti ombudsmana	5 626	5 323*	5 211

Struktura podnětů z hlediska působnosti ombudsmana v letech 2020–2023

Rok	Podněty v působnosti		Podněty mimo působnost		Celkový počet podnětů
	<u>počet</u>	<u>podíl</u>	<u>počet</u>	<u>podíl</u>	
2020	5 415	68,32 %	2 511	31,68 %	7 926
2021	5 626	70,43 %	2 362	29,57 %	7 988
2022*	5 323	70,72 %	2 204	29,28 %	7 527
2023	5 211	72,73 %	1 954	27,27 %	7 165

* Pro snadnější porovnání uvádíme počet po odečtení 10 415 podnětů týkajících se očkovací vyhlášky. Při započítání podnětů týkajících se očkovací vyhlášky bylo 87,72 % podnětů přijatých v roce 2022 v působnosti ombudsmana

Pomoc lidem z Ukrajiny

První rok po napadení Ukrajiny Ruskem jsme čelili nečekaným výzvám spojeným s příchodem lidí zasažených válkou. Reagovali jsme na jejich naléhavé potřeby. Trvající konflikt a s ním spojená neutěšená situace na Ukrajině ukázaly, že okolnosti donutí mnohé příchozí zůstat mnohem déle než několik týdnů či měsíců.

V roce 2023 jsme proto usilovali o vytvoření příznivých podmínek pro trvalejší pobyt příchozích a jejich začlenění do nového prostředí. K tomu noví obyvatelé, stejně jako všichni ostatní, potřebují vhodné bydlení a možnost výdělku. Neméně důležité jsou pro úspěšnou integraci dostupné školy a aktivity pro děti nebo jazykové kurzy pro ně i pro dospělé.

Pravidelně jsme připomínkovali předpisy označované jako Lex Ukrajina. Upozorňovali jsme, že lidé, kteří kvůli péči o děti nebo o blízké s postižením nemohou pracovat, si zaslouží spravedlivou podporu. Přikláněli jsme se k systémovému řešení, jako je vpuštění lidí s dočasnou ochranou do českého sociálního systému.

Zásadním a stále nedořešeným tématem je také neudělování dočasné ochrany lidem, kteří ji získali v jiném státě.

90
přijatých podnětů

4
připomínkovány předpisy týkající se příchozích z Ukrajiny

18
hodin školení pro pracující s lidmi z Ukrajiny

6
školitelů

5
odborných článků

Začleňování příchozích z Ukrajiny

Sledovali jsme, jak navrhované změny pravidel pro ubytování dopadají na držitele dočasné ochrany. Právě důstojné a stabilní bydlení je pro všechny lidi základní podmínkou úspěšného začlenění do společnosti. To platí i pro cizince hledající útočiště před válkou v jiném státě. Průzkumy PAQ Research mezi příchozími z Ukrajiny potvrzují, že ti z nich, kteří bydlí v bytech, častěji pracují, jejich děti chodí do škol a lépe mluví česky.

BEZPLATNÉ UBYTOVÁNÍ PRO LIDI S DOČASNOU OCHRANOU

Od začátku války mohli lidé pobývat v humanitárním ubytování a stát za ně hradil náklady. Typicky se jedná o bydlení v ubytovnách, hostelech, penzionech či na kolejích. Od 1. července 2023 má každý, kdo přijde kvůli válce na Ukrajině, nárok na bezplatné nouzové ubytování po dobu prvních 150 dnů od udělení dočasné ochrany. Výjimku mají zranitelní lidé, kteří splňují podmínky pro přiznání humanitární dávky. Ti mohou bydlet zdarma i po uplynutí lhůty.

Do konce září 2023 platil příznivý výklad zákona, podle kterého mohli bezplatné ubytování využívat všichni zranitelní příchozí bez ohledu na to, zda měli nárok na humanitární dávku, či nikoli.

Po změně výkladu od října 2023 mají nárok na státem hrazené ubytování již jen ti lidé, kteří splní obě zákonné podmínky, tedy patří mezi zranitelné a mají nárok na humanitární dávku. Tím se opět výrazně zúžil okruh lidí, kteří mohou zdarma využívat nouzové ubytování.

Podle směrnice o dočasné ochraně musí stát lidem prchajícím před válkou zajistit ubytování po celou dobu ochrany, nikoliv jen 150 dnů. Máme za to, že nastavený systém ubytování nemusí být v souladu s touto směrnicí. Někteří lidé nemají peníze na zaplacení svého ubytování, ani když pracují.

Před [dopady změn pravidel pro držitele dočasné ochrany](#) jsme varovali už v červnu. Upozornili jsme, že poskytovaná finanční podpora nebude stačit k tomu, aby si lidé, a to ani ti pracující, dokázali důstojné bydlení zajistit. Později jsme se [obrátili i na ministry práce a vnitra](#) a upozornili je, že nová pravidla mohou způsobit, že Česká republika nedostojí svému závazku zabezpečit bydlení lidem s dočasnou ochranou, který jí plyne ze směrnice o dočasné ochraně.

Naše obavy se ukázaly jako oprávněné. Nárůst počtu domácností Ukrajinců extrémně ohrozených chudobou potvrzuje například výzkum společnosti [PAQ Research](#). Negativní dopady změn se plně projevily od října, kdy na náklady státu mohli bydlet už jen zranitelní příchozí, kteří měli nárok na humanitární dávku. Ostatní příchozí, i ti zranitelní, museli náklady na bydlení platit ze svých příjmů. Ty jim ale mnohdy nestačily.

Pocítila to například i rodina ženy, která od srpna 2023 musela platit za pokoj na ubytovně nejen za sebe, ale také za obě nezletilé děti. Místo 8 tisíc Kč tak za bydlení dohromady vydávala 24 tisíc Kč. To bylo zhruba stejně, jako si dokázala vydělat. Veškerý její příjem tedy mířil pouze na zaplacení ubytování.

Problémům mohlo předejít včasné vpuštění držitelů dočasné ochrany do českého dávkového systému, jako to stát umožňuje po roce pobytu ostatním cizincům s jinými typy pobytu. Takové řešení ale s ohledem na státní rozpočet a kapacity úřadů práce neprošlo.

[Připomínky k Lex Ukrajina V](#)

Lex Ukrajina V od 1. července 2023 zpřísnil podmínky pro bezplatné ubytování a čerpání humanitární dárky. V připomínkách jsme upozornili na několik zásadních problémů:

- › Kritizovali jsme nevpusťení držitelů dočasné ochrany do národního dávkového systému.
- › Vadilo nám, že návrh neřeší situaci lidí pečujících o blízké s postižením. Zdůraznili jsme, že tito pečující šetří státu nemalé finanční prostředky, a přesto jim stát neposkytl žádnou pomoc.
- › Usilovali jsme o rozšíření okruhu takzvaných zranitelných osob, tedy lidí, kterým stát poskytuje větší ochranu. Žádali jsme, aby mezi ně patřili i lidé v dočasné pracovní neschopnosti, těhotné nebo pečující o blízké s postižením.
- › Upozornili jsme, že někteří lidé mohou mít problémy s elektronickým podáním žádosti o humanitární dárku.
- › Žádali jsme, aby se pracujícím nebo lidem aktivně si hledajícím práci nesnižovala zákonem stanovená částka na živobytí. Ta se při výpočtu humanitární dárky porovnává s příjemem. Díky námi požadované změně by si mohli vydělat víc peněz, aniž by ztratili nárok na humanitární dárku. Byli by tak více motivovaní pracovat.
- › V oblasti nouzového ubytování jsme navrhovali, aby držitelé dočasné ochrany neztratili nárok na toto ubytování, pokud jej odmítili nebo opustili z vážných důvodů.

Ministerstvo práce a sociálních věcí následně zcela přepracovalo předložený návrh. V tom novém zohlednilo i některé naše připomínky:

- › zařadilo lidí pečující o někoho s postižením a těhotné ženy mezi zranitelné osoby,
- › umožnilo přihlížet k důvodům odmítnutí či opuštění nouzového ubytování,
- › prodloužilo dobu možného setrvání v nouzovém ubytování.

[Připomínky ochránce k Lex Ukrajina V: sp. zn. 55974/2022/S](#)

PRACOVNICE ÚŘADU PRÁCE ŠPATNĚ POUČILA PŘÍJEMKYNI PŘÍSPĚVKU PRO SOLIDÁRNÍ DOMÁCNOST O ZPĚTNÉM ČERPÁNÍ DÁVKY

Stěžovatelka chtěla v březnu požádat o příspěvek pro solidární domácnost za leden. Online aplikace žádosti o dávku jí to ale neumožnila. Na úřadě práce jí sdělili, že o dávku může žádat pouze jeden měsíc zpětně. Od Ministerstva práce a sociálních věcí jsme ale zjistili, že takové omezení není, jen o něj musí požádat osobně na úřadu práce.

Ministerstvu jsme vytkli, že jím popsaný postup nebyl nikde zveřejněný. Uvedli jsme, že poučení o správném postupu by měla obsahovat alespoň online aplikace žádosti o dávku a metodika pro poskytování dávky. Protože se ale příspěvek pro solidární domácnost již od července neposkytuje, nepožadovali jsme nápravu do budoucnosti.

[Zpráva ochránce: sp. zn. 1535/2023/VOP](#)

CESTA VÁLKOU, ZTRÁTA SYNA A HLEDÁNÍ UBYTOVÁNÍ

Žena z Ukrajiny požádala o pomoc s ubytováním. Po začátku války utekla se svým nezletilým synem, snachou a jejím miminkem do České republiky. Bydleli v nouzovém ubytování. V květnu 2022 se na nějakou dobu vrátili na Ukrajinu, když druhého syna stěžovatelky na frontě postřelili a on v nemocnici v Záporoží čekal na operaci. Muž počátkem června 2022 zemřel a rodina se zdržela na Ukrajině, aby jej mohla pohřbít. Kvůli tomu zůstali na Ukrajině déle, než povolují česká pravidla pro nouzové ubytování.

Po návratu chvíli žili na ubytovně. Tam mohli zůstat jen do poloviny prosince 2023. Hrozilo jim, že skončí na ulici, a proto se obrátili na nás. Stěžovatelky a její rodiny jsme se zastali a navrhli sociálnímu odboru, aby doporučil zařazení rodiny do nouzového ubytování kvůli její specifické situaci. To se povedlo a rodina získala nové humanitární ubytování.

Situace příchozích, kteří pečují o blízké s postižením

Lidé s dočasnou ochranou dostávají humanitární dávku. Ta jim má pomoci zaplatit základní potřeby a bydlení. Jak jsme ale opakovaně upozorňovali, leckdy se do finanční tísni dostávají i ti, kdo pracují.

Ještě složitější je situace příchozích, kteří pečují o příbuzné nebo blízké s postižením a kvůli tomu pracovat nemohou. Pokud jediný práceschopný dospělý pečeje o vážně nemocného člena rodiny, může se tato rodina snadno dostat do existenčních problémů. Pečující pak stojí před rozhodnutím, zda lépe finančně zajistí rodinu, například i za cenu toho, že blízké přesunou do pobytové sociální služby.

Při už tak napjatém domácím rozpočtu musí pečující řešit také placení povinného zdravotního pojištění. To musí po 150 dnech v České republice odvádět všichni dospělí příchozí. Výjimku mají jen některé skupiny lidí, za které platí pojistné stát. Pečující příchozí ovšem státními pojistěnci automaticky nejsou. Aby za ně stát pojistění platil, mají podle Ministerstva zdravotnictví i Ministerstva práce a sociálních věcí jedinou oficiální možnost: musí se registrovat na úřadě práce jako uchazeči o zaměstnání.

Účelem evidence uchazečů o zaměstnání je přitom pomoc s nalezením vhodného zaměstnání člověku, který chce pracovat. Proto také uchazeči o zaměstnání musí pravidelně chodit na schůzky na úřad práce, sami si aktivně hledat zaměstnání a plnit další povinnosti. Příchozí, který po podstatnou část dne pečeje o svého blízkého, takové podmínky splní jen stěží. Evidence je proto pouze formální. To ale s sebou nese problémy a nedorozumění, podobně jako tomu bylo v následujícím případě.

CHYBĚJÍCÍ DOKLADY A JAZYKOVÁ BARIÉRA KOMPLIKOVÁLY ŽENĚ JEDNÁNÍ NA ÚŘADĚ PRÁCE

Pomohli jsme ženě, která se obávala možného vyřazení z evidence úřadu práce a následků, které by to pro ni mělo. Její syn potřebuje celodenní péči. Podle rozhodnutí ukrajinského soudu je právně nezpůsobilý a matka je jeho opatrovníci. Díky tomu, že se registrovala v evidenci úřadu práce, za ni stát platil zdravotní pojištění. Bez registrace by pojištění ve výši 2 187 Kč měsíčně musela platit sama – a na to neměla prostředky.

Žena se, i kvůli své nedokonalé češtině, nedokázala s úřadem práce domluvit na tom, zda může v evidenci nadále zůstat. Zjistili jsme, že úřad práce neměl ve správním spisu založené dokumenty o tom, že byl syn kvůli svému postižení zbaven svéprávnosti. Po jejich doplnění úřad práce potvrdil, že stěžovatelka zůstává nadále v evidenci uchazečů o zaměstnání kvůli péči o syna s postižením a stát za ni bude nadále pojistné na zdravotní pojištění hradit.

Hájíme nárok na dočasnou ochranu pro lidi vysídlené z Ukrajiny

Lidé utíkající před válkou hledají ve většině případů bezpečí a ochranu nejdříve v sousedních státech, odkud se případně mohou snadněji vrátit domů. Pokud se situace v jejich zemi nelepší, potřebují stabilní zázemí včetně vazeb na rodinu či blízké, vyhovujícího bydlení a zaměstnání nebo škol pro děti. Vhodnejší podmínky přitom mohou najít třeba i v jiném státě, a proto se rozhodnou přestěhovat tam. Je to lidsky pochopitelné. Tyto přesuny zároveň pomáhají přeplněným hraničním státem.

České úřady ale s odvoláním na Lex Ukrajina nechťejí udělovat dočasnou ochranu příchozím z Ukrajiny, kteří ji už dříve získali nebo o ni požádali v jiném unijním členském státě. Nesledují ani to, zda mají žadatelé o dočasnou ochranu pro přestěhování do České republiky vážný důvod. Tato praxe je podle nás v rozporu se směrnicí o dočasné ochraně.

DOČASNÁ OCHRANA U SOUDŮ

Poprvé jsme naši argumentaci shrnuli v případě ženy, která měla dočasnou ochranu v Polsku, ale kvůli práci potřebovala odejít do České republiky.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 14372/2022/VOP](#)

Stejně jako my posuzují situaci krajské soudy, které řeší spory o neudělení dočasné ochrany. Databáze Nejvyššího správního soudu obsahuje již řadu rozsudků, které na naši výše zmíněnou zprávu odkazují:

Rozsudky Krajského soudu v Brně

- ze dne 31. srpna 2023, č. j. 41 Az 28/2023-42, bod 33
- ze dne 21. prosince 2023, č. j. 30 A 70/2023-40, body 23, 24

Rozsudky Krajského soudu v Plzni

- ze dne 12. června 2023, č. j. 55 A 12/2023-95, bod 87
- ze dne 27. června, č. j. 57 A 20/2023-66, bod 42
- ze dne 14. července 2023, č. j. 55 A 43/2023-91, bod 75
- ze dne 13. listopadu 2023, č. j. 55 A 43/2023-91, bod 75

Rozsudky Městského soudu v Praze

- ze dne 31. srpna 2023, č. j. 6 A 82/2023-4, bod 14
- ze dne 31. srpna 2023, č. j. 6 A 77/2022-52, bod 14
- ze dne 4. října 2023, č. j. 6 A 104/2023-41, bod 15
- ze dne 14. října 2023, č. j. 6 A 104/2023-41, bod 15.

Neudělování dočasné ochrany je zásadní problém, proto Nejvyšší správní soud požádal v roce 2023 o výklad směrnice o dočasné ochraně Soudní

Kromě toho, že Lex Ukrajina od začátku nedovoluje lidem z Ukrajiny změnit zemi dočasné ochrany, zároveň v rozporu s Listinou základních práv Evropské unie vyloučuje v těchto případech soudní přezkum. Právo podat žalobu k soudu přitom má mít každý, koho stát z dočasné ochrany vyloučil.

PŘIPOMÍNKY K LEX UKRAJINA VI

Na problémy v pravidlech pro udělování dočasné ochrany Ministerstvo vnitra pravidelně upozorňujeme. V poslední novele Lex Ukrajiny jsme navrhli, aby Ministerstvo vnitra:

- › zrušilo nepřijatelnost žádosti o dočasnou ochranu v případech, kdy člověk žádal či dříve získal dočasnou ochranu v jiném členském státě,
- › zrušilo výluku ze soudního přezkumu.

Ministerstvo naše výhrady nepřijalo.

Po celý rok jsme pomáhali lidem, kteří měli s udělením dočasné ochrany problémy. Neudělení dočasné ochrany nebo jiného pobytového oprávnění má pro lidi prchající před válkou na Ukrajině vážné následky. Bez dočasné ochrany nemohou získat humanitární dávku ani bezplatné nouzové ubytování a nemohou začít pracovat. Pokud tito lidé nedostanou jiné povolení k pobytu, hrozí, že v České republice zůstanou nelegálně. Mohou se tak snadno stát obětí vykořisťování nebo obchodu s lidmi. Nelegální pobyt je přitom nevýhodný i pro stát, který přichází o peníze na daních a povinných odvodech.

BEZ ÚTOČIŠTĚ V ČESKÉ REPUBLICE BY NEZLETILÁ UKRAJINKA ZŮSTALA ÚPLNĚ SAMA

Zastali jsme ukrajinské dívky s pohnutým osudem. Na Ukrajině žila s babičkou, protože se o ni její rodiče nestarali. Po vypuknutí války přešla přes hraniční přechod do Polska, odkud ji rodinná známá odvezla do Německa. Tam dívka získala dočasnou ochranu. V lednu 2023 ovšem známá zemřela. Jediná blízká příbuzná, která byla schopná a ochotná se o dívku postarat, žila v České republice. Začala dokonce už

zařizovat potřebné formality ve škole, kam by dívka mohla chodit. Nezletilá Ukrajinka ale v České republice nezískala dočasnou ochranu, protože ji už měla v Německu. Na Odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra (OAMP) jsme jí nakonec dokázali zajistit alespoň vízum strpění. Díky tomu může v České republice legálně zůstat a má státem hrazené zdravotní pojištění.

PO UDĚLENÍ DOČASNÉ OCHRANY V POLSKU UŽ JI ŽENY V ČESKÉ REPUBLICE NEZÍSKALY

S problémy se potýkaly také matka s dcerou, které přišly do České republiky přes Polsko. Ministerstvo vnitra jim dočasnou ochranu odebralo, když zjistilo, že mají dočasnu ochranu z Polska a nezmínily to při podávání žádosti. Podle úřadu tak poskytly nepravdivé informace.

Ve zprávě o šetření jsme vysvětlili, že stěžovatelky utekly z Ukrajiny a mají na dočasnou ochranu nárok. Odejmout dočasnou ochranu kvůli uvádění nepravdivých informací je možné jen v úzce vymezených případech, kdy člověk nespadá pod dočasnou ochranu, ale nepravdivě tvrdí, že ano. To nebyl případ stěžovatelek.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 804/2023/VOP](#)

MATKA S DCERAMI UTEKLA Z UKRAJINY PŘED BOMBAMI. MÍSTO DOČASNÉ OCHRANY DOSTALY V ČESKÉ REPUBLICE POKUTU

Žena, která má ruské občanství a dvacet let žila s rodinou na Ukrajině, odešla s dcerami kvůli válce do České republiky. Chtěly požádat o dočasnou ochranu, ale policie jim namísto toho udělila pokutu za nelegální pobyt, protože jakožto ruské občánky měly mít pro vstup do České republiky víza. Udělování pokut za nelegální vstup a pobyt příchozím z Ukrajiny je podle nás nepřijatelné.

Stěžovatelka odmítla, že by se mohla s rodinou trvale a bezpečně vrátit do Ruska. V této chvíli měli úředníci její žádost přijmout a posoudit její požadavek na dočasnou ochranu. Žádali jsme ministra vnitra, aby policisté příchozí s jiným než ukrajinským občanstvím informovali o platných pravidlech a dali jim prostor pro získání víz nebo případný návrat do země původu. Ministr souhlasil, že každému příchozímu z Ukrajiny je třeba poskytovat ochranu a umožnit mu setrvat na našem území do doby, než se vyřídí jeho žádost. Nicméně setrval na sankcích pro ty, kteří nesplní své povinnosti.

Rodině nakonec dočasnou ochranu přiznal až Nejvyšší správní soud.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 1335/2022/VOP](#)

Rok 2023 krátce

Během celého roku jsme se pravidelně účastnili expertních skupin, jako jsou Stálá komise Ministerstva práce a sociálních věcí pro integraci a adaptaci, platforma Jihomoravského kraje pro integraci uprchlíků z Ukrajiny, pracovní skupina Úřadu vlády k bydlení. V rámci Kanceláře veřejného ochránce práv se scházíme v mezioborové skupině a sledujeme vývoj právních předpisů i aktuální praktické problémy, se kterými se lidé prchající před válkou na Ukrajině u nás potýkají.

PŘIPOMÍNKY K VLÁDNÍ STRATEGII 2024+ PRO KOORDINACI, ADAPTACI A INTEGRACI DRŽITELŮ DOČASNÉ OCHRANY

Strategii předložila vládní zmocněnkyně pro lidská práva s cílem podpořit proces adaptace a integrace držitelů dočasné ochrany, a to na principech sociální koheze a respektu k základním lidským právům. Navrhli jsme:

- › vypracování konkrétních kroků pro dosažení stanovených cílů, a
- › aby nás státní orgány zapojovaly do pracovních skupin zabývajících se řešením aktuálních problémů, se kterými se lidé z Ukrajiny potýkají.

LEDEN

S Mezinárodní organizací pro migraci (IOM) jsme uspořádali online školení o dočasné ochraně. Věnovali jsme se změnám v uplatňování dočasné ochrany a tomu, jak bude probíhat její prodlužování. V únoru jsme navázali školením o změnách, které v oblasti sociálního zabezpečení a bydlení přinesla další novela Lex Ukrajina V.

Na mezinárodním semináři Radboud University v nizozemském Nijmegenu jsme se věnovali právním aspektům dočasné ochrany. Zhodnotili jsme přístup členských států Evropské unie k jejímu uplatňování. Prakticky jsme srovnávali situaci ukrajinských držitelů dočasné ochrany v jednotlivých oblastech: školství, ubytování či zaměstnání.

ÚNOR

S ombudsmanem, jeho zástupcem a pracovníky pomáhajících organizací a Policie České republiky jsme se v Knihovně Jiřího Mahena v Brně ohlédlí za rokem pomoci Ukrajincům. Diskutovali jsme o pomoci během prvních měsíců války, kdy přicházel nejvíce lidí. Probrali jsme, jak se během uplynulého roku proměnil postoj veřejnosti k příchozím z Ukrajiny, s jakými problémy se nejčastěji potýkali a co aktuálně u nás Ukrajinci nejvíce řeší. Podívali jsme se i na výzvy do budoucna. O svých zkušenostech a zážitcích promluvila také slečna, která v České republice žije déle a pomáhala své mamince s příchodem do země.

[Tisková zpráva ze dne 24. února 2023](#)

Na Zimní škole migrace organizované Karlovou univerzitou ve spolupráci s IOM jsme se zabývali integrací cizinců do českých obcí. S ostatními účastníky jsme probrali klíčová téma zahrnující právní, bezpečnostní i sociální aspekty integrace a dočasné ochranu. Přispěli jsme do debaty svými zkušenostmi s dočasné ochranou, bydlením ukrajinských příchozích a s humanitární dávkou. Zabývali jsme se také nenávistními komentáři ve veřejné debatě o migraci.

BŘEZEN

V [březnovém čísle časopisu Sociální služby](#) jsme kriticky zhodnotili situaci ukrajinských příchozích s postižením a jejich blízkých, kteří o ně pečují. Zaměřili jsme se na problémy se zdravotním pojištěním a finanční situaci rodin, ve kterých některý člen potřebuje pomoc se sebeobsluhou.

Kyjev, prosinec 2023

KVĚTEN

Centrum pro migrační právo na Radboud University v Nizozemsku vydalo [knihu o dočasné ochraně](#) vycházející z lednového semináře. Náš příspěvek rozebírá uplatňování směrnice o dočasné ochraně v České republice. Zaměřuje se na problémové otázky dočasné ochrany, které jsou v praxi důležité, a na to, zda a jak lidé z Ukrajiny využívají práva zaručená směrnicí.

ČERVEN

V letním čísle časopisu Sociální pracovník jsme se věnovali změnám v oblasti bydlení příchozích z Ukrajiny, které přinesl Lex Ukrajina V.

ČERVENEC

[Upozornili jsme](#) ministry práce a vnitra, že nová pravidla pro ubytování zhorší ekonomickou situaci držitelů dočasné ochrany.

ŘÍJEN

[Novým informačním letákem](#) jsme vyzvali ukrajinské příchozí, aby se na nás neváhali obracet se svými problémy. Na příkladech jsme v letáku vysvětlili, v jakých oblastech ombudsman lidem pomáhá.

[Rozhovor pro ČT24 o pomoci Ukrajincům](#) (začíná v čase 02:12:24)

S ukrajinským ombudsmanem jsme uspořádali online konferenci představitelů ombudsmanských i národních lidskoprávních institucí z více než šedesáti zemí celého světa. Na akci nazvané Bitva o Krym. Bitva o lidská práva jsme diskutovali o aktuálních problémech a porušování lidských práv na okupovaném Krymu.

LISTOPAD

V Karlových Varech a v Plzni jsme společně s českou kanceláří Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky připravili pro sociální pracovníky a další odborníky sérii školení o dočasné ochraně, humanitární dávce, ubytování, škol-

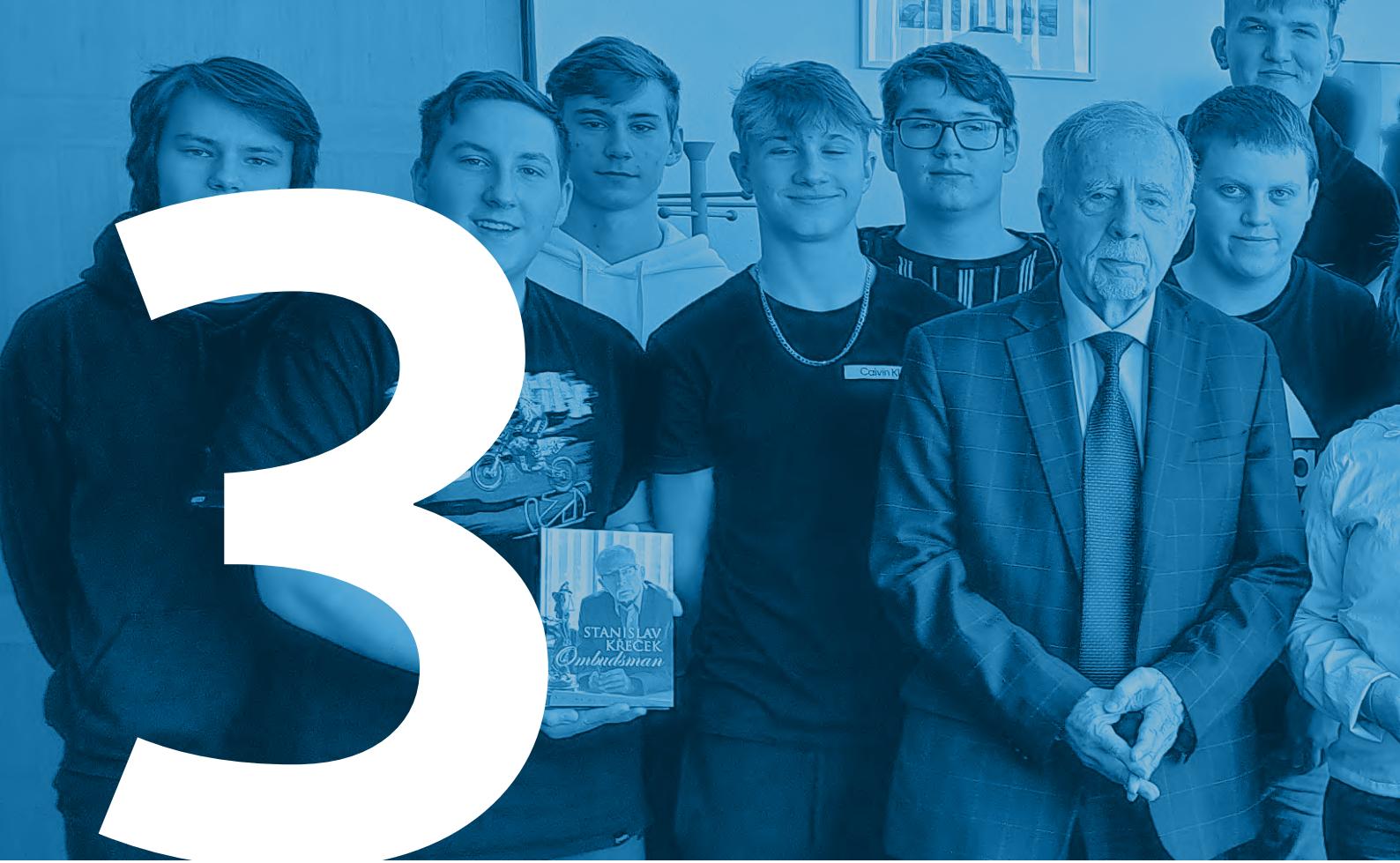

ství, zaměstnávání nebo diskriminaci. Na školení jsme přizvali i odborníky z praxe.

PROSINEC

Na pozvání ukrajinského ombudsmana jsme si připomněli 75. výročí Dne lidských práv na mezinárodní konferenci Svoboda nebo strach přímo v Kyjevě. Navštívili jsme také města Buča a Irpiň, která se kvůli masakrům civilistů stala tragickým symbolem ruské agrese na Ukrajině.

3

Ombudsman a ochrana práv dětí

V České republice dosud chybí jako jedné z posledních evropských zemí instituce dětského ombudsmana. Náš stát za to dlouhodobě sklízí kritiku OSN, Rady Evropy i orgánů Evropské unie, jelikož o práva dětí podle Úmluvy o právech dítěte u nás není postaráno komplexně.

Už nyní se v rámci působnosti věnujeme podnětům dětských i dospělých stěžovatelů a řešíme i některé systémové problémy týkající se dětí (viz str. [46](#)). Naši prací k ochraně práv dětí přispíváme. Činnost dětského ombudsmana ale nahradit nemůžeme. Nemáme mandát sledovat práva dětí v celé jejich šíři. Proto podporujeme aktuální záměr vlády zřídit dětského ombudsmana.

Připojili jsme se k iniciativě [Děství bez násilí](#) usilující o změnu občanského zákoníku, která v České republice zakotví nepřijatelnost tělesných trestů ve výchově. Pokračovali jsme také v zapojování dětí do našich výzev a soutěží (viz str. [51](#)). Projekty a další aktivity účastníků dokládají, že i školáci chtějí být aktivními členy společnosti, zvládnout formulovat a obhájit své postoje a požadavky i měnit věci kolem sebe.

 23

exkurzí pro školní
kolektivy

 3

setkání dětské
participační skupiny

 22

středoškolských týmů
zapojených do naší
soutěže Elevator:
nápadem to začíná

DĚTSKÉ PODNĚTY PODROBNĚ

81

Celkem přijatých podnětů dětí to je o...

32 %

podnětů víc než loni. Z toho:

63 bylo v působnosti ombudsmana

19 zahájených šetření

30 podnětů týkajících se činnosti
orgánů sociálně-právní ochrany dětí
(OSPOD) nebo vztahů v rodinách

19 stížností na poměry v zařízení
pro děti

10 podnětů z oblasti školství

Většinu aktivit zaměřených na děti jsme připravili díky podpoře a prostředkům získaným v rámci projektu Posílení aktivit veřejného ochránce práv v ochraně lidských práv (směrem k ustanovení Národní lidskoprávní instituce v ČR), číslo projektu: LP-PDP3-001. Tento projekt je financován z prostředků fondů EHP a Norska 2014-2021 a státního rozpočtu ČR. V dalším textu aktivity tohoto projektu označujeme symbolem hvězdy – *.

Připravujeme se na dětského ombudsmana

V roce 2023 jsme se formou konzultací a přípravou odborných podkladů aktivně zapojili do legislativních prací na novelu zákona o veřejném ochránci práv. V [pracovní skupině](#) vytvořené ministrem pro legislativu jsme se s ostatními členy z řad odborných zástupců ministerstev, poslanců a senátorů z různých politických stran dokázali shodnout na základních parametrech nové instituce.

Návrh počítá se zřízením samostatného a nezávislého dětského ombudsmana, který by však sdílel odborné zaměstnance a institucionální zázemí Kanceláře veřejného ochránce práv. To by s sebou přineslo výraznou proměnu naší instituce. Díky takovému spojení by mohl dětský ombudsman úspěšně navázat na naši dosavadní práci v ochraně práv dětí a využít nashromážděné zkušenosti i kontakty.

Oproti zcela nové samostatné instituci se jedná nepochybně o mnohem úspornější variantu. [V připomínkách](#) k návrhu novely jsme však upozornili na rozsah a náročnost nových úkolů. K jejich rádnému plnění proto bude nutné současnou kancelář adekvátně finančně a personálně posílit.

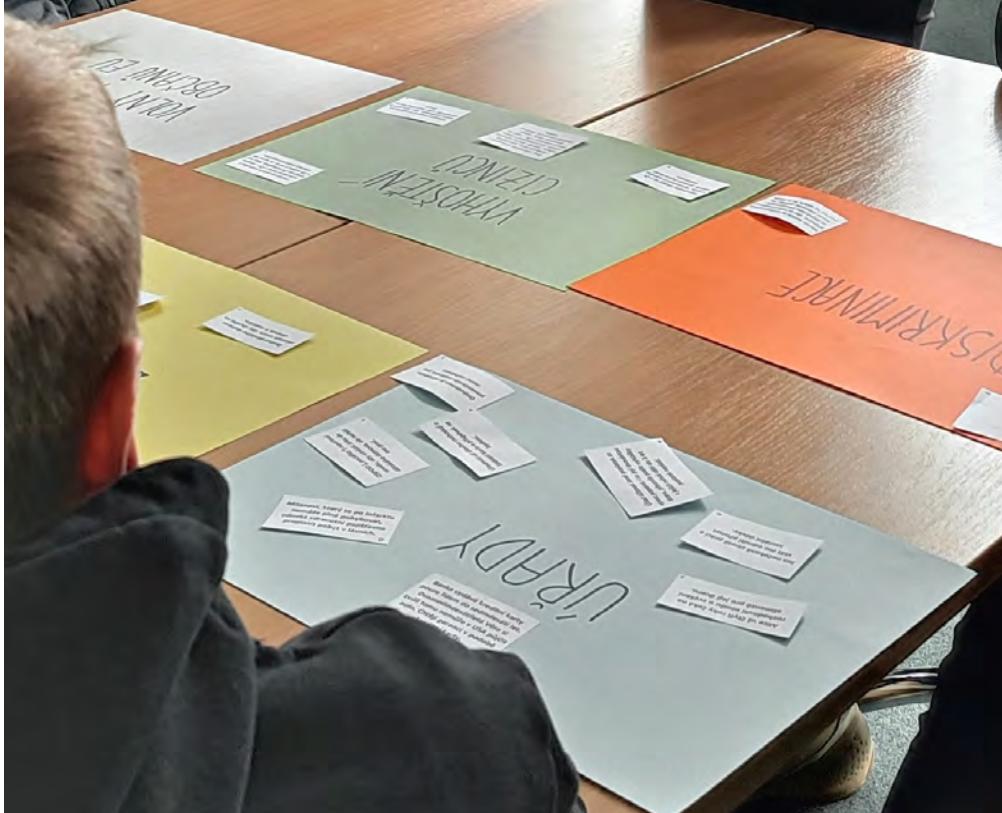
K [návrhu novely](#) se už v připomínkovém řízení vyjádřily potřebné organizace a instituce včetně ministerstev. Vláda by měla návrh schválit na jaře 2024 a poté ho předložit k projednání Poslanecké sněmovny.

- [Připomínky ochránce k návrhu novely zákona o veřejném ochránci práv](#)
- [Stanovisko ochránce k poslaneckému návrhu na vydání zákona o ochránci práv dětí](#)
- [Tisková zpráva ze dne 16. března 2023](#)
- [Tisková zpráva ze dne 18. července 2023](#)
- [Tisková zpráva ze dne 23. října 2023](#)

CO BY MĚL DĚLAT DĚTSKÝ OMBUDSMAN?

Děti by měly v dětském ombudsmanovi nalézt svého zastánce. Jeho pomoc by jim měla být snadno přístupná, komunikace s ním srozumitelná a přátelská. Pokud by dětský ombudsman nemohl problém prošetřit sám, měl by dítěti poradit.

Dětský ombudsman by také měl umět naslouchat a zprostředkovávat názory dětí orgánům veřejné správy ve svých doporučeních. Měl by také práva dětí v celé jejich šíři prosazovat při tvorbě různých strategických a akčních plánů stejně jako v legislativním procesu.

Zasazujeme se o práva dětí

V rámci působnosti veřejného ochránce práv řešíme už nyní kromě podnětů samotných dětí také řadu stížností dospělých v případech, které se děti bezprostředně týkají. Odhalujeme i systémové nedostatky týkající se práv dětí v nejrůznějších oblastech života.

ŘEŠÍME PRŮTAHY SOUDŮ V OPATROVNICKÝCH SPORECH

Chceme, aby soudy rychleji zajistily respektování svých rozhodnutí ve chvíli, kdy jeden z rodičů brání druhému, aby se s dětmi vídal. Dlouhé řízení totiž poznamenává děti i jejich rodiny. Vedení soudů musí umět účinně dohlížet i na vyřizování návrhů, ke kterým se nezakládá nový spis, a proto nemusí být samostatně evidovány v informačním systému. Ve věcech péče soudu o nezletilé jde typicky právě o návrhy na výkon rozhodnutí o svěření do péče. Setkali jsme se dokonce i s případy, kdy soud nerozhodoval o podaných návrzích na výkon rozhodnutí průběžně – naopak rozhodl i o deseti návrzích najednou, ačkoliv od podání prvního uplynul více než rok.

Prověřili jsme také případ otce, který měl podle rozsudku trávit se svými dětmi každý druhý víkend. Protože tomu jejich matka bránila, podal otec k soudu během dvou let celkem třináct návrhů na výkon rozhodnutí. Soudkyně o žádném z nich nerozhodla, a proto si otec stěžoval na průtahy v řízení. Místopředseda soudu stížnost uznal jako částečně důvodnou, ale nebylo jasné, v čem dává otci za pravdu a v čem ne.

Vedení soudu podle nás chybovalo, když řádně neprověřilo postup soudkyně. Vycházelo totiž při kontrole pouze z informačního systému soudu. V něm ale soud návrhy na

výkon rozhodnutí ve věcech péče o děti samostatně neevidoval, protože se k nim ani nezakládal nový spis. Předsedkyně soudu při následné prověrce zjistila, že soudkyně potřebuje pomoc s organizací práce a administrativou. Přidělila jí asistentku a soudní oddělení posílila o další vyšší soudní úřednici. Úkony soudkyně nyní předsedkyně prověruje každé dva týdny.

✉ [Zpráva ochránce: sp. zn. 15148/2022VOP](#)

✉ [Tisková zpráva ze dne 13. října 2023](#)

S EVROPSKÝM SOUDEM PRO LIDSKÁ PRÁVA JSME SDÍLELI NAŠE POZNATKY O SITUACI V ČESKÉM ŠKOLSTVÍ

Evropskému soudu pro lidská práva (ESLP) jsme předložili vyjádření třetí strany ve věci S. proti České republice. Ta se týká vzdělávání žáka s poruchou autistického spektra. V minulosti jsme se tímto případem také sami zabývali. Soudu jsme sdělili naše poznatky o situaci v českém školství před rokem 2016, tedy v době, kdy se případ odehrál.

Ve vyjádření jsme představili nejenom tehdejší právní úpravu a související rozhodnutí českých soudů, ale také relevantní případy, které jsme v dané oblasti řešili. Poukázali jsme na to, že podpora žáků s postižením v praxi vykazovala systémové nedostatky, například v podobě problematického financování asistentů pedagoga. Situace tak tehdy byla náročná jak pro školy, tak zejména pro žáky s postižením a jejich rodiče. Zlepšení přinesla až takzvaná [inkluzivní novela](#) školského zákona z roku 2016, která pro

žáky se speciálními vzdělávacími potřebami zavedla nároková podpůrná opatření financovaná státem.

✉ [Výjádření ochránce pro ESLP: sp. zn. 10/2023/SZD](#)

✉ [Zpráva ochránce: sp. zn. 49/2013/DIS](#)

ÚSTAVNÍ SOUD VYHOVĚL STÍŽNOSTI RODINY, PO KTERÉ ZÁKLADNÍ ŠKOLA POŽADOVALA, ABY SE PODÍLELA NA PLACENÍ ASISTENTKY PEDAGOGA PRO JEJICH SYNA

Otzásku financování asistentů pedagoga řešil v roce 2023 také Ústavní soud. Ten na podzim rozhodl případ, kterým jsme se zabývali už v roce 2015. Ve svém nálezu cituje naši [zprávu](#) a [sborník](#) stanovisek. Podle nálezu Ústavního soudu teď bude muset okresní soud znova posoudit postup školy,

která chtěla, aby se rodina podílela na placení asistentky pedagoga. Dnes už by ovšem k podobným situacím na běžných základních školách díky výše zmíněné inkluzivní novele školského zákona docházet nemělo.

Ústavní soud mimo jiné zdůraznil, že případ je třeba posuzovat ve světle antidiskriminačního zákona. Podle něj mají školy ve vztahu k žákům se zdravotním postižením povinnost aktivně přijímat takzvaná přiměřená opatření. Zprostít se této povinnosti může škola pouze v případě, že by pro ni opatření představovalo nepřiměřenou zátěž. Podle Ústavního soudu obecné soudy v posuzovaném případě nedostatečně zkoumaly, zda škola svým povinnostem skutečně dostála. Ústavní soud dále kritizoval, že soudy neumožnily, aby se mohl vyjádřit i samotný školák.

✉ [Tisková zpráva ÚS k nálezu sp. zn. III. ÚS 1068/22](#)

✉ [Posouzení ochránce: sp. zn. 7075/2015/VOP](#)

PŘIPOJILI JSME SE K INICIATIVĚ DĚTSTVÍ BEZ NÁSILÍ

Veřejně jsme podpořili iniciativu [Dětství bez násilí](#), jejímž cílem je zakotvit v České republice nepřijatelnost tělesných trestů ve výchově.

Z desítek dětí, které se na nás každý rok obrátí, se přibližně polovina potýká s nepříznivou situací v rodině. Část z nich pak přímo zažívá násilí ze strany rodičů nebo blízkých. K ochraně dětí před násilím zavazuje Českou republiku i Úmluva o právech dítěte. K ní Česká republika přistoupila už v roce 1991. Podle Úmluvy má stát chránit děti před jakýmkoli tělesným či duševním násilím, urážením nebo zneužíváním.

Tělesné tresty jsou už nyní nepřijatelné ve školách či jiných institucích. Věříme, že jako společnost začneme stejně vnímat i jakékoli násilné projevy, které děti zažívají doma.

- › Vlastní rodičovské zkušenosti se zvládáním náročných situací ve výchově jsme sdíleli v [seriálu na sociálních sítích](#).
- › Na podzim jsme se zapojili do [Bubnovačky](#), aby byl hlas dětí slyšet.

 [Tisková zpráva ze dne 1. června 2023](#)

 [Zpráva na dětském webu ze dne 20. listopadu](#)

ZJIŠŤOVALI JSME, JAK VE ŠKOLÁCH PŘISTUPUJÍ K DĚTEM, KTERÉ POTŘEBUJÍ ZDRAVOTNÍ PODPORU

V posledních letech se setkáváme s řadou dotazů škol i rodičů na povinnost učitelů a dalších zaměstnanců škol při péči o děti s chronickou nemocí nebo postižením. Problém je v tom, že zákon přímo nedefinuje pojem zdravotní služby. A chybí i pevná hranice určující, které úkony může zvládnout poučený laik, tedy nejen rodič, ale například i učitel, a které už nezbytně vyžadují, aby je prováděli zdravotníci.

Ve výzkumu jsme proto na vybraných školách ve všech regionech zjišťovali, jak školy přistupují k žákům, kteří potřebují během pobytu ve škole zdravotní podporu. Zjistili jsme, že vedení škol samo vnímá aktuální právní pravidla jako nedostatečná a často si v této oblasti neví rady. Také rodiče ve výzkumu uváděli, že školy se k problému podpory staví různorodě a míra podpory často závisí především na ochotě učitelů a přístupu konkrétní školy.

Připravili jsme několik doporučení, která by mohla situaci nemocných školáků a jejich rodin i učitelů zjednodušit a ulehčit. Především by bylo dobré stanovit pevnou hranici mezi odbornými zdravotními úkony a podporou poskytovanou nezdravotníky-laiky. A pomohlo by i jasné rozdělení odpovědnosti mezi všechny zainteresované, tedy rodiče, školy a také pediatry nebo dalších lékaře dětí (viz str. [122](#)).

 [Výzkumná zpráva ochránce: sp. zn. 63/2022/DIS](#)

MONITOROVÁNÍ POČTU ROMSKÝCH DĚtí ZAŘAZENÝCH MEZI ŽÁKY S LEHKÝM MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM*

Naše poznatky ukazují, že se České republice nedaří zlepšit situaci ve vzdělávání romských dětí. Z psychologických poraden odcházejí zhruba desetkrát častěji s diagnózou lehkého mentálního postižení než jejich neromští spolužáci. To má zásadní vliv na jejich vzdělávání, protože se pak učí podle pravidel se sníženými nároky. Odhalit u dětí rozdíl mezi lehkým mentálním postižením a sociálním znevýhodněním by pomohla modernější diagnostika.

Problémem je také nízký počet romských dětí v předškolním vzdělávání. Právě v mateřských školách se mohou děti ze sociálně znevýhodněného prostředí včas naučit dovednosti potřebné pro vstup na základní školu (viz str. [123](#)).

 [Tisková zpráva ze dne 4. září 2023](#)

Pomáháme dětem

Stále více se na nás obracejí také samotné děti a mladí dospělí. Jejich podněty řešíme ve speciálním režimu – přednostně a neformálně. Pokud pomoci nemůžeme, snažíme se jim vždy poradit, jak a s kým mohou svůj problém řešit. Navštěvujeme také dětská zařízení a zabýváme se právy dětí s postižením.

ODCHOD Z VÝCHOVNÉHO ÚSTAVU DÍVCE ZTĚŽOVALY OKOLNOSTI

Obrátila se na nás dívka, která těsně před svými osmnáctými narozeninami utekla z výchovného ústavu kvůli obavám o své bezpečí z důvodu neřešené šikany mezi dětmi. Poměry uvnitř zařízení jsme znali z nedávné systematické návštěvy a řešili jsme je s vedením zařízení. U dívky jsme se proto zaměřili na to, aby kontaktovala sociální pracovníky místně příslušného úřadu (orgán sociálně-právní ochrany dětí a navazující kuratelu pro dospělé). Zajistili jsme, aby situaci dívky bezprostředně řešili.

Dívka pochopila, jaké má možnosti, vrátila se na čas do zařízení, složila závěrečné zkoušky ve škole a po nabytí zletilosti se přestěhovala do zprostředkovávaného azyllového zařízení.

NÁVŠTĚVY DĚTSKÝCH ZAŘÍZENÍ V ROCE 2023

Při návštěvách dětských domovů jsme se zaměřovali na atmosféru v zařízeních, přístup personálu k dětem a důvěru mezi dětmi a pracovníky. Zkoumali jsme, jak zařízení podporují kontakty dětí s rodinou a jejich blízkými. V zařízeních pro děti s uloženou ochrannou výchovou a zařízeních

pro děti, které se potýkají se závislostmi na návykových látkách, jsme sledovali, jak s těmito dětmi personál pracuje (viz str. [111](#)). Na kulatý stůl jsme pozvali odborníky, abychom s nimi mohli probrat situaci v péči o děti s extrémními poruchami chování nebo s uloženou ochrannou výchovou. Zařízení pro tyto děti se velmi často potýkají s nedostatkem personálu (viz str. [115](#)).

Po návštěvě výchovného ústavu zaměřeného na péči o chlapce, kteří užívají návykové látky nebo s nimi nebezpečně experimentují, jsme sestavili soubor zásad pro osobní prohlídky dětí (viz str. [111](#)).

PŘISPĚLI JSME KE ZRUŠENÍ PLOŠNÝCH ZÁKAZŮ VYCHÁZEK V DĚTSKÉM DOMOVĚ

Dětský domov jsme kritizovali, že plošně omezuje právo nově přijímaných dětí na vycházky. Vycházky lze totiž omezit jen v odůvodněných případech. Po dětském domově jsme chtěli, aby přehodnotil praxi, která dětem neumožňovala pohyb při vycházkách mimo území města. Toto pravidlo se nám nelíbilo zejména u dospívajících a postrádalo smysl u dětí, které běžně dojíždějí do škol mimo město.

Ředitelka dětského domova přijala naše hodnocení pozitivně. Zrušila plošný zákaz samostatných vycházek u nově přijímaných dětí a upozornila pedagogy na povinnost co nejlépe poznat nově příchozí dítě a vyhodnotit možná rizika v souvislosti s vycházkami. Obdobně budou pedagogové postupovat u povolování vycházek dětí za hranice města.

Dvěma dětem se v prvních týdnech pobytu v dětském domově nelíbilo, že nemohou chodit ven bez doprovodu vychovatelů. Za hranice města nesmělo na vycházku žádné z dětí

V ČEM JSME TAKÉ DĚTEM POMOHLI

Poradili jsme chlapci ze Severní Makedonie, že žádost o vízum může podat i na některé z českých ambasád v Evropské unii (viz str. [99](#)).

Pomohli jsme nezletilé matce, která chtěla pečovat o své děti. Instituce, které se její situací zabývaly, původně upřednostňovaly pěstounskou péči. Přesto se nám podařilo přesvědčit orgán sociálně-právní ochrany dětí, aby matku v péči o děti podporoval. To vedlo nejprve k zajištění širokého kontaktu matky s dětmi. Krátce na to se jí podařilo získat obě děti do své péče (viz str. [59](#)).

Poradili jsme středoškolskému studentovi, který po začátku školního roku zjistil, že jím zvolený studovaný obor pro něj není vhodný. Podrobně jsme mu vysvětlili, jak a koho může požádat o přestup. Tato [pravidla najdou](#) děti též na našem dětském webu.

 [Zpráva ochránce: sp. zn.: 1011/2023/VOP](#)

OSPOD ZOHLEDNIL NÁZOR ČTRNÁCTILETÉ DÍVKY, KTERÁ ODMÍTÁ KONTAKT S MATKOU

Obrátila se na nás čtrnáctiletá dívka, která se bála, že ji soud nebo orgán sociálně-právní ochrany dětí bude nutit ke kontaktu s matkou. Vyrůstala spolu s mladší sestrou v několikaletém vyhroceném soudním sporu rodičů. Obě dívky byly v péči otce a odmítaly se s matkou stýkat. Soud jim nejdříve nařídil asistované kontakty. Jelikož nebyly úspěšné, respektoval přání dívek a upravil jejich kontakty s matkou prostřednictvím videohovorů. Odvolací soud však vyhodnotil, že dívky jsou manipulované otcem. Rozhodl proto, že se mají s matkou stýkat osobně a mnohem častěji. S dívками však nehovořil a své rozhodnutí jim nevysvětlil. Starší dívka při druhé návštěvě od matky utekla a dále se odmítala rozhodnutím soudu řídit.

Zjistili jsme, že orgán sociálně-právní ochrany dětí s rodinou velmi aktivně spolupracoval. Dívky zastupoval jako opatrovník v soudním řízení a po jeho skončení jim vysvětlil, co pro ně rozhodnutí znamená. Snažil se je motivovat,

aby rozhodnutí dodržovaly. Když zjistil, že starší dívka od matky utekla, nabídl jí pomoc. Navrhl, aby se rodina zkoušela dohodnout na oboustranně přijatelných podmínkách návštěv.

Dívka ale možnosti řešení odmítla. Tvrdošila, že od matky bude dál utíkat. OSPOD vyzval rodiče, aby ji ke kontaktu s matkou nenutili. Rodičům také doporučil odbornou poradenskou pomoc. Řešil s nimi jejich vzájemné chování a pomohl jim dohodnout se na podrobnějších pravidlech kontaktů mladší dcery s matkou. Orgán sociálně-právní ochrany dětí vyhodnotil obě dívky jako ohrožené a prostřednictvím plánů ochrany dívek určil cíle, jejichž splnění má napomoci zlepšení vztahů v rodině.

Ocenili jsme, že orgán sociálně-právní ochrany dětí vystupoval proaktivně a snažil se starší dceru motivovat ke zlepšení vztahu s matkou, aniž by ji ke kontaktu s ní nutil. Ve své práci s rodinou vhodně zohledňoval postoje, názory a přání obou dívek.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 14554/2022/VOP](#)

Mluvíme s dětmi

Stále více škol stojí o to, aby jejich žáci věděli, co ombudsman dělá. Během roku jsme uspořádali 23 exkurzí pro školy. Děti se při nich potkávají i s ombudsmanem a jeho zástupcem a mohou si s nimi promluvit. Ukazujeme jim také naši budovu. Těší nás pozitivní zpětné reakce žáků i pedagogů na [náš ucelený výukový program](#).

Při zapojování dětí do dění kolem nich jsme v roce 2023 navázali na úspěšnou [Dětskou konferenci](#). Připravili jsme

výzvy na různá téma, následně jsme se s dětmi naživo i online potkávali a diskutovali, případně jsme je podporovali v přípravě jejich projektů.

DĚTI V SOUTĚŽI MĚNILY K LEPŠÍMU ŽIVOT VE SVÝCH ŠKOLÁCH*

O tom, že mají námi vyhlášené soutěže smysl, podporují participaci dětí, jejich angažovanost a odhodlání měnit věci kolem, jsme se přesvědčili vícekrát. Jedním z příkladů jsou účastníci [naší výzvy](#) – žáci deváté třídy základní školy, kteří chtěli mít možnost si koupit ve škole svačinu. To se může na první pohled jevit jako banální problém. Děti však natožil spojil, že získaly odvahu jednat jak s ředitelkou školy, tak zástupci města. Dosáhli alespoň toho, že před jejich školou začala zastavovat pojízdná prodejna.

 [Zpráva na dětském webu ze dne 5. května 2023](#)

ELEVATOR: NÁPADEM TO ZAČÍNÁ*

Ve spolupráci s [Centrem podpory podnikavosti](#) brněnské [Lipky](#) jsme vyhlásili soutěž pro studenty středních škol – [Elevator: nápadem to začíná](#). Chtěli jsme, aby se mladí lidé aktivně zajímali o své okolí, vzájemně spolupracovali a prozkoumávali nabízené možnosti. Cílem také bylo, aby se naučili formulovat své nápadы srozumitelně a navrhli smysluplnou a proveditelnou variantu řešení.

Během příprav projektů jsme poskytli podporu v podobě odborných webinářů a individuálního poradenství dvaadvaceti motivovaným studentským týmům. Z odevzdaných projektů jsme vybrali sedm nejzdařilejších a jejich autory pozvali k nám do Kanceláře. Studenti tak měli příležitost prezentovat své projekty před publikem a vylepšit je o postřehy nabité během workshopů a individualizovaných konzultací.

Díky naší soutěži středoškoláci iniciují například revitalizaci městského parku, ambiciózní projekt na stavbu nové cyklostezky, informační kampaň o škodlivosti e-cigaret nebo založení charitativního obchůdku.

[■ Zpráva na dětském webu ze dne 19. května 2023](#)

[■ Zpětná vazba jednoho z vybraných týmů](#)

MŮŽE SE STŘETÁVAT PRÁVO NA SOUKROMÍ S PRÁVEM NA SDÍLENÍ INFORMACÍ?*

Co vše můžeme sdílet o sobě a svých blízkých a kde už se dostáváme do střetu s právem na soukromí? Mohou

rodiče rozhodovat za dospívající děti? Můžeme prolomit tajemství, pokud chceme pomoci kamarádce v nouzi? A mohou mít informace, které o sobě sdílíme na sociálních sítích, negativní dopad na náš budoucí život? Přesně o těchto tématech jsme dvakrát diskutovali se středoškoláky v rámci třetí dětské participační skupiny. Díky nově vytvořené výukové lekci jsme účastníci provedli tématem a sledovali, které oblasti je nejvíce zajímají a trápí. Studenti museli při setkání například přednést a obhájit své názory v simulovaném soudním řízení. Učili se formulovat vlastní argumenty a vyvracet tvrzení protistrany.

[■ Zpráva na dětském webu ze dne 13. listopadu 2023](#)

[■ Zpráva na dětském webu ze dne 12. prosince 2023](#)

JSME AKTIVNÍ I ONLINE

Pravidelně přidáváme příspěvky na naše webové stránky určené hlavně dětem deti.ochrance.cz. Na základě podnětů přijatých od dětí také rozšiřujeme tematické okruhy, kterým se podrobnejší věnujeme. Chceme tím předcházet potížím, do kterých se děti mohou dostat, případně jim poskytnout rychlou odpověď na jejich problémy.

V dalších dílech podcastu [Na kávu s ombudsmanem](#) jsme shrnuli, s jakou praxí se setkáváme při návštěvách dětí žijících v ústavních zařízeních ([98. díl](#)) a dětí hospitalizovaných na psychiatrii ([99. díl](#)).

Rodina, zdravotnictví a práce

V roce 2023 jsme se aktivně podíleli na vzniku [iniciativy Dětství bez násilí](#). Jsme její součástí a usilujeme o změnu situace dětí ohrožených násilím v českých rodinách. Je třeba splatit dluh v oblasti zákazu fyzického trestání dětí podle článku 19 [Úmluvy o právech dítěte](#).

Pomáháme ženám, které požádaly o odškodnění za protiprávní sterilizaci a nejsou spokojené s postupem Ministerstva zdravotnictví při vyřizování jejich žádostí. Kromě prověřování individuálních případů stěžovatelek jsme se v samostatném šetření z vlastní iniciativy zaměřili na možné systémové problémy provázející vyřizování žádostí sterilizovaných žen. Zjistili jsme mnoho pochybení a usilujeme o nápravu (viz str. [57](#)).

Chceme změnit situaci dětských pacientů, kteří nemohou být v nemocnici se svými rodiči, i těch, kteří často přihlížejí vypjatým situacím a konfliktům mezi rodiči a zdravotníky. Po Ministerstvu zdravotnictví jsme proto požadovali, aby vytvořilo [metodický pokyn](#), který sjednotí postup poskytovatelů zdravotních služeb při uplatňování práva nezletilého pacienta na přítomnost jeho zákonných zástupců a osob blízkých při poskytování zdravotních služeb. Na přípravě tohoto metodického pokynu jsme se aktivně podíleli a máme z jeho vydání upřímnou radost.

1161

vyřízených podnětů, z toho

709

v působnosti

452

mimo působnost

148 ukončených šetření, z toho**87** případů, kdy úřady chybovaly,
z toho**1** případ, kdy se nepodařilo zajistit,
aby úřad svou chybu napravil

POMOHLI JSME NEBO PORADILI*

510 rodinám**180** lidem, kteří nebyli spokojení
s poskytovanými zdravotními
službami**105** lidem s problémy s úřadem práce**88** lidem s pojistným na zdravotním
pojištění a s činností zdravotních
pojišťoven dětem

* počty podnětů vyřízených v roce 2023

NEJČASTĚJI LIDÉ HLEDALI POMOC S*

402 výkonem sociálně-právní
ochrany dětí**208** stížností na poskytované
zdravotní služby**90** dluhy na pojistném**56** postupem orgánu sociálně-
právní ochrany dětí (OSPOD)
jako kolizního opatrovníka**33** problémy v dětských domovech
a dalších zařízeních pro děti**37** vyřazením z evidence úřadu
práce**22** podporou v nezaměstnanosti

* počty podnětů přijatých v roce 2023

Některé naše aktivity jsme připravili díky podpoře a prostředkům získaným v rámci projektu Posílení aktivit veřejného ochránce práv v ochraně lidských práv (směrem k ustanovení Národní lidskoprávní instituce v ČR), číslo projektu: LP-PDP3-001. Tento projekt je financován z prostředků fondů EHP a Norska 2014–2021 a státního rozpočtu ČR. V dalším textu aktivity tohoto projektu označujeme symbolem hvězdy – *.

Měníme pravidla

RODIČE VE VĚZENÍ A JEJICH DĚTI MAJÍ PRÁVO SE STÝKAT*

Stát má povinnost pomáhat rodiči ve vězení a dítěti udržovat jejich kontakt a zajistit jim co nejvhodnější podmínky. Šetřili jsme, jak orgány sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) kontakty dětí s vězněnými rodiči podporují. Zaměřili jsme se i na postup Vězeňské služby České republiky (VS) při zajišťování kontaktů vězněných rodičů s jejich dětmi. Uspořádali jsme kulatý stůl, kterého se zúčastnili zástupci všech významných aktérů (Ministerstva práce a sociálních věcí, Generálního ředitelství Vězeňské služby, Výboru pro práva dítěte, Nejvyššího státního zastupitelství, krajských úřadů, OSPOD, nevládních neziskových organizací) a na základě obou šetření a výstupů z kulatého stolu jsme navrhli několik změn.

Doporučili jsme, aby:

- › Vězeňská služba zohledňovala zájem dítěte a přizpůsobovala návštěvy ve věznících jeho potřebám, například aby umožnila návštěvy více lidí najednou než dosud, rozdělila povolené tři hodiny návštěv měsíčně na více kratších úseků nebo povolila návštěvu bez zrakové a sluchové kontroly.
- › Vězeňská služba zohledňovala zájem dítěte i při zajišťování videohovorů rodiče s dítětem a při udělování odměn ve formě povolení k opuštění věznice a přerušení výkonu trestu.
- › Vězeňská služba pokračovala v přizpůsobování návštěvních prostor věznic pro návštěvy dětí a rozširovala sociální práci ke zlepšení rodičovských kompetencí vězněných rodičů.
- › Zapojené subjekty vytvořily systém, který zajistí, že děti budou mít maximum informací o možnostech kontaktu se svými vězněnými rodiči a styčnou osobou, která jim kontakt pomůže uskutečnit.
- › Vězeňská služba a orgány sociálně-právní ochrany dětí při plánování kontaktů spolu úzce spolupracovaly.

- › Ministerstvo práce a sociálních věcí a vězeňská služba vytvořily metodický pokyn, ve kterém upraví zásady spolupráce všech důležitých subjektů, jako je sociální pracovník věznice, sociální pracovník OSPOD, sociální kurátor rodiče, případně sociální pracovník neziskové organizace, a také pravidla pro samotné kontakty dětí a rodičů ve vězení.

Upozornili jsme OSPOD na velký potenciál pomoci nevládních organizací zaměřených na oblast kontaktů dětí a vězněných rodičů a doporučili, aby ho více využívaly.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 4353/2022/VOP](#)

 [Zpráva ochránce: sp. zn.: 988/2023/VOP](#)

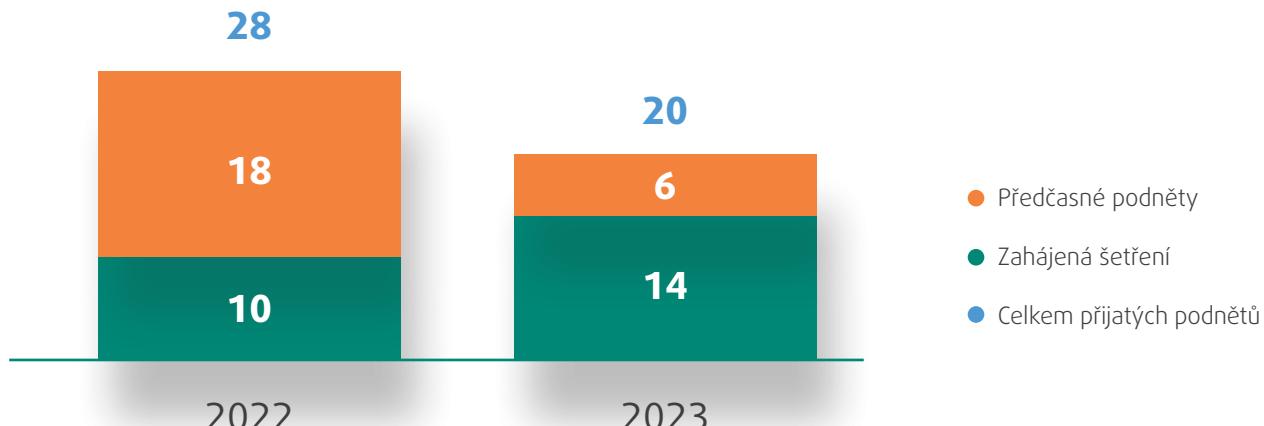
NEŽ OSPOD NAVRHNE SOUDU, ABY ODEBRAL RODIČŮM NOVOROZENCE, MUSÍ TO S NIMI PROJEDNAT A ZVÁŽIT JINÁ ŘEŠENÍ

Soud v minulosti odebral stěžovatelce dvě děti. Odůvodnil to nevyjasněnými úrazy dětí (opařenina a zlomenina lebeční kosti) a mentálním postižením stěžovatelky. To jí dle znaleckého posudku znemožňuje, aby sama o děti pečovala. V roce 2022 se stěžovatelce narodilo další dítě. OSPOD zjistil, že se o něj nedokáže sám postarat ani jeho otec. Navrhl proto soudu, aby odebral novorozence z péče rodičů.

Vytkli jsme orgánu sociálně-právní ochrany dětí, že před podáním návrhu soudu nemluvil s rodiči a nezabýval se tím, zda nelze péči o novorozence zajistit jinak, například tím, že by společně s matkou pobývalo v dětském centru. OSPOD přislíbil, že se v budoucnu těchto chyb vyvaruje.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 14108/2022/VOP](#)

Stížnosti na vyřizování žádostí o odškodnění za protiprávní sterilizace

OSPOD MUSÍ DOHLÍŽET NA PĚČI O DĚTI V ZAŘÍZENÍ PRO OSOBY SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM

Při systematické návštěvě v domově pro osoby se zdravotním postižením (zařízení) jsme zjistili nevhodné zacházení s dětmi a špatnou péči o ně. Proto jsme prověřili, jak jednotlivé orgány sociálně-právní ochrany dětí dohlížely na dodržování práv dětí. Zjistili jsme, že své povinnosti částečně neplnily.

Sociální pracovnice zejména dostatečně nemluvily s některými dětmi a nezjišťovaly jejich názor a přání. Neměly jasně nastavenou komunikaci s dětmi, které se vyjadřují hlavně neverbálně. Nepobývaly s nimi o samotě, aby mohly pozorovat jejich chování bez přítomnosti pracovníků zařízení, vytvořit si s nimi důvěrnější vztah a případně zjistit informace o nevhodném či špatném zacházení. Nikdy nenavštívily zařízení neohlášeně, aby měly možnost zjistit, jaké podmínky zde běžně panují. Nedohlížely na to, aby zařízení komplexně a systematicky řešilo projevy náročného chování dětí.

Orgány sociálně-právní ochrany dětí své chyby uznaly a slíbily, že budou naše doporučení uplatňovat v praxi. Mimo jiné zařadí do plánu vzdělávání školení zaměřené na alternativní metody komunikace s dětmi. Budou zjišťovat, jak se dětem v zařízeních skutečně daří. Tajemník jednoho z orgánů sociálně-právní ochrany dětí vytvořil interní manuál s požadavky, které by měli pracovníci plnit při sledování naplňování práv dítěte v zařízení.

[Zpráva ochránce: sp. zn. 17629/2022/VOP](#)

[Zpráva ochránce: sp. zn 17631/2022/VOP](#)

ODŠKODNĚNÍ ZA PROTIPRÁVNÍ STERILIZACE PROVÁZEJÍ PRŮTAHY A CHYBY MINISTERSTVA

V roce 2023 jsme pokračovali v prověřování případů žen žádajících o odškodnění za protiprávní sterilizace a zjistili jsme, že Ministerstvo zdravotnictví při vyřizování jejich žádostí v mnohem chybovalo. Například pečlivě neřešilo, jestli zdravotnická dokumentace obsahuje žádost o provedení sterilizace i informovaný souhlas pacientky s ní nebo jestli sterilizační komise rozhodovala o povolení sterilizace ve správném a dostatečném složení. Ministerstvo také nestíhá žádosti o odškodnění vyřizovat v zákonné lhůtě 60 dnů. Tu v některých případech překročilo i trojnásobně. Stěžovatelky nedostávají odpovědi na své e-maily a dopisy a nemohou se na ministerstvo dovolat.

U předčasných podnětů jsme stěžovatelkám poradili, jak mohou postupovat dál, a kdy se případně mohou na ombudsmana znova obrátit.

Odškodnění představuje pro oběti protiprávních sterilizací především uznání státu, že v minulosti připustil takové porušování zákona, jehož následky si nesou celý život. Mnohé žadatelky jsou vyššího věku a včasné vyřízení jejich žádosti je pro ně zásadní. Některé ženy se vyřízení své žádosti nedožily.

Ministerstvo na naše doporučení již upravilo a zpřesnilo poučení žadatelek o jejich právech. Především přidalo informaci, že mohou k prokázání nároku na odškodnění použít i jiné důkazy než jen zdravotnickou dokumentaci, například svědectví blízkých nebo deníkové zápisby. V souvislosti s protiprávní sterilizací jsme řešili i případ ženy, která si stěžovala, že krajský úřad nepřijal žádne opatření vůči nemocniči za předčasné skartování její dokumentace (viz str. [61](#)).

PŘÍPADY ODŠKODNĚNÍ ZA PROTIPRÁVNÍ STERILIZACE U SOUDŮ

Sledujeme praxi Městského soudu v Praze, který již rozhodl o několika žalobách sterilizovaných žen proti zamítavému rozhodnutí ministerstva. Soud některým žalobám vyhověl a rozhodnutí zrušil:

- › sp. zn. 6 Ad 14/2022
- › sp. zn. 10 Ad 20/2022
- › sp. zn. 14 As 9/2022
- › sp. zn. 15 Ad 2/2023
- › sp. zn. 15 Ad 4/2022
- › sp. zn. 17 Ad 10/2022
- › sp. zn. 17 Ad 8/2022

Městský soud přitom vytýkal ministerstvu obdobné chyby jako my, například příliš formální postup bez přihlédnutí k účelu zákona o odškodnění za protiprávní sterilizace. Takové závěry potvrdil i rozsudek Nejvyššího správního soudu ze 14. listopadu 2023, č.j. 4 As 290/2022-42.

✉ [Zpráva ochránce: sp. zn. 15642/2022/VOP](#)

✉ [Zpráva ochránce: sp. zn. 16418/2022/VOP](#)

✉ [Zpráva ochránce: sp. zn. 15744/2022/VOP](#)

✉ [Tisková zpráva ze dne 18. října 2023](#)

OZNÁMENÍ O PODPOŘE V NEZAMĚSTNANOSTI UŽ BUDE OBSAHOVAT ODŮVODNĚNÍ

Stěžovatelka požádala o podporu v nezaměstnanosti. Od úřadu práce sice dostala oznámení o přiznání podpory, nesouhlasila však s její výši. A z oznámení se nedozvěděla, proč je takto nízká.

Shledali jsme, že úřad práce pochybil, protože vůbec nezdůvodnil přiznanou výši podpory. Chtěli jsme, aby v budoucnu oznámení odůvodňoval, neboť jen tak bude zřejmé, z jakých skutečností při stanovení výše podpory vycházel. Úřad se bránil, že postupuje správně dle metodiky Ministerstva práce a sociálních věcí. Obrátili jsme se proto na ministerstvo, aby zajistilo, že oznámení o výši podpory bude obsahovat i odůvodnění. Ministr nám vyhověl. Sdělil, že text oznámení změnili. Závazný bude pro všechna pracoviště úřadu práce.

✉ [Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 8824/2022/VOP](#)

✉ [Zpráva ochránce: sp. zn. 1031/2023/VOP](#)

Pomáháme

ZŮSTÁVÁ MÁMOU, I KDYŽ O DÍTĚ NEPEČUJE

Soud odebral matce po porodu syna a svěřil ho do pěstounské péče. Matka s ním byla v pravidelném kontaktu. Odmítala ale spolupracovat a řešit své psychiatrické onemocnění. Orgán sociálně-právní ochrany dětí proto podal návrh na zbavení její rodičovské odpovědnosti.

Neshledali jsme pochybení, pokud se jednalo o odebrání dítěte. Nesouhlasili jsme ale s návrhem na zbavení rodičovské odpovědnosti. OSPOD jím nechránil zájem dítěte, ale jeho podáním spíše cílil na ulehčení přechodné pěstounce i sobě při spolupráci s matkou. Vzájemná spolupráce byla obtížná právě kvůli matčině neléčenému psychiatrickému onemocnění. OSPOD nevyužil mírnější prostředky, ačkoliv matka měla o syna zájem a nedopustila se vůči němu žádného závažného jednání. Po šetření se proto rozhodl vzít zpět svůj návrh na zbavení matky rodičovské odpovědnosti. Matka začala spolupracovat a se synem je stále v kontaktu.

 [Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 15776/2022/VOP](#)

I KDYŽ JE VE VĚZENÍ, MŮŽE BÝT MATKA V KONTAKTU S DĚTMI

Žena měla dvě děti v péči pěstounů. Než nastoupila do vězení, pravidelně se s nimi stýkala. Poté ale kontakty s dětmi ustaly a matka nás požádala o podporu. Případ jsme prošetřili a pomohli orgánu sociálně-právní ochrany dětí, otci a pěstounům s uskutečněním videohovoru dětí s matkou. Kromě videohovorů se děti začaly s matkou vídat i osobně přímo ve věznici – jejich otec je totiž začal vozit na osobní návštěvy.

OSPOD přijal využívání videohovorů jako dobrou praxi. Do budoucna jsme dosáhli také toho, že vždy povede rodiče

a pěstouny k dohodě, jak bude styk rodiče s dítětem probíhat.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 15831/2022/VOP](#)

POMOHLI JSME NEZLETILÉ MATCE ZÍSKAT ZPĚT JEJÍ DVĚ DĚTI

Dívka se na nás obrátila, když po dohodě s orgánem sociálně-právní ochrany dětí nastoupila do dětského diagnostického ústavu pro nezletilé matky s dětmi s cílem získat své dvě děti zpět do péče. Většina institucí, které byly do řešení případu zapojené, totiž zpochybňovaly a možnost svěřit děti do péče nezletilé matky a klonily se k pěstounské péči.

Zajímalo nás, zda a jakým způsobem OSPOD podporuje nezletilou matku v péči o děti. Měl by její situaci věnovat maximální pozornost a pomoci, jak jen to lze.

Doporučili jsme OSPOD, aby nezletilou matku i nadále podporoval v záměru převzít děti do péče a aby zaslal své kladné stanovisko soudům, které ve věci rozhodovaly. Dětské centrum, které mělo děti v péči, poté OSPOD přiměl, aby umožnilo co nejširší kontakt matky s dětmi.

Krátce na to dívka získala obě děti do své péče.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 5312/2023/VOP](#)

POMOHLI JSME, ABY SE OTEC SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM MOHL VÍDAT SE SVÝMI DĚTMI

Po rozchodu rodičů matka bez souhlasu otce změnila trvalé bydliště dětí a jejich školu. Tím významně ztěžila možnost

setkávání otce s dětmi. Otec se totiž dlouhodobě léčil se závažnými onemocněními, která jej mimo jiné omezují v pohybu.

Zjistili jsme, že OSPOD neposkytl otci potřebnou podporu s ohledem na jeho zdravotní omezení. Nepokusil se vést rodiče k dohodě o předávání dětí. OSPOD v roli kolizního opatrovníka nevzal v úvahu protiprávní jednání matky.

Po šetření však přislíbil, že již bude poskytovat rodičům se zdravotním postižením zvláštní pomoc a podporu, jak ho k tomu zavazuje Úmluva o právech osob se zdravotním postižením.

 [Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 12184/2022/VOP](#)

POJIŠŤOVNA ZMĚNILA SVÁ PRAVIDLA VYMÁHÁNÍ DLUHŮ NA VEŘEJNÉM ZDRAVOTNÍM POJIŠTĚNÍ

Stěžovatel nesouhlasil s výší svého dluhu na pojistném na veřejné zdravotní pojištění a penále za období 2011 až 2014.

Zdravotní pojišťovna pochybila tím, že platby pojistného zkontovala až v roce 2022. Byla tedy řadu let nečinná. Také stěžovateli hned nesdělila, že k dluhu náleží i penále (a v jaké výši) a že může požádat o jeho prominutí. Kdyby stěžovatele kontaktovala dříve, mohlo být penále mnohem nižší.

Pojišťovna nepostupovala správně ani při stanovení splátkového kalendáře a rozvržení jednotlivých splátek. Splátkový kalendář totiž povolila formou prostého dopisu, ač měla vydat rozhodnutí. Navíc neodůvodnila, proč stanovila mnohem vyšší splátky, než jaké navrhoval stěžovatel.

Dosáhli jsme toho, že pojišťovna upravila své vnitřní postupy. Přislíbila kontrolovat platby pojistného v kratším období a informovat dlužníky ve výkazu nedoplatků i o výši penále a možnosti jeho prominutí. Pojišťovna také vydala nový splátkový kalendář, kterým stěžovateli snížila výši splátek a úhradu dluhu rozložila do delšího časového období. Učinila to formou rozhodnutí, jak jsme požadovali.

 [Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 12708/2022/VOP](#)

POJIŠŤOVNA PROPLATILA CESTU DO NEMOCNICE DÍTĚTI S VÁŽNÝM ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM

Matka dítěte se závažným zdravotním postižením požádala zdravotní pojišťovnu o úhradu cestovních nákladů za cestu do nemocnice, kam s dítětem jela autem. Pojišťovna jí nevyhověla, i když cestu soukromým vozidlem schválil ošetřující lékař.

Šetřením jsme zjistili pochybení zdravotní pojišťovny, která své zamítavé stanovisko dostatečně neodůvodnila. Navrhli jsme, aby se žádostí stěžovatelky znova zabývala. Pojišťovna nám vyhověla a nakonec žádost stěžovatelky schválila.

 [Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 863/2023/VOP](#)

NEMOCNICE SE OMLUVILA ŽENĚ, KTERÉ SKARTOVALA ZDRAVOTNICKOU DOKUMENTACI

Krajský úřad vyřízoval stížnost na nemocnici, která předčasně skartovala zdravotnickou dokumentaci stěžovatelky. Ta ji potřebovala doložit k žádosti o odškodnění za protiprávní sterilizaci (více k odškodňování na str. 57). Žena požadovala omluvu a chtěla, aby nemocnice dostala pokutu nebo jinou sankci za přestupek.

Krajský úřad potvrdil, že nemocnice udělala chybu, když zdravotnickou dokumentaci skartovala dříve, než měla. Nemohl s ní ale zahájit přestupkové řízení, protože přestupek už byl promlčený. Krajskému úřadu jsme vytkli, že nemocnici neuložil alespoň povinnost omluvit se stěžovatelce. Skartace totiž měla na její situaci zásadní dopad – její šance na odškodnění se bez zdravotnické dokumentace výrazně snížila. Vyjádření lítosti bylo jediným zadostiu-

učiněním, kterého se stěžovatelce mohlo od nemocnice dostat.

V reakci na naše výtky krajský úřad změnil svůj názor a přiměl nemocnici, aby se stěžovatelce omluvila.

 [Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 2538/2023/VOP](#)

ÚŘAD PRÁCE SE MUSÍ ZNOVU ZABÝVAT DŮVODY, KVŮLI KTERÝM SAMOŽIVITELKA UKONČILA SVŮJ PRACOVNÍ POMĚR

Stěžovatelka požádala úřad práce o zařazení do evidence uchazečů o zaměstnání a o podporu v nezaměstnanosti. Musela v práci podat výpověď, když její dcera nastoupila do první třídy a ona ji nestíhala včas vyzvedávat ze školní

družiny. Současně uvedla, že jako samoživitelka si nemohla zkrátit pracovní úvazek, protože by nebyla schopná uživit sebe a dceru a plnit finanční závazky. Úřad práce shledal, že stěžovatelka ukončila zaměstnání bez vážného důvodu, a přiznal jí sníženou podporu v nezaměstnanosti. Ministerstvo práce a sociálních věcí jeho rozhodnutí potvrdilo v odvolacím řízení.

Podle nás však důvod stěžovatelky byl vážný a úřad práce a ministerstvo její situaci posoudily chybně. Navrhli jsme proto ministru práce a sociálních věcí, aby zrušil obě rozhodnutí v přezkumném řízení. Ten našemu návrhu vyhověl. Úřad práce se musel opětovně zabývat důvody, kvůli kterým stěžovatelka ukončila zaměstnání, a rozhodnout o výši podpory. Tu jí nakonec přiznal v plné výši.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 9104/2022/VOP](#)

MAŘENÍ SOUČINNOSTI, NEBO UPŘÍMNOST?

Stěžovatel na pracovním pohovoru u zaměstnavatele zprostředkovaného úřadem práce sdělil, že mu práci už

přislíbil jiný zaměstnavatel. Úřad práce toto jeho jednání považoval za maření součinnosti a vyřadil jej z evidence uchazečů o zaměstnání. Ministerstvo práce a sociálních věcí rozhodnutí úřadu v odvolacím řízení potvrdilo.

Podle nás úřad práce i ministerstvo jednání stěžovatele nesprávně posoudily. Pokud uchazeč o zaměstnání ve výběrovém řízení pravdivě (ne účelově) informuje zprostředkovaného zaměstnavatele o jiné aktuální pracovní nabídce, nejde o maření součinnosti a nemůže to vést k jeho vyřazení z evidence.

Navrhli jsme oběma úřadům, aby do budoucna důsledně zkoumaly skutkový stav. Úřad práce naše doporučení přijal, ministerstvo nikoli. Stěžovatel však s naší podporou uspěl u správního soudu, který případ posoudil stejně jako my.

 [Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 10945/2022/VOP](#)

 [Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 4. října 2023: č. j. 75 Ad 8/2022-73](#)

Mluvíme spolu

- Uspořádali jsme semináře* pro pracovníky orgánu sociálně-právní ochrany dětí na téma jeho role v řešení rodičovských konfliktů při péči o děti a nezletilé děti bez doprovodu.
- Pokračovali jsme ve školení pracovníků sociálních služeb a neziskových organizací na téma podmínek zaměstnávání příchozích z Ukrajiny a řešení problémů při evidenci na úřadu práce.
- Intenzivně jsme se zabývali tématem kontaktů dětí s rodiči ve výkonu trestu odnětí svobody:
  - Se zástupci Ministerstva práce a sociálních věcí, Generálního ředitelství Vězeňské služby, Výboru pro práva dítěte, Nejvyššího státního zastupitelství, krajských úřadů, orgánu sociálně-právní ochrany dětí a nevládních neziskových organizací jsme probírali závěry našich dvou výzkumů a společně z nich formulovali doporučení.
  - Náš výzkum i doporučení jsme shrnuli v odborném časopise Sociální práce.
  - V rámci konference organizace Triáda Aktuální otázky sociálně-právní ochrany dětí jsme vedli workshopy pro pracovníky OSPOD a doprovázejících organizací.
- Aktivně jsme se zúčastnili setkání odborníků v Ostrově zaměřeného na aktuální problémy náhradní výchovy v Moravskoslezském kraji. Poukázali jsme na nepružný systém přemístování dětí mezi školskými zařízeními pro výkon ústavní a ochranné výchovy. Vede k přetížení diagnostických ústavů a nemožnosti rychle přemístit dítě do zařízení, které lépe zajistí jeho potřeby.
- Na kulatém stole jsme se věnovali problematice syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (CAN).
- Zapojili jsme se do vzdělávání studentů Masarykovy univerzity v Brně a Univerzity Palackého v Olomouci. Hovořili jsme s nimi o právech dětí, sociálně-právní ochraně dětí, nezaměstnanosti a všem, co s těmito tématy souvisí.
- V článcích, které vyšly v odborném časopise Sociální pracovník, jsme rozebrali zaměstnávání osob se zdra-

votním postižením z pohledu zaměstnavatele a znova se vrátili k tématu vyřazení uchazeče z evidence úřadu práce, tentokrát v případě nedostavení se na úřad práce po skončení dočasné neschopnosti uchazeče o zaměstnání.

- Věnovali jsme se také zdravotnickým tématům. Zaměřili jsme se na stížnosti ve zdravotnictví, především na funkčnost a efektivitu procesu jejich vyřizování. K tomu jsme uspořádali kulatý stůl, kterého se zúčastnili zástupci krajských úřadů, Ministerstva obrany, Ministerstva spravedlnosti i Ministerstva zdravotnictví.
- Již poněkolikáté jsme se účastnili setkání nemocničních ombudsmanů. Prezentovali jsme zde výsledky výzkumu v oblasti vyřizování stížností ve zdravotnictví. A také jsme představili naše poznatky v oblasti psychiatrické péče.
- Natočili jsme další díly podcastu Na kávu s ombudsmanem:
  - S pěstouny a ředitelkou doprovázející organizace jsme si povídali na téma pěstounské péče na přechodnou dobu.
  - Hovořili jsme také o tom, jak se bránit v případě nevyplacení mzdy zaměstnavatelem.
  - A v dílu o protiprávních sterilizacích jsme se snažili posluchačům přiblížit pravidla vyřizování žádostí o odškodnění Ministerstvem zdravotnictví a vyvětlit naši roli a pomoc v této oblasti.

Sociální zabezpečení

V uplynulém roce jsme dostali 165 podnětů týkajících se starobních důchodů, to představuje oproti 89 podnětům v roce 2022 nárůst o 85 %. Důvodů, proč se na nás lidé častěji obraceli, bylo více. Kromě toho, že stát začal nově vyplácet takzvané výchovné, došlo také k zásadním změnám v předčasných důchodech. Česká správa sociálního zabezpečení se tak potýkala s množstvím žádostí o předčasné starobní důchody.

Vyjádřili jsme se také ke [změnám v předčasných důchodech](#) i k důchodové reformě. Ve sborníku stanovisek [Důchody III](#) jsme po sedmi letech od vydání předchozího sborníku shrnuli naše poznatky ze stovek šetření a tisíců podnětů, které jsme za tu dobu uzařeli a vyřídili. V samostatné publikaci jsme se pak věnovali [Důchodům s cizím prvkem](#) jakožto zvláštní kategorii případů, kdy stěžovatelé pracovali v zahraničí.

Za velký úspěch považujeme to, že dlouhodobí pěstouni a osvojitelé mohou díky nám čerpat celou částku rodičovského příspěvku už od svěření dítěte do jejich péče (viz str. [66](#)).

Naši práci jsme posluchačům přiblížili v podcastech věnovaných [odškodnění za průťahy v řízení, rodičovskému příspěvku](#) a [peněžité pomoci v mateřství](#).

 1 439 → všechny podněty z oblasti sociálního zabezpečení jsou v působnosti ombudsmana

- **217** ukončených šetření, z toho
- **153** případů, kdy úřady chybovaly, z toho
- **3** případy, kdy se nepodařilo zajistit, aby úřady svou chybu napravily

POMOHLI JSME NEBO PORADILI*

361	lidem s invalidními důchody	95	lidem s příspěvkem na péči
144	lidem se starobními důchody	41	lidem s nemocenskou
98	lidem s příspěvkem na bydlení	31	lidem s příspěvkem na živobytí

* počty podnětů vyřízených v roce 2023

NEJČASTĚJI LIDÉ HLEDALI POMOC S*

341	invalidními důchody	93	příspěvkem na bydlení
165	starobními důchody	47	průkazem osoby se zdravotním postižením
114	příspěvkem na péči	38	příspěvkem na živobytí

* počty podnětů přijatých v roce 2023

Měníme pravidla

DLOUHODOBÍ PĚSTOUNI A OSVOJITELÉ MOHOU DÍKY NÁM ČERPAT CELOU ČÁSTKU RODIČOVSKÉHO PŘÍSPĚVKU UŽ OD SVĚŘENÍ DÍTĚTE DO JEJICH PÉČE

Pokud je dítě svěřeno do péče dlouhodobého pěstouna nebo osvojeno, mají náhradní rodiče nárok na vyčerpání celého rodičovského příspěvku bez ohledu na to, kolik z něj vyčerpal biologický rodič. To vyplývá z rozsudku Nejvyššího správního soudu.

Úřady práce doposud umožňovaly náhradním rodičům vyčerpávat po převzetí dítěte jen část dávky, kterou nevyčerpal biologický rodič. Vyčerpání zbytku mohli žádat až po dočerpání této části a museli se ho domáhat odvoláním. U starších dětí takto docházelo k tomu, že náhradní rodiče nestačili zbývající část dávky dočerpat, protože dítě dosáhlo čtyř let věku.

Dlouhodobá pěstounka chtěla navýšit měsíční splátku rodičovského příspěvku tak, aby stihla vyčerpat celkovou částku dávky (300 tisíc Kč) do čtyř let dítěte. Úřad práce ji poučil, že nejprve musí dočerpat část dávky, kterou nevyčerpala biologická matka dítěte. Až poté se může odvoláním u Ministerstva práce a sociálních věcí domáhat zbývající části dávky. Stěžovatelka se řídila poučením úřadu práce. Protože však krátce po dočerpání nevyčerpané části dávky mělo dítě čtyři roky, stěžovatelka získala ze zbývající části dávky jen necelou jednu měsíční splátku.

Úřad práce nepochybí při poučení stěžovatelky, protože postupoval podle pro něj závazného stanoviska Ministerstva práce a sociálních věcí. Dosáhli jsme však změny tohoto stanoviska, po které ministerstvo uložilo úřadu práce, aby stěžovatelce jednorázově doplatil zbývající nevyčerpanou část dávky.

 [Zpráva stanovisko a sankce ochránce:
sp. zn. 10410/2022/VOP](#)

POMOHLI JSME ZÍSKAT PLNÉ VÝCHOVNÉ I NĚKTERÝM PŘÍJEMCŮM DÍLČÍCH DŮCHODŮ

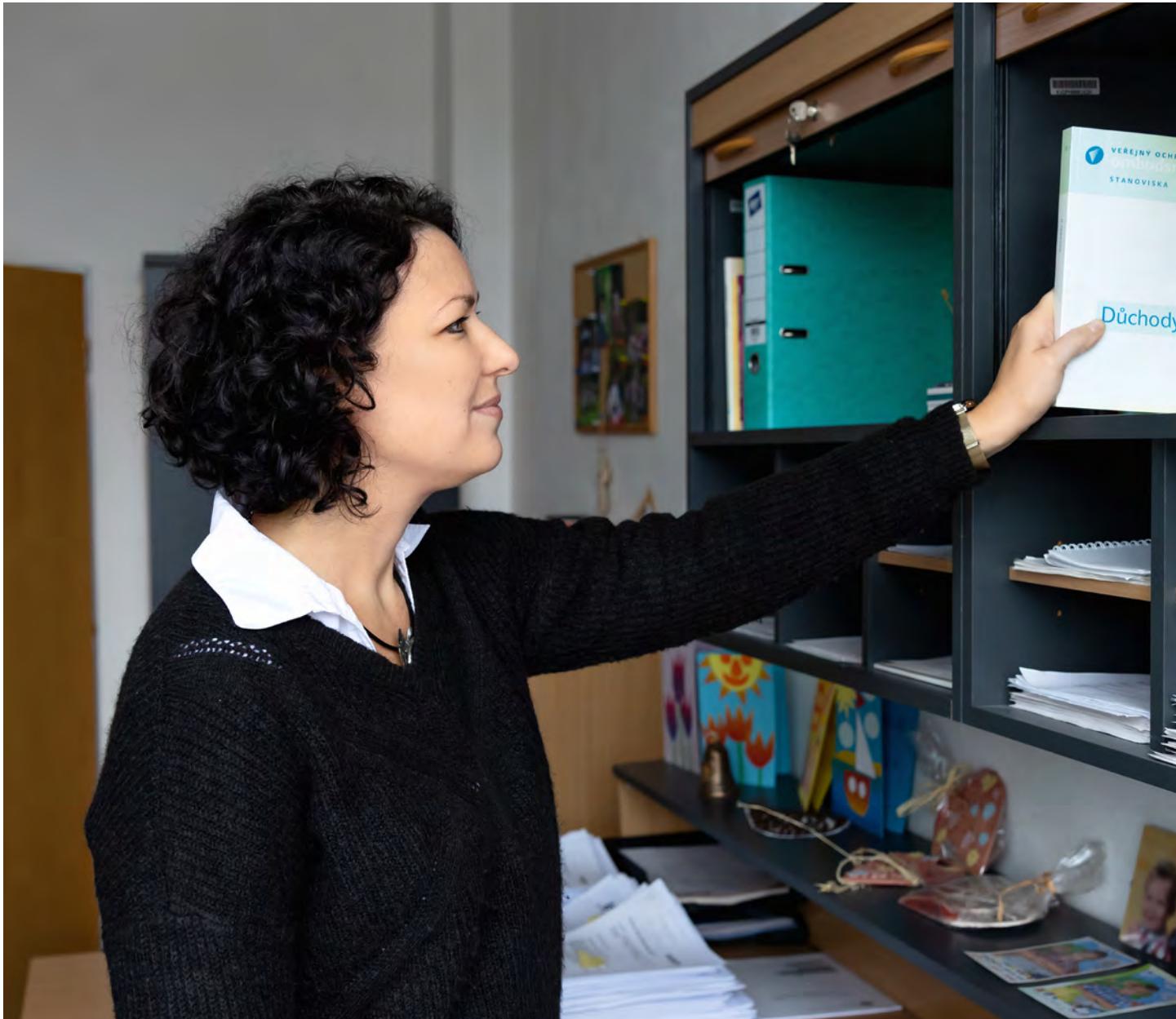
Po zavedení výchovného, které se vyplácí ke starobnímu důchodu, se na nás obraceli senioři, kteří kromě České republiky odpracovali část života v zahraničí a pobírají takzvaný dílčí důchod. Nelíbilo se jim, že nedostávají výchovné v plné výši. S Ministerstvem práce a sociálních věcí jsme se dohodli, že bude tyto případy posuzovat vstřícně.

Výše výchovného závisí na počtu vychovaných dětí (500 Kč za každé vychované dítě). Lidem, kteří pracovali ve více státech Evropské unie, se vyplácí důchod buď jen podle odpracovaných let v České republice (takzvaný plný důchod), nebo dílčí důchod. Ten se vypočítá jak z odpracovaných dob v jiném státě Evropské unie, tak z dob odpracovaných u nás. Jeho výše odpovídá poměru českých dob vůči součtu dob získaných u nás i v cizině. Při rozhodování o důchodu Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ) posoudí, který důchod je pro seniora výhodnější – a ten automaticky přizná.

Lidem, kteří pobírají český dílčí důchod, náleží jen poměrná část výchovného. Ta odpovídá odpracované době v České republice. V případě plného důchodu náleží plné výchovné, a tak pro některé poživatele důchodu může být výhodnější čerpat namísto dílčího důchodu plný.

U lidí, kteří již čerpali dílčí důchod, Česká správa sociálního zabezpečení neprováděla automaticky srovnávací výpočet, tedy srovnání, jaká částka by vycházela při zohlednění celého výchovného u plného důchodu a při krácení výchovného u dílčího důchodu.

S Ministerstvem práce a sociálních věcí jsme se domluvili, že lidé v takové situaci mohou Českou správu sociálního zabezpečení požádat o přepočet. Ta jim dílčí i plný důchod

včetně výchovného znova spočítá a porovná – pokud splní všechny podmínky. Senioři pak budou dostávat důchod, který je pro ně výhodnější.

 [Tisková zpráva ze dne 3. dubna 2023](#)

UPOZORNILI JSME NA NEDOSTATKY ZÁKONA O PODPOŘE V BYDLENÍ

Zapojili jsme se do připomíkového řízení k novému zákonu o podpoře v bydlení, který má pomoci lidem v nouzí najít si a udržet bydlení. Upozornili jsme na možná rizika spojená s tím, že navrhovaný systém podpory bydlení je postavený na dobrovolném zapojení obcí a jiných vlastníků bytů.

Snažili jsme se také o zpřehlednění zákona, zpřesnění některých podmínek poskytování podpory, rozšíření působnosti zákona na co nejširší okruh osob, předcházení sociálnímu vyloučení, upřesnění vymezení okruhu osob, které vyžadují vyšší míru podpory, či vyjasnění způsobu financování.

Většině našich zásadních připomínek předkladatel zákona vyhověl.

 [Připomínky veřejného ochránce práv k zákonu o podpoře v bydlení](#)

PRÁVNICKÁ FAKULTA

Pomáháme

KOMPENZAČNÍ BONUS ZKOMPLIKOVAL PŘIZNÁNÍ PŘÍSPĚVKU NA BYDLENÍ

Podnikatelé, kterým kvůli pandemii covid-19 klesly tržby, mohli získat částečnou náhradu příjmů od státu – kompenzační bonus.

Stěžovatelka přerušila podnikání a zapsala se do evidence uchazečů o zaměstnání. V následujícím čtvrtletí už nepodnikala a obdržela kompenzační bonus. Úřad práce jí poté odňal příspěvek na bydlení kvůli vysokým příjmům v předchozím čtvrtletí. Do příjmů jí přitom započetl i vyplacený kompenzační bonus a příjmy z podnikání.

Vytkli jsme úřadu práce, že kompenzační bonus pro příspěvek na bydlení započetl špatně. Ten se zohledňuje stejně jako příjem z podnikání. Úřad práce k němu ale má přihlížet jen tehdy, pokud žadatel o dávku nebo příjemce dávky v předchozím kalendářním čtvrtletí podnikal.

Úřad práce po našem upozornění uznal své pochybení, znova posoudil nárok stěžovatelky na příspěvek na bydlení a dávku pak stěžovatelce zpětně přiznal a doplatil.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 17563/2022/VOP](#)

POKUD ÚŘAD PŘEHLEDNE DOKLADY, MŮŽE ČLOVĚK DOSTAT DOPLATEK DŮCHODU I ZA VÍCE NEŽ POSLEDNÍCH PĚT LET

Stěžovatelka pobírala invalidní důchod. V roce 2022 dosáhla důchodového věku a požádala o starobní důchod. Teprve při posuzování nároku na něj Česká správa soci-

álního zabezpečení zjistila, že stěžovatelce nezhodnotila dobu pojistění u dvou bývalých zaměstnavatelů. Dobu zhodnotila a vyplatila jí doplatek invalidního důchodu za předchozích pět let. Stěžovatelka přitom doklady vedoucí k nároku na doplatek předložila už o dva roky dříve. Doplatek důchodu náleží maximálně pět let zpětně od předložení skutečnosti, které jsou důvodem pro zvýšení důchodu. Ale pokud udělá úřad chybu a přehlédne doklady, které má k dispozici, musí doplatit důchod i za delší období.

České správě sociálního zabezpečení jsme vytkli, že stěžovatelce přiznala doplatek jen za pět let ode dne podání žádosti o starobní důchod. Ta svá pochybení uznala a přiznala ženě doplatek invalidního důchodu už od roku 2015.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 17563/2022/VOP](#)

DÍKY ZAPOČÍTÁNÍ DOBY STUDIA JSME POMOHLI ŽENĚ K VYŠŠÍMU INVALIDNÍMU DŮCHODU

Stěžovatelka žádala o přezkoumání výše invalidního důchodu. Zjistili jsme, že Česká správa sociálního zabezpečení při stanovení této výše chybovala. Žena totiž splnila podmínky pro provedení zvláštěho způsobu výpočtu důchodu z částky odpovídající průměrné mzde: stala se invalidní před dosažením osmadvaceti let věku, splnila podmínky nároku na invalidní důchod a v období od osmnácti let věku do vzniku jejího nároku na invalidní důchod neměla přetržky v době pojistění delší než jeden rok, protože studovala. Studium prokázala maturitním vysvědčením a potvrzením o studiu na vysoké škole. Česká správa sociálního zabezpečení při rozhodování o nároku na invalidní důchod však dobu studia nezohlednila.

Upozornili jsme správu sociálního zabezpečení na nesprávný postup. Ten poté stěžovatelce doby studia zohlednil a stěžovatelka tak splnila podmínky pro

mimořádný invalidní důchod ve zvláštní výměře. Kromě výrazného navýšení důchodu dostala stěžovatelka i doplatek přes 800 tisíc Kč.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 415/2023/VOP](#)

PŘI ROZHODOVÁNÍ O PRŮKAZU ZTP MUSÍ POSUDKOVÍ LÉKAŘI ZOHLEDNIT, JAKÉ MÁ ČLOVĚK PŘI CHŮZI POTÍŽE A JAK DALEKO UJDE

Opakovaně se setkáváme s případy, kdy v řízení o průkazu osoby se zdravotním postižením posudkoví lékaři nepřihlíží k záznamům ošetřujících lékařů o dosahu chůze. Na několik z nich jsme marně upozornili Ministerstvo práce a sociálních věcí.

V případě jednoho stěžovatele hned dva lékaři popsali jeho značné problémy s chůzí. Dle jejich závěrů ušel maximálně 40 metrů a jen s oporou o dvou francouzských holích. Měl předepsaný invalidní vozík. Posudkoví lékaři však tyto důležité informace nevyhodnotili a přiznali stěžovateli pouze průkaz TP. Člověku s takto omezenou

chůzí a pohybující se na vozíku by přitom náležela spíše průkazka ZTP. Pokud posudek opomíjí takto zásadní údaje, je neúplný, nepřesvědčivý a není rádným podkladem pro rozhodnutí ve věci. Ministr však naší žádosti o zrušení rozhodnutí v přezkumném řízení nevyhověl. Další možnosti, jak docílit změny, jsme již neměli. Šetření jsme proto museli ukončit.

Průkaz ZTP může mít osoba, která je venku schopna samostatně chodit se značnými obtížemi a jen na krátké vzdálenosti. U průkazu TP je osoba schopna venku chodit se sníženým dosahem a s potížemi okolo překážek.

 [Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 16464/2022/VOP](#)

PŘIPOMNĚLI JSME ÚŘADU, ZA JAKÝCH PODMÍNEK MŮŽE ZASTAVIT VÝPLATU DŮCHODU

Stěžovatel pobírá starobní důchod z České republiky, kde trvale žije, a ze Slovenska. Způsob výplaty důchodu se v těchto případech liší podle toho, jestli člověk pobývá alespoň 270 dní v roce v cizině. Protože česká správa

sociálního zabezpečení nevěděla jistě, kde stěžovatel převážně žije, vyzvala ho k osvědčení údaje o adrese pobytu. Když stěžovatel nereagoval na výzvu, úřad zastavil výplatu důchodu.

Příjemce invalidního důchodu musí na výzvu správy sociálního zabezpečení doložit všechny informace důležité pro jeho vyplácení. Pokud to neudělá, může správa sociálního zabezpečení výplatu důchodu zastavit. V tomto případě ale úřad zastavil výplatu důchodu v rozporu se zákonem, protože výzva:

- › nebyla stěžovateli doručena do vlastních rukou (česká správa sociálního zabezpečení ji odeslala jako obyčejnou zásilkou) a
- › neobsahovala poučení, že může dojít k zastavení výplaty, pokud jí stěžovatel nevyhoví.

Šetřením jsme přispěli k nápravě. Poté, co stěžovatel osvědčil údaj o adrese pobytu, mu úřad zpětně doplatil důchod a obnovil jeho pravidelnou výplatu.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 3649/2023/VOP](#)

OKRESNÍ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ MUSÍ DORUČOVAT PÍSEMNOTI DO DATOVÉ SCHRÁNKY, POKUD JI MÁ POJIŠTĚNEC ZŘÍZENOU

Řešili jsme případ muže, který havaroval při řízení traktoru na vesnické soutěži. Při této nehodě utrpěl vážný úraz, pro který byl uznán dočasně práce neschopným. Okresní správa sociálního zabezpečení mu přiznala nemocenské v poloviční výši, protože měl v krvi alkohol. Stěžovatel namítl, že se proti snížení nemocenského nemohl rádně bránit.

Přestože měl zřízenou datovou schránku, okresní správa sociálního zabezpečení mu informace o výši přiznaného nemocenského doručovala na adresu pobytu. V té době však byl v rehabilitačním ústavu a zásilkou si na poště nevyzvedl. Úřad považoval oznámení za doručené fikcí, tedy uplynutím deseti dní po jeho uložení na poště.

Poté, co se stěžovatel seznámil s výší svého nemocenského, požádal o zahájení správního řízení, ve kterém chtěl prokázat, že má nárok vyšší. Podle Okresní správy sociálního zabezpečení a České správy sociálního zabezpečení však podal žádost pozdě a řízení nezahájily.

Věc jsme prověřili a úřadu vytkli, že doručoval nesprávně. Okresní správa sociálního zabezpečení byla povinna doručovat do datové schránky. Fikce doručení s jejími právními účinky v tomto případě nenastala.

Česká správa sociálního zabezpečení naše výhrady přijala. V prezumném řízení zrušila předchozí rozhodnutí. V novém řízení okresní správa sociálního zabezpečení přiznala dávku nemocenského v plné výši. Rozhodnutí odůvodnila tím, že dočasná pracovní neschopnost stěžovatele nevznikla jako bezprostřední následek opilosti, ale byla způsobená technickou závadou vozidla.

 [Zpráva ochránce: sp. zn.: 2958/2023/VOP](#)

Mluvíme spolu

NESOUHLASILI JSME S PŘEKOTNÝMI ZMĚNAMI V PŘEDČASNÝCH DŮCHODECH

Vláda se rozhodla zpřísnit podmínky pro odchod do předčasného starobního důchodu tak, aby o něj mohlo žádat méně lidí. Zkrátila dobu, o kterou je možné jít do důchodu dříve – z pěti na tři roky. Změnila také pravidla valorizace těchto důchodů tak, že až do splnění podmínek na řádný starobní důchod nebude valorizovaná jeho procentní výměra (zásluhová část), ale pouze základní výměra (část, kterou mají všichni stejnou). Návrh těchto změn rozeslala vláda do připomíkového řízení v dubnu – měly být účinné od září 2023.

V připomírkách jsme apelovali na vládu, aby takové zásadní změny v důchodech rozložila do delšího časového období. Tím by se alespoň zmírnily zásahy do životních plánů lidí, kteří se rozhodli odejít do předčasného důchodu v nejbližší době. Mnoho lidí v předdůchodovém věku už počítalo s nastupem do předčasného důchodu za původních podmínek. Často pro to měli objektivní důvody. Kvůli zdravotním problémům nezvládali těžkou práci nebo se starali o rodiče závislé na péči či pomáhali potomkům s vnoučaty. Překotně přijímané změny tyto plány a očekávání lidí zásadně proměnily.

Vláda nás nevyslyšela. Podobně ani Výbor pro sociální politiku Poslanecké sněmovny naše připomínky nezohlednil a naopak přijal pozměňovací návrh, který pravidla ještě více zpřísnil.

Proto jsme se obrátili na prezidenta republiky a požádali ho, aby zvážil využití svého práva vrátit přijatý zákon Poslanecké sněmovně. Prezident nakonec zákon podepsal, ale v odúvodnění svého souhlasu se ztotožnil s naším argumentem ohledně překotnosti přijímaných změn. Uvedl, že změny nabyla účinnosti velmi náhle a mohou u části populace vyvolávat značnou nerovnost v přístupu k předčasným starobním důchodům.

✉️ [Připomínky k návrhu novely zákona o důchodovém pojištění](#)

✉️ [Stanovisko ombudsmana pro Výbor pro sociální politiku](#)

✉️ [Dopis prezidentovi republiky ze dne 24. srpna 2023](#)

PŘÍSPĚVEK NA PÉČI JE POTŘEBA ZVÝŠIT CO NEJDŘÍVE VE VŠECH STUPNÍCH

V roce 2023 jsme doporučili Poslanecké sněmovně, aby požádala vládu o zvýšení příspěvku na péči ve všech stupních. Příspěvek na péči ve stupních I a II se totiž zvýšil naposledy v roce 2016, od té doby došlo k nárůstu inflace a cen sociálních služeb řádově o desítky procent.

Minulý rok předložilo Ministerstvo práce a sociálních věcí dvě novely zákona o sociálních službách, které zvýšení příspěvku na péči obsahovaly. Prvním návrhem mělo dojít ke zvýšení příspěvku na péči pouze ve stupni I, podle druhého ke zvýšení příspěvku ve všech stupních formou nařízení vlády. K oběma návrhům jsme měli zásadní výhrady. K prvnímu jsme požadovali, aby se zvýšil příspěvek i v ostatních stupních. U druhého jsme měli výhrady ke zvýšení příspěvku formou nařízení vlády a k podmínkám jeho valorizace. Ministerstvo připomínky ani u jednoho z návrhů nevpřořádalo a návrhy na konec vládě nepředložilo.

Ministr práce a sociálních věcí poté v únoru 2024 představil poslanecký pozměňovací návrh, kterým se má podstatně zvýšit příspěvek ve stupních III a IV. Příspěvek ve stupni I by měl zůstat v dosavadní výši 880 Kč. Tato částka nestačí ani na šest hodin osobní asistence v současných cenách. Ve stupni II se má příspěvek zvýšit pouze o 500 Kč u dospělých a o 800 Kč u dětí. Toto zvýšení neodpovídá vysoké míře inflace ani nárůstu cen sociálních služeb od posledního zvýšení.

Upozorňujeme, že děti závislé na péči jiné osoby, mají většinou přiznaný stupeň I a II (přibližně v 66 % případů). Sociální situaci rodin s těmito dětmi již od ledna 2024 zhoršilo přijetí konsolidačního balíčku. Ten omezil daňovou slevu na nepracující manželku 2070 Kč měsíčně pouze na rodiny s dítětem do 3 let. Pokud stát nezvýší příspěvek na péči ve stupních I, II a III, bude ještě více šetřit na těch nejzranitelnějších.

Proto navrhované výše příspěvků ve stupních I, II a III považujeme za nedostatečné. Jsme přesvědčeni, že částky je třeba zvýšit alespoň o 25 % (podrobněji viz str. [13](#)).

Na zvýšení příspěvku na péči apelují i zástupci lidí s postižením v [poradním orgánu ombudsmana](#) a ve [Vládním výboru pro práva osob se zdravotním postižením](#).

- [Připomínky k návrhu novely zákona o sociálních službách ze dne 22. února 2023](#)
- [Připomínky k návrhu novely zákona o sociálních službách ze dne 5. ledna 2024](#)
- [Tisková zpráva ze dne 2. května 2023](#)

SEZNAMUJEME SOUDCE SPRÁVNÍCH SOUDŮ S NAŠIMI POZNATKY

V červnu jsme v Justiční akademii přednášeli pro soudce správních soudů a jejich asistenty. Na semináři zaměřeném na dávky podmíněné nepříznivým zdravotním stavem jsme účastníky seznámili s našimi stanovisky k příspěvku na péči a k invalidním důchodům.

Zdůraznili jsme význam správného odůvodnění posudků o stupni závislosti a invaliditě tak, aby splňovaly požadavky úplnosti a přesvědčivosti. Seznámili jsme účastníky i s konkrétními kauzami, ve kterých jsme vytýkali nesprávné postupy posudkových orgánů.

Veřejný pořádek

Celý rok 2023 nás provázelo téma datových schránek. Jejich povinné zřízení nepřijali všichni kladně a mnozí lidé se obávali komplikací. Starší lidé namítali, že se ve svém věku již nechtějí učit pracovat s žádnou novou technologií.

Digitalizaci veřejné správy považujeme za správný trend. Snažili jsme se proto vysvětlovat, proč stát k zavádění datových schránek přistoupil, jaké jsou výhody jejich užívání i to, že jejich obsluha není o nic složitější než e-mail. Otázky kolem datových schránek jsme rozebrali i v podcastu [Co je to datová schránka?](#)

Nadále jsme pomáhali spotřebitelům, a to zejména s řešením jejich [problémů s dodavateli energií](#). Nejčastěji nesouhlasili s vyúčtováním, do kterého se promítlo zvyšování cen, nebo usilovali o vrácení přeplatků. Vysvětlovali jsme jim, jak mají problém řešit s dodavatelem i možnosti Energetického regulačního úřadu (viz infografika str. [78](#)).

V létě jsme radili těm, kteří se dostali do sporu s cestovními kancelářemi kvůli požáru na ostrově Rhodos. Cestovní kanceláře neuznávaly odstoupení od cestovní smlouvy, přestože cílová destinace byla bezprostředně zasažena požárem. Vytvořili jsme proto doporučení pro spotřebitele, jak postupovat (viz infografika str. [82](#)).

✓ 1 961

vyřízených podnětů, z toho

- ✓ 116 ukončených šetření, z toho
- ⌚ 77 případů, kdy úřady chybovaly, z toho
- 🔍 1 případ, kdy se nepodařilo zajistit, aby úřad svou chybu napravil

912 v působnosti

1 049 mimo působnost

- 8 seminářů Právo na informace a ochrana osobních údajů
- 465 proškolených úředníků a zástupců obecních samospráv

POMOHLI JSME NEBO PORADILI*

- 103 lidem s užíváním pozemních komunikací
- 83 lidem s dopravními přestupky
- 75 lidem s problémy s katastrem nemovitostí a pozemkovými orgány

- 64 lidem s policií
- 63 lidem s právem na informace nebo s ochranou osobních údajů
- 13 lidem s potížemi s matričními úřady a evidencí obyvatel

* počty podnětů vyřízených v roce 2023

NEJČASTĚJI LIDÉ HLEDALI POMOC S*

- 110 přestupky proti veřejnému pořádku, občanskému soužití
- 105 správou pozemních komunikací
- 105 dopravními přestupky
- 68 policií

- 64 katastrem nemovitostí
- 46 ochranou spotřebitele
- 45 evidencí vozidel, řidičskými průkazy nebo bodovým hodnocením
- 43 právem na informace

* počty podnětů přijatých v roce 2023

Měníme pravidla

POLICISTA MUSÍ VYSVĚTLIT, PROČ CHCE VIDĚT OBČANKU

Na shromáždění poslance Andreje Babiše v srpnu 2022 v jihočeských Borovanech začal mladistvý hoch odnášet reproduktor. Vrátil ho, až když ho o to požádala pořadatelka. Přitomní policisté v civilu začali situaci řešit jako možný přestupek.

Z videozáznamu jsme zjistili, že tři policisté v civilu hocha vyzvali k prokázání totožnosti, ale nesplnili zákonné povinnost a nesdělili mu důvod – tedy z jakého protiprávního jednání ho podezívají. Porušili také pravidla zdvořlosti, vážnosti a důstojnosti osob bez ohledu na to, zda se kontrolované osoby vůči nim chovají slušně, či nikoli. Chlapci totiž tykali a byli arrogantní. Protože hoch na výzvy nereagoval, použili donucovací prostředky, spoutali ho na zemi a všichni tři na něm klečeli.

Krajský ředitel zajistil v reakci na naše výtky proškolení všech policistů ve formulování výzev, používání donucovacích prostředků, prokazování příslušnosti k Policii České republiky i chování k osobám, vůči nimž úkon směruje. V souvislosti s poutáním na zemi byli policisté také opakováně poučeni o rizicích poziční asfyxie, tedy zadušení při zatížení těla.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 15934/2022/VOP](#)

STÁTNÍ ZEMĚDĚLSKÁ A POTRAVINÁŘSKÁ INSPEKCE UŽ VYŘIZUJE PODNĚTY PŘEDVÍDATELNĚ A SROZUMITELNĚ INFORMUJE O SVÝCH POSTUPECH

Zjistili jsme, že Státní zemědělská a potravinářská inspekce nesděluje stěžovatelům, jak naložila s jejich podnětem.

Zároveň odpovídá jen tehdy, pokud o to spotřebitel požádá. Lidé však obvykle nevědí, že si o odpověď musí říct, proto na ni marně čekají.

Inspekcí nemůže z kapacitních důvodů reagovat na každé podání. Vadilo nám však, že stěžovatelům zcela chybí informace, jak s podnětem naloží. Vytýkané nedostatky inspekce uznala a od září 2023 upravila svoji směrnici pro vyřizování podnětů. Elektronický formulář pro podání podnětu nově obsahuje upozornění, že si o vyrozumění musí podatel požádat. Inspekcí také poskytuje srozumitelnější informace, jak s podnětem naložila.

I MINISTERSTVO MŮŽE PŘI PROVÁDĚNÍ SRÁŽEK UDĚLAT CHYBU

Bývalý voják pobíral výsluhu a zároveň byl zaměstnán. Jeho mzda i výsluha byly postiženy exekucí. Protože se výsluha považuje za příjem nahrazující dlužníkovi odměnu za práci, musí při jejím postihování ministerstvo jako plátce mzdy postupovat stejně jako při provádění srážek ze mzdy. Nesmí provést srážky ze mzdy (výsluhu) ve větším než stanoveném rozsahu. Musí dodržet pravidlo pořadí i přednosti, tedy zohlednit, kdy exekuční příkaz obdrželo. Protože Ministerstvo obrany pravidlo pořadí nedodrželo, stěžovateli sráželo z výsluhy více, než mu dovoluje zákon.

Ministerstvo svůj postup po upozornění napravilo, a to nejen v tomto konkrétním případě, ale i ve všech obdobných případech, které eviduje.

 [Vyrozumění ministerstva: sp. zn. 1461/2023/VOP](#)

OZDRAVNÝ POBYT LZE PŘÍSLUŠNÍKOVI VĚZEŇSKÉ SLUŽBY PŘERUŠIT JEN ZE ZCELA ZÁSADNÍCH ZÁJMŮ SLUŽBY

Příslušníkovi vězeňské služby vznikl odsouzením zákonem stanovené doby nárok na ozdravný pobyt, který má trvat nepřetržitě čtrnáct dnů. Generální ředitel vězeňské služby mu v průběhu jeho ozdravného pobytu zavolal a vyzval ho, aby se následující den dostavil k jednání. Jediným účelem jednání bylo předat mu oznámení o určení doby čerpání dovolené a služební hodnocení.

Přerušit ozdravný pobyt nařízený z důvodu překážky na straně bezpečnostního sboru lze pouze ze zcela zásadních zájmů služby. Tím je například krizový stav či zcela mimořádné události, které nelze zvládnout stávajícími silami. Předání služebního hodnocení a oznámení o určení doby čerpání dovolené nepředstavuje zcela zásadní zájem služby, pro který mohl přerušit čerpání ozdravného pobytu.

Generální ředitel vězeňské služby vytýkané pochybení

uznal a připomněl i ředitelům věznic povinnost nepřerušovat ozdravný pobyt, s výjimkou případů zcela zásadních zájmů služby

[Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 6520/2020/VOP](#)

POSTUP PŘI PRODLUŽOVÁNÍ PARKOVACÍHO OPRÁVNĚNÍ MUSÍ BÝT JASNÝ A SNADNO DOHLEDATELNÝ

Stěžovatel obdržel automaticky generovaný e-mail s upozorněním, že mu končí platnost parkovacího oprávnění. Nedostal však pokyny k jeho prodloužení. Proto zopakoval platbu z předchozího roku se stejnou částkou a variabilním symbolem. Protože mu magistrát uhrázenou částku nevrátil, předpokládal, že si parkovací oprávnění prodloužil. Následně obdržel tři pokuty za parkování.

Zjistili jsme, že žadatel musí parkovací oprávnění nejprve prodloužit v internetové aplikaci takzvaných osobních

stránkách uživatele. Až potom obdrží platební instrukce s novým variabilním symbolem. Informace o správném postupu pro prodloužení oprávnění se žadatelé dozvídají na webových stránkách www.parkovanibrne.cz. Pro mnohé, obzvláště starší občany, jsou ale informace snadno přehlédnutelné nebo nedohledatelné.

Magistrát nám přislíbil, že upozorňovací e-maily doplní o informaci, jak si parkovací oprávnění správně prodloužit, aby obdobným situacím do budoucna předcházel.

OZNAMOVATEL SI ZASLOUŽÍZNÁT DŮVODY ODLOŽENÍ PŘESTUPKU

Dlouhodobě prosazujeme, aby vyrozumění úřadů o odložení oznamených přestupků obsahovalo odůvodnění, které

nevzbuzuje podezření, že úřad postupoval svévolně. Úřad městské části Praha 15 jsme přiměli ke změně praxe poté, co jsme zjistili, že ve vyrozuměních pouze cituje zákonné ustanovení, podle kterého oznámení přestupku odložil.

Dosáhli jsme toho, že úřad stěžovatelce zaslal jednotlivá usnesení o odložení přestupků, která byla dostatečně odůvodněná. Magistrát hlavního města jako nadřízený úřad seznámil s naším doporučením všechny městské části Prahy. Lidé dotčeni jednáním podezřelého z přestupku by se do budoucna měli dozvídат konkrétní důvody, proč úřad jejich oznámení odložil.

✉ [Zpráva ochránce: sp. zn. 16404/2022/VOP](#)

Nesouhlasíte s vyúčtováním za elektřinu nebo vám dodavatel nevrátil přeplatek?

-
- Reklamujte neshody u dodavatele**
    - dodavatel má podle vyhlášky na vyřízení reklamace 15 dní
    - pokud je reklamace oprávněná, musí dodavatel do 30 dnů vypořádat rozdíl v platbách
  - Jaké máte možnosti, když dodavatel reklamací v zákonné lhůtě nevyřídí?**
    - Můžete požádat o pomoc Energetický regulační úřad (ERÚ)**
      - oddělení ochrany spotřebitele vám situaci vysvětlí a neformálně pomůže při jednání s dodavatelem, nemůže ale dodavateli nic nařídit
    - Pokud toto neformální řešení nezfunguje, můžete kvůli vrácení přeplatku podat ERÚ návrh na zahájení správního řízení**
      - podrobné náležitosti takového návrhu i vzory ke stažení najdete na webu ERÚ (bit.ly/eru_spor)
      - zjistíte tam také, jaké typy sporů mezi zákazníkem a dodavatelem může Energetický regulační úřad řešit
    - Můžete také ERÚ podat podnět a upozornit ho, že dodavatel porušuje vyhlášku**
      - ERÚ může u dodavatele provést kontrolu a uložit mu pokutu za porušování povinností
    - kontrolní oddělení ERÚ ale nemůže dodavateli nařídit, jak má spor s vámi vyřešit, to je možné jen ve správním řízení nebo u soudu**

Pomáháme

ZASTALI JSME SE ŘIDIČKY, KTERÁ NEZPŮSOBILA DOPRAVNÍ NEHODU

Úřad uznal stěžovatelku vinnou ze spáchání přestupku – ujetí od dopravní nehody – a uložil jí pokutu. K přestupku mělo dojít tak, že v podzemních garážích při parkování odřela svým vozidlem jiné vozidlo. Přestože to řidička popírala, krajský úřad jako nadřízený orgán odmítl zahájit přezkumné řízení a pokutu zrušit.

Vyžádali jsme si spisovou dokumentaci, která obsahovala i fotodokumentaci poškození obou vozidel. Z fotografií vyplývalo, že poškozené vozidlo má odřený lak v jiné výši než vozidlo stěžovatelky. Ta navíc uváděla a doložila, že její poškození je staršího data.

Úřadům jsme vytkli, že o vině stěžovatelky rozhodly na základě nedostatečně zjištěného skutkového stavu. Úřady naše výhrady uznaly a krajský úřad pokutu v přezkumném řízení zrušil.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 2183/2023/VOP](#)

ZDRAVÍ DÍTĚTE UŽ NEBUDE OHROŽOVAT AUTOBUSOVÁ ZASTÁVKA

Matka chlapce s autismem několik let usilovala o přesunutí dočasné autobusové zastávky umístěné přímo pod okny jejího rodinného domu o 50 metrů dál. Jejího syna stresovalo burácení motorů autobusů natolik, že se začal sebepoškozovat.

Zastávku před dům stěžovatelky umístil městský úřad na konci roku 2019, a to dočasně „do vybudování jiné, trvalé zastávky“. Když jsme toto řešení kritizovali, úřad omezil dočasnost zastávky do 31. prosince 2022.

Protože úřad po uplynutí uvedeného termínu zastávku neodstranil, oslovili jsme dopravní inspektorát Policie České republiky, aby prověřil, na jaké jiné vhodné místo by bylo možné zastávku přesunout. V červnu úřad zastávku posunul dál od domu stěžovatelky. To okamžitě přispělo ke zlepšení stavu jejího syna.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 5689/2020/VOP](#)

DOSÁHLI JSME BEZPEČNĚJŠÍHO VÝJEZDU Z POZEMKU

Kvůli parkování vozidel na travnaté ploše podél komunikace neměla stěžovatelka dostatečné rozhledové podmínky při výjezdu ze svého pozemku. Jednalo se sice o rovný a přehledný úsek, ale parkující auta stála ve výhledu. Žena proto parkovala šikmo a vozidlem zasahovala až k bílé čáře na vozovce, která vymezuje krajnici. Silniční správní úřad na komunikaci umístil dopravní značení zakazující předjízdění a zdůrazňující povinnost jezdit maximální rychlosťí 50 km/h, aby se problém nezhoršoval ještě rychlou jízdou a špatnou viditelností. K parkovací ploše umístil také sloupky zabraňující parkování v úplné blízkosti výjezdu. Stěžovatelka tato opatření nepovažovala za dostatečná.

Na náš popud případ pomohl vyřešit dopravní inspektorát Policie České republiky, když potvrdil nedostatečné rozhledové poměry. Silniční správní úřad jsme pak přiměli umístit naproti výjezdu stěžovatelky dopravní odrazové zrcadlo.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 15049/2022/VOP](#)

VÝZNAM DOPRAVNÍ ZNAČKY MUSÍ BÝT JEDNOZNAČNÝ

Stěžovatelka dostala pokutu za vjetí do zákazu vjezdu, když vezla své děti do školy. Pod značkou zákazu vjezdu byla dodatková tabulka s nápisem „mimo dopravní obsluhu a návštěvníky školy a kostela“. Stěžovatelka se domnívala, že je návštěvníkem školy a může tedy za značku vjet. Starosta města se bránil, že návštěvníkem školy je pouze ten, kdo jede navštívit někoho z personálu školy. Rodiče žáků o tom škola opakovaně informovala na třídních schůzkách.

Poukázali jsme na to, že znění dodatkové tabulky je nejednoznačné a v účastnících silničního provozu může vyvolat pochybnosti o jejím smyslu. Dopravní značení musí být srozumitelné pro všechny účastníky silničního provozu, a to bez nutnosti dalšího vysvětlení jeho významu. Pokud tedy chtělo město zabránit rodičům v zajízdění ke škole, mělo znění dodatkové tabulky formulovat jinak.

Starosta naše výhrady uznal a přislíbil, že znění dodatkové tabulky dopravní značky upraví tak, aby odpovídalo požadovanému účelu.

 [Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn.: 990/2023/VOP](#)

POSOUDET BEZPEČNOST VÝROBKU JE PŘEDEVŠÍM ÚKOLEM ČESKÉ OBCHODNÍ INSPEKCE

Stěžovatelka upozornila Českou obchodní inspekci (ČOI) na nebezpečnost výrobku (komínové hlavice). I když inspekce kontroluje fyzické a právnické osoby, které nabízí, prodávají, dodávají nebo uvádí na trh výrobky, podnět stěžovatelky ani po jejím upozornění neprověřila a odkázala ji na jiné úřady.

Po našem upozornění na nesprávný postup inspekce výrobek z hlediska jeho bezpečnosti zkontovala a přislíbila, že v budoucnu bude postupovat pečlivěji.

 [Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 691/2023/VOP](#)

Mluvíme spolu

PRÁVNÍ ÚPRAVA NOČNÍHO KLIDU VYŽADUJE REVIZI

V polovině června jsme jednali se zástupci Ministerstva vnitra ohledně právní úpravy k ochraně nočního klidu. Doba nočního klidu je stanovená zákonem. Obce mohou povolit výjimku z doby nočního klidu. Zpravidla tak činí z důvodu kulturní či společenské akce, jejíž konání zasahuje do doby nočního klidu. Zkrácení doby nočního klidu ale neplatí pouze pro konkrétní společenskou akci, ale pro celé území obce. Může proto negativně ovlivnit i ty, kteří rušení nočního klidu vůbec nepředpokládali.

Zaměřili jsme se na četnost výjimek, které obce mohou povolit. Zákon říká, že výjimky by měla obec stanovit ve výjimečných případech. Některé obce jich ale povolují desítky ročně. V takovém případě nejde o výjimečnost. Navrhli jsme proto Ústavnímu soudu, aby zrušil vyhlášku obce Příš 1/2022 o nočním klidu, která od konce dubna do konce října stanovila více než 30 výjimek z doby nočního klidu (viz str. [24](#)).

Se zástupci ministerstva jsme se shodli, že do budoucna bude vhodné svázat výjimku z doby nočního klidu s konkrétní akcí a určit maximální možný počet výjimek, které obec může v kalendářním roce povolit. Téma se budeme dál věnovat.

LIDEM OMEZENÝM NA SVOBODĚ BY MĚL STÁT DORUČOVAT POŠTU DO VĚZNICE

V dubnu jsme se setkali se zástupci Ministerstva vnitra, Ministerstva financí, Ministerstva spravedlnosti a Digitální a informační agentury. Diskutovali jsme, jak zlepšit doručování úředních písemností lidem omezeným na

svobodě, zejména těm ve výkonu trestu, vazby nebo zabezpečovací detence. Většině z nich chodí pošta domů, tedy na adresu trvalého bydliště. Tam se však pochopitelně nezdržují. Dozvídají se o ní se zpožděním a později proto platí pokuty, účty a narůstá jim penále za neuhraněné platby.

Budeme usilovat o změnu předpisů tak, aby s nástupem do výkonu trestu, vazby či zabezpečovací detence docházelo k automatickému zápisu doručovací adresy v evidenci obyvatel.

S MINISTERSTVEM DOPRAVY JSME DISKUTOVALI ZIMNÍ ÚDRŽBU CHODNÍKŮ

Zákon o pozemních komunikacích ani jeho prováděcí vyhláška neupravují, jak má vypadat zimní údržba chodníků. Obce o tom rozhodují samy tím, že vydávají nařízení o údržbě. Některé chodníky také mohou ze zimní údržby nařízením vyřadit. Podle zákona by mělo jít jen o chodníky málo dopravně významné. Co je to malá dopravní významnost, zákon neupřesňuje.

Nařízení obcí jsou právní předpisy vydané v přenesené působnosti. Na jejich soulad se zákonem dohlíží krajské úřady. Jak jsme ale již dříve ověřili, krajské úřady vůbec neřeší, zda chodník je nebo není dopravně málo významný. S ministerstvem jsme proto jednali o tom, že budou musí být krajské úřady při výkonu dozoru důkladnější, nebo je potřeba změnit zákon tak, že si obce v rámci samosprávy samy určí způsob úklidu svých chodníků i to, které vyřadí z údržby.

POKRAČUJEME VE SPOLUPRÁCI S ČESKOU NÁRODNÍ BANKOU

I v roce 2023 jsme se potkali se zástupci České národní banky nad aktuálními problémy souvisejícími zejména se zřizováním účtů pro opatrovance a rušením účtů cizinců.

NEZAPOMÍNÁME NA AKTUÁLNÍ PROBLÉMY LIDÍ OHROŽENÝCH CHUDOBOU A SOCIÁLNÍM VYLOUČENÍM

V průběhu roku jsme se v rámci členství ve Vládním výboru pro práva lidí ohrozených chudobou a sociálním vyloučením setkávali s ostatními zástupci vládních i neziskových organizací, abychom hledali řešení stávajících problémů. Podpořili jsme novelu insolvenčního zákona umožňující

zkrátit dobu oddlužení pro všechny na tři roky. Poslanecká sněmovna ji projednává jako [sněmovní tisk 491](#). Shodli jsme se, že nynější nastavení systému provádění srážek ze mzdy potřebuje revizi, a proto se mu budeme dále věnovat.

STÁTNÍ DOZOR V OBLASTI AUTOŠKOLSTVÍ MÁ NEDOSTATKY

Asociace zkušebních komisařů autoškol a dalších pracovníků na úseku registru řidičů nesouhlasí s tím, že zkušební komisaři jsou pravidelně jednou za pět let přezkoušeni před komisí. Zároveň Ministerstvu dopravy vytýká, že neplní svou zákonou povinnost provádět státní dozor u každého zkušebního komisaře. Ten by měl mít rozsah alespoň čtyři hodiny v průběhu pěti let a zahrnovat provedení nejméně dvou zkoušek odborné způsobilosti žadatelů o řidičská oprávnění.

Pravidelné přezkoušení zkušebních komisařů vychází z povinnosti státu dbát na jejich trvale vysokou úroveň zna-

Jaké nároky máte v případě zájezdů na Rhodos?

SITUACE 1: Byli jste na Rhodosu, začalo tam hořet a museli vás evakuovat

- Jde o událost, kterou cestovní kancelář **nemohla předpovídат**.
- Od cestovní kanceláře máte nárok na tzv. **pomoc v nesnázích**.
- Vady zájezdu neprodleně **reklamujte**. Pokud to nebylo možné na místě, udělejte to hned po příletu u cestovní kanceláře.
- Máte právo požadovat po cestovní kanceláři **slevu z ceny zájezdu** za to, že vám nebyly poskytnuty služby v odpovídajícím rozsahu (pro inspiraci výše slevy ve frankfurtské tabulce: [frankfurtskatabulka.cz](#)).
- Nemáte nárok na **náhradu škody či psychické újmy**, protože jde o záležitost, kterou nebylo možné předvídat či odvrátit. Cestovní kancelář se zprostí povinnosti těchto úhrad.

SITUACE 2: Nyní odcestujete na Rhodos (cestovní kancelář nechtěla změnit termín/destinaci), a v průběhu dovolené se budete muset evakuovat

- Jde již o událost, kterou mohla cestovní kancelář **předvídat** s ohledem na situaci na ostrově.
- Vady zájezdu neprodleně **reklamujte**. Pokud vadu vytknete přímo na místě, cestovní kancelář má povinnost ji bez odkladu řešit a pomoci zákazníkům v nesnázích, není-li to možné, udělejte tak bezodkladně po příletu.
- Máte právo požadovat nejen **slevu z ceny zájezdu** (viz frankfurtská tabulka), ale také o **náhradu výdajů spojených s evakuací či náhradu újmy z narušení dovolené**.
- V těchto případech se již cestovní kancelář nemůže zprostit odpovědnosti za škodu ani psychickou újmu klientů.

lostí a dovedností (podle směrnice Evropského parlamentu a Rady [2006/126/ES](#) ze dne 20. prosince 2006 o řidičských průkazech). Komisaři se kromě přezkoušení také každý rok účastní školicích akcí, aby mohli dále vykonávat svou práci.

Zjistili jsme, že hodnotící kritéria u přezkoušení nejsou nepřiměřeně přísná, protože zkoušky úspěšně složí drtivá většina komisařů. Potvrdilo se ale, že ministerstvo není schopné realizovat dozor z kapacitních důvodů. Aktuálně je 471 zkusebních komisařů zaměstnaných obecními úřady s rozšířenou působností a 20 Armádou České republiky ve služebním poměru. Za poslední tři roky provedlo ministerstvo jen 65 kontrol. Tempo provádění kontrol tak nedostačuje.

Bez zvýšení počtu zkoušejících nelze splnit požadavky zákona na přezkoušení komisařů. Zvýšení počtu úředníků však není politicky průchodné. Řešením by mohla být změna zákona. Ta však bez změny směrnice není možná. Ministr dopravy přislíbil iniciovat její změnu.

 [Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 13433/2022/VOP](#)

NÁHRADA NÁKLADŮ NA VÝŽIVU POZŮSTALÝCH PO PADLÝCH VOJÁCÍCH

V březnu jsme se setkali se zástupci Ministerstva obrany a věnovali se náhradám nákladů na výživu pozůstalých po vojácích a vojáky z povolání.

Uvítali jsme, že ministerstvo je připraveno přiznat a vyplácet tuto náhradu i družkám a druhům vojáky a vojáků, kteří zahynuli při výkonu služby. I s registrovanými partnery a partnerkami vojáků a vojáky by se mělo pro účely těchto nároků zacházet jako s jejich manželi a manželkami.

Stavební řád a životní prostředí

Zásadním tématem pro nás byla v roce 2023 přístupnost a bezbariérové užívání staveb. Připomínkovali jsme novou vyhlášku o požadavcích na výstavbu (viz str. [93](#)) a ve výzkumu jsme se zaměřili na to, jak stavební úřady posuzují otázku přístupnosti při povolování staveb (viz str. [91](#)). Závěry jsme prezentovali na podzimní konferenci, kterou jsme uspořádali spolu s kolegy z [odboru monitorování práv lidí se zdravotním postižením](#).

Ve sborníku stanovisek veřejného ochránce práv [Ochrana zvířat](#) jsme shrnuli nejen základní pravidla spojená s chovem zájmových nebo hospodářských zvířat, ale především jsme se obsáhle věnovali problematice ochrany zvířat proti týrání. Na konferenci ke stejnemu tématu jsme s úředníky, veterináři, policisty a akademiky diskutovali o problémech, se kterými se při ochraně zvířat nejčastěji setkávají v praxi (viz str. [93](#)).

Náš tradiční kulatý stůl o stavebním právu jsme tentokrát zaměřili na otázky spojené se vstupy úředníků na pozemky a do staveb a také na téma vzájemných odstupů staveb (viz str. [91](#)). Na samostatných odborných setkáních jsme řešili regulaci pachových látek v ovzduší nebo ochranu vod.

- 672** → všechny podněty z oblasti stavebního řádu a životního prostředí jsou v působnosti ombudsmana
- 77** ukončených šetření, z toho
- 67** případů, kdy úřady chybovaly, z toho
- 4** případy, kdy se nepodařilo zajistit, aby úřady svou chybu napravily

POMOHLI JSME NEBO PORADILI*

- 275** lidem s potížemi s územním či stavebním řízením nebo s užíváním staveb
- 105** lidem s problémy s odstraňováním staveb nebo s dodatečným povolením staveb
- 43** lidem obtěžovaným nadměrným hlukem
- 39** lidem řešícím záležitosti vodovodů, kanalizací nebo ochrany vod

* počty podnětů vyřízených v roce 2023

NEJČASTĚJI LIDÉ HLEDALI POMOC *

- 73** stavebním dozorem
- 67** ochranou vody nebo vodního díla
- 52** řízením o odstranění stavby
- 46** stavebním povolením
- 44** řízením o dodatečném povolení stavby
- 38** ochranou před hlukem
- 28** umístěním stavby
- 16** odpady, ovzduší, odpadními vodami

* počty podnětů přijatých v roce 2023

Měníme pravidla

VYSVĚTLILI JSME, JAKÁ JSOU PRAVIDLA PRO STAVBY S NEBEZPEČNÝM AZBESTEM

Soused stěžovatelky vyměnil bez povolení stavebního úřadu starou azbestovou střechu, protože stavební úřad nesprávně vyhodnotil, že se k výměně střechy nemusí vyjadřovat. Práce provedl neodborně a nedodržel vhodné technologické postupy. Prach s obsahem azbestu, který je po vdechnutí karcinogenní, se tak šířil do okolí.

Stavební úřad přijal náš názor, že vyměnit střechu s obsahem azbestu lze až po povolení stavebního úřadu. Do budoucna přislíbil svou praxi změnit. O případu jsme také informovali nadřízený krajský úřad, který pak poučil ostatní stavební úřady ve své působnosti o tom, jak postupovat při nakládání se stavbami obsahujícími nebezpečný azbest.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 12247/2022/VOP](#)

PROSPĚJE ŽIVOTNÍMU PROSTŘEDÍ V KARVINÉ DALŠÍ KOTEL KE SPALOVÁNÍ ODPADU?

Spolek z Karviné se obává dalšího zhoršení životního prostředí v Karviné a okolí, pokud zdejší teplárna postaví nový kotel K7 pro spalování biomasy a komunálního odpadu. Spolek namítal, že bude sloužit i pro spalování odpadu ze zahraničí.

Souhlasili jsme, že úřady nevypořádaly všechny výhrady spolku. Popsali jsme kritéria pro hodnocení v procesu posouzení vlivů na životní prostředí (EIA). Když úřady řeší, jak nový kotel ovlivní životní prostředí, musí také posoudit:

- › zbytnost záměru, tedy porovnat ho s jinými možnostmi likvidace komunálního odpadu v kraji,
- › dlouhodobou udržitelnost záměru podle pořadí přednosti nakládání s odpady v kraji (spalovna může překážet přechodu na žádoucí oběhové hospodaření – prvotní je vzniku odpadů předcházet, resp. jej v co největší míře znova využít),
- › obhajitelnost vypouštění dalších škodlivých látek do ovzduší v již tak zatížené lokalitě.

Závazné stanovisko EIA, které vydalo Ministerstvo životního prostředí, bude podkladem pro rozhodnutí o změně integrovaného povolení. Pokud s ním spolek nebude souhlasit, může podat odvolání a později se může obrátit na soud.

 [Dopis ochránce stěžovateli: sp. zn. 16099/2022/VOP](#)

OCHRANA NEROSTNÉHO BOHATSTVÍ MÁ SVÁ PRAVIDLA

Stěžovateli se nelíbilo, že úřady rozhodly o ložiskovém území na jeho pozemcích. To slouží k ochraně nerostného bohatství a významně omezuje další aktivity v území. Stěžovateli tak rozhodnutí zkomplikovalo další zamýšlený rozvoj jeho zemědělské farmy.

Věc jsme prošetřili a zjistili, že je rozhodnutí o stanovení chráněného ložiskového území nezákonné. Nebylo dostačtečně odůvodněné. Chybělo zejména podrobné odůvodnění konkrétního vedení hranice chráněného ložiskového území. Nelíbilo se nám ani to, že se ke konečné verzi stanovení hranice nemohly vyjádřit všechny úřady, které hájí

další dotčené zájmy. Ministerstvo životního prostředí naše výhrady přijalo a rozhodnutí zrušilo. Také nám slíbilo vydat metodiku, ve které popíše, jak mají úřady v takových případech postupovat.

 [Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 6818/2021/VOP](#)

ŘEŠILI JSME PŘÍSTUPNOST MYSLIVECKÝCH OBOR PRO VEŘEJNOST

Obory musí být uzpůsobené tomu, aby z nich nevybíhala chovaná zvěř. Proto jsou často celé oplocené. Přesto by do nich měla mít přístup veřejnost. Zabývali jsme se proto možnostmi lidí do obor vstupovat. V oplocení obory by měl být průchod nebo by přes něj měla být položena konstrukce, která by umožnila návštěvníkům lesa a krajiny oplocení přelézt. To ale neplatí v případě, kdy orgán státní správy myslivosti vstup do obory zakáže podle zákona o myslivosti nebo jestliže zákaz vstupu na území obory vyplývá z jiných právních předpisů.

 [Právní závěry ochránce k přístupnosti mysliveckých obor: sp. zn. 3770/2020/VOP](#)

 [Tisková zpráva ze dne 25. dubna 2023](#)

PŘIMĚLI JSME STAVEBNÍ ÚŘAD, ABY SE ZABÝVAL HLUKEM Z VENKOVNÍ STŘELNICE

Stěžovatele řadu let obtěžuje hluk z venkovní střelnice, kterou vlastní město. Dokud v ní stříleli pouze členové mysliveckého spolku, nikdo si na hluk nestěžoval. To se však změnilo poté, co střelnici začala využívat i soukromá společnost. Ta střelnici zpřístupnila veřejnosti, vybavila ji různými zbraněmi a také v ní začala pořádat akce a odborné kurzy.

Stavební úřad se na náš popud situací na střelnici zabýval a uznal, že se výrazně změnilo její fungování. Vyzval proto město, aby přerušilo komerční provoz střelnice. Také mu vysvětlil, že pokud v něm chce pokračovat, musí požádat o vydání rozhodnutí o změně využití území.

 [Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 5346/2021/VOP](#)

Pomáháme

CHCEME GARANTOVANOU KVALITU DĚTSKÝCH SKUPIN

Dostávali jsme stížnosti lidí na provoz dětských skupin. Nelíbil se jim hlavně hluk a zvýšená doprava v okolí. Ve výzkumu jsme se zajímali, jak stavební úřady dětské skupiny řeší.

Zjistili jsme, že stavební úřady posoudily pouze čtvrtinu evidovaných dětských skupin. U zbývajících se vůbec nezabývaly tím, zda splňují požadavky stavebních předpisů: jsou jejich prostory vhodné pro pobyt dětí, mají bezpečné dopravní napojení a předepsaný počet parkovacích stání?

Formulovali jsme doporučení pro úřady, zejména aby Ministerstvo pro místní rozvoj:

- › vymezilo pravidla, podle kterých mají stavební úřady posuzovat dětské skupiny,
- › doplnilo svou metodiku k dětským skupinám tak, že je souhlas stavebního úřadu podmínkou pro vznik dětské skupiny.

Chceme, aby dětské skupiny měly garantovanou kvalitu. Proto budeme svá zjištění dál diskutovat s Ministerstvem práce a sociálních věcí, Ministerstvem pro místní rozvoj, hlavní hygieničkou České republiky a generálním ředitelem Hasičského záchranného sboru České republiky.

 [Výzkumná zpráva: sp. zn. 4989/2021/VOP](#)

POUČILI JSME STAVEBNÍ ÚŘAD, JAK ŘEŠIT HLUK ZPŮSOBENÝ NESPRÁVNOU PODLAHOU

Stěžovatelku obtěžoval hluk ze sousedního bytu. Domnívala se, že souvisí s výměnou podlahy, kterou sousedi provedli bez dostatečné zvukové izolace. Řešila to neúspěšně také se stavebním úřadem. Ten měl za prokázané, že zvuková izolace v podlaze je.

Věc jsme prošetřili, protože neodborná výměna podlahy může působit nadměrný hluk. Závěr stavebního úřadu ohledně zvukové izolace jsme sice nerozporovali, ale vytáhli jsme mu, že při prohlídce podlahu nezkontroloval a spolehl se jen na výslech vlastníka bytu. Izolace podlahy totiž musí splňovat požadavky vyhlášky č. 268/2009 Sb.

Stavební úřad své pochybení uznal a slíbil, že bude v budoucnu pečlivější.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 17248/2022/VOP](#)

NEPIETNÍ ZACHÁZENÍ SE ZEMŘELÝMI

Zúčastnili jsme se setkání krajů, Ministerstva pro místní rozvoj a Ministerstva zdravotnictví, na kterém jsme společně projednali návrh metodiky „Zacházení s tělem zemřelého ve zdravotnictví“. Materiál bude určen nejen zdravotnickým zařízením, ale i poskytovatelům sociálních služeb, kteří také nakládají s těly zemřelých. Do práce na metodice se proto zapojí i Ministerstvo práce a sociálních věcí. Metodika má vyjít v roce 2024.

DEMOLICE HODNOTNÝCH STAVEB

Prověřili jsme případ demolice nárožního domu v centru Prahy, který nebyl památkově chráněný. Zjistili jsme, že neexistují pravidla pro ochranu hodnotných staveb v památkově chráněných územích. S Ministerstvem kultury a Národním památkovým ústavem jsme projednali možnosti zlepšení této situace. V návaznosti na naše šetření vydala Památková inspekce Ministerstva kultury metodický materiál pro posuzování kulturně-historických hodnot staveb, které nejsou památkově chráněné.

Metodický materiál bude základním východiskem pro památkáře a stavební úřady při posuzování konkrétních případů žádostí o přestavby a demolice staveb v památkově chráněných územích. Metodika bude pomůckou zejména pro památkáře, kteří musí vyhodnotit hodnoty a architektonický význam stavby.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 14051/2022/VOP](#)

Mluvíme spolu

PŘÍSTUPNOST JE VEŘEJNÝ ZÁJEM

Na konferenci o přístupnosti jsme zástupcům ministerstev, stavebních úřadů i odborné veřejnosti, včetně organizací, které hájí zájmy lidí s postižením, představili výsledky našich výzkumů.

Jeden z nich řešil postup stavebních úřadů při povolování a kontrole staveb, zda vyhovují požadavkům bezbariérové vyhlášky. Zjistili jsme, že většina stavebních úřadů se přístupností rádně zabývala. Avšak tam, kde byla podána žádost o povolení výjimky z požadavků na bezbariérovost, většina stavebních úřadů výjimku povolila. Přístupnost (bezbariérovost) staveb je veřejným zájmem, proto se budeme touto problematikou nadále zabývat.

Aktivně jsme se také zapojili do tvorby prováděcích právních předpisů k novému stavebnímu zákonu – zejména vyhlášky o požadavcích na výstavbu a ČSN k přístupnosti a bezbariérovosti.

 [Výzkumná zpráva ochránce Bezbariérovost ve stavebním právu: sp. zn. 3822/2021/VOP](#)

PŘIMĚLI JSME MINISTERSTVO, ABY VYDALO METODIKU K POZASTAVENÍ PROVOZU NEBO POUŽÍVÁNÍ ZDROJE HLUKU

Vadily nám postupy hygien při řešení stížností na některé zdroje hluku. Zjistili jsme, že problém je i v nedostatečném metodickém vedení Ministerstva zdravotnictví.

Ministerstvo jsme přiměli, aby vydalo metodiku k možnostem pozastavení provozu nebo používání zdroje hluku. Tento krajní nástroj k řešení nadlimitního hluku hygieny prakticky nevyužívaly. Nyní mají detailní návod, jak postu-

povat. Ministerstvo nám zároveň slíbilo, že hygiena proškolí tak, aby nápravná opatření k ochraně před hlukem začaly aktivně využívat.

Také jsme řešili, že se hygiena odmítají zabývat hlukem z volnočasových (sportovních) hřišť a hlukem ze zvonů a věžních hodin. Jedná se o hluk, který zpravidla bezprostředně neohrožuje zdraví a je spíše jen obtěžující. Zákon ale neobsahuje pro tyto zdroje výjimku. Do kompetence hygien tak spadají. Přesvědčili jsme ministerstvo o nezákonnosti praxe hygien. Hlavní hygienička nám předložila návrh, který problém vyřeší. Počítá se změnou zákona a revizí metodik.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 30/2020/SZD](#)

DISKUTOVALI JSME O VSTUPU ÚŘEDNÍKŮ NA STAVBY I PRAKTIČKÝCH OTÁZKÁCH VZÁJEMNÉHO ODSTUPU STAVEB

Uspořádali jsme kulatý stůl pro Ministerstvo pro místní rozvoj a krajské úřady. Probrali jsme vstupy úředníků na pozemky a do staveb. Převládl názor, že postup, kdy stavební úřad uvědomí vlastníka pozemku nebo stavby o vstupu neformálně (telefonicky, textovou zprávou nebo e-mailem), je neprůkazný. Změnu praxe zde může přinést nový stavební zákon. Dále jsme diskutovali o případech, kdy zákon umožňuje vstup úředních osob mimořádně bez vědomí vlastníka pozemku či stavby. Shodli jsme se, že úřední osoba se může až těsně před vstupem dovedět o existenci podmínek pro vstup, tedy o bezprostředním ohrožení života či zdraví osob nebo zvířat.

Na kulatém stole jsme řešili také vzájemné odstupy staveb v případě, kdy má jedna ze staveb ustupující podlaží. Existuje více variant, jak v takovém případě odstup určit. Převažoval názor, že je rozhodná výška stavby včetně

ustupujícího podlaží, přičemž vzdálenost mezi stavbami se měří od obvodové stěny („paty“) domu.

Podrobnosti a závěry kulatého stolu jsme popsali v článku „Kulatý stůl ombudsmana řešil vstupy na pozemky a do staveb a vzájemné odstupy staveb“, který vyšel v Bulletinu stavebního práva č. 2/2023, České společnosti pro stavební právo.

 [Tisková zpráva ze dne 20. dubna 2023](#)

MLUVILI JSME O PROBLEMATICE STUDNÍ A HYDROGEOLOGICKÝCH VRTŮ

Opakovně řešíme případy související s povolováním vrtaných studní a prováděním průzkumných hydrogeologických vrtů. V této oblasti je řada aplikačních problémů. Proto jsme uspořádali kulatý stůl, na kterém jsme je diskutovali.

Na kulatý stůl jsme přizvali jak hydrogeology, tak i právníky. Jednání se účastnila místopředsedkyně Senátu Parlamentu České republiky a bývalá zástupkyně veřejného ochránce práv Jitka Seitlová, odborníci z praxe a zástupci vodoprávních úřadů, Ministerstva zemědělství a Ministerstva životního prostředí, České geologické služby, Obvodního bánského úřadu pro území krajů Jihomoravského a Zlínského, České asociace hydrogeologů, Přírodovědecké fakulty a Právnické fakulty Masarykovy univerzity.

Diskutovali jsme zejména o tom, zda existují dostatečné informace o zásobách podzemních vod, dále o možnostech kontroly konstrukce vrtů a množství odebírané podzemní vody či odpovědnosti hydrogeologů. Tato téma jsme prezentovali i na konferenci Dopady klimatických změn na vodní zdroje a zajištění vodohospodářských služeb pořádané v Senátu Parlamentu České republiky.

VRÁTILI JSME SE K TÉMATU OCHRANY PŘED ZÁPACHEM, POŘÁD CHYBÍ JASNÁ PRAVIDLA

Zhruba po deseti letech jsme znova prověřili pravidla pro ochranu před zápachem. Publikovali jsme výzkum a jeho výstupy diskutovali na konferenci Současná a budoucí regulace pachových látek v ovzduší. Kromě zástupců Ministerstva životního prostředí, krajských úřadů a oblastních inspektorátů České inspekce životního prostředí dorazili na konferenci i další odborníci z praxe.

Naše snahy o změnu právní úpravy regulace pachových látek v ovzduší ministerstvo vyslyšelo a již v průběhu roku

připravilo novelu zákona o ochraně ovzduší. Ta bude problémy se zápacem řešit zavedením odstupových vzdáleností mezi zdrojem zápacu a obydlím. Konkrétní odstupy pak stanoví vyhláška, kterou připravuje neformální pracovní komise ministerstva. Do pracovní komise jsme se aktivně zapojili.

 [Výzkumná zpráva ochránce v oblasti pachových látek: sp. zn. 19/2021/SZD](#)

ŘEŠILI JSME, KDO SE POSTARÁ O TÝRANÁ ZVÍŘATA A JAK PĚČI O NĚ ZAPLATIT

Na naší konferenci jsme diskutovali o tom, jak rychle a účinně pomoci týraným zvířatům. Odborníky z řad úředníků a veterinářů, ale i policistů či akademiků jsme seznámili s výsledky našeho výzkumu. Ten byl zaměřen na vzájemnou spolupráci orgánů ochrany zvířat. Také jsme na konferenci představili nový Sborník stanovisek veřejného ochránce práv nazvaný [Ochrana zvířat](#).

S účastníky jsme dále probírali, s jakými problémy se při ochraně zvířat nejčastěji setkávají. Potvrdo se, že při kontrolách chovu zvířat mají úřady i policisté potíže se zajištěním vstupu do obydlí proti vůli chovatele. Pro úřady je také složité vyhledat chovatele, který by byl ochotný a schopný postarat se o odebraná týraná zvířata. Podle některých účastníků konference by mohlo pomoci například vytvoření seznamu chovatelů, kterým by bylo možné zvířata do náhradní péče svěřit. Mimo jiné jsme také diskutovali o souvisejícím nedostatku peněz na náhradní péči či jsme mezi sebou sdíleli zkušenosti z případů, kdy se úřadům podařilo zajistit týraným zvířatům náhradní péči. Poznatky z konference chceme zúročit v rámci naší další činnosti.

 [Tisková zpráva ze dne 14. dubna 2023](#)
 [Výzkumná zpráva ochránce: sp. zn. 5735/2020/VOP](#)

PŘIPOMÍKOVALI JSME NOVOU VYHLÁŠKU O POŽADAVCÍCH NA VÝSTAVBU

Uplatnili jsme řadu zásadních připomínek k problematice bezbariérového užívání staveb. Především jsme upozornili Ministerstvo pro místní rozvoj, že podle [Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením](#) mají lidé s postižením právo podílet se na vytváření nové právní úpravy ještě před tím, než se zahájí připomínkové řízení. Proto jsme apelovali, aby ministerstvo lidi s postižením aktivně zapojilo do přípravy nové technické (ČSN) normy

a průběžně nás o tom informovalo. Naše další výhrady směřovaly k neúplnému výčtu staveb, jejichž vstup by měl být opatřen takzvaným hlasovým majáčkem pro lepší orientaci lidí s postižením zraku. Navrhli jsme ministerstvu, aby do seznamu zahrnulo i další instituce, které lidé se zrakovým postižením navštěvují, například: soudy, banky, zdravotní pojišťovny nebo školy.

V připomínkách jsme se vyjádřili i k ostatním částem vyhlášky. Nesouhlasili jsme například ani se zásadním zmírněním požadavků na proslunění staveb či (ne)zastílení sousedních staveb. Doporučili jsme, aby se nově povinně zřizovaly výtahy v bytových domech se čtyřmi a více nadzemními podlažími.

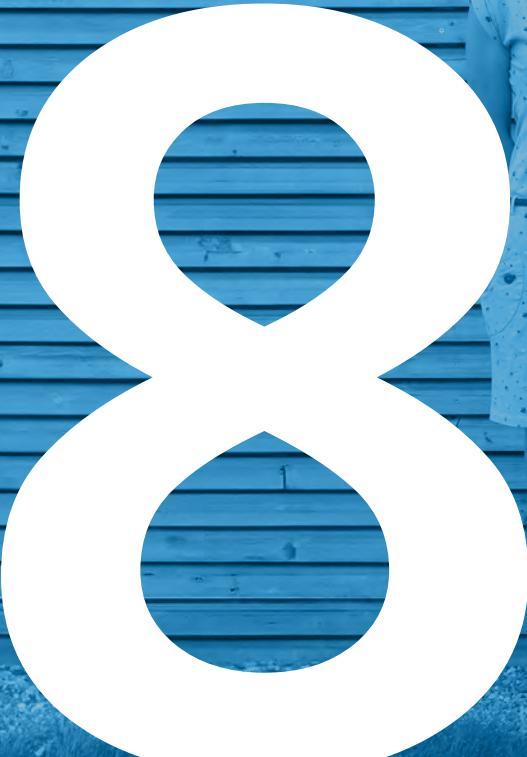
 [Připomínky ochránce k návrhu vyhlášky o požadavcích na výstavbu: sp. zn. 201306/2023/S](#)

VYJÁDŘILI JSME SE K NOVELE ZÁKONA O OCHRANĚ ZEMĚDĚLSKÉHO PŮDNIHO FONDU

Zemědělskou půdu je třeba chránit před nepovoleným záborem a znečištěním. Chtěli jsme proto, aby předkladatel novely upravil právní úpravu tak, aby orgány ochrany zemědělského půdního fondu mohly efektivně zasáhnout a zajednat nápravu v případech, kdy dojde k porušení zákona o ochraně zemědělského půdního fondu.

 [Připomínky ochránce k novele zákona o ochraně zemědělského půdního fondu: sp. zn. 6255/2023/S](#)

Justice, migrace, finance

V roce 2023 jsme rozběhli justiční trojvýzkum. O spolupráci jsme požádali vedení všech soudů a také akademické pracovníky a advokáty. V prvním z trojice dotazníků jsme se zaměřili na to, jak vedení soudu dohlíží na návrhy na výkon rozhodnutí ve věcech péče soudu o nezletilé. Chceme, aby soudy rychleji zajistily respektování svých rozhodnutí například tehdy, kdy jeden z rodičů brání druhému, aby se vídal s dětmi (viz str. [46](#)). Další dva dotazníky se týkaly pořizování záznamů na chodbě soudu a zveřejňování soudních rozhodnutí.

Během roku jsme zjišťovali, zda je přístupná bezplatná právní pomoc pro žadatele o mezinárodní ochranu a cizince v detencích. Obrátili jsme se na odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra, na cizineckou policii a Správu uprchlických zařízení. Navštívili jsme Zařízení pro zajištění cizinců Vyšní Lhoty a Bělá-Jezová, kde jsme mluvili jak s úředníky, tak s cizinci. O spolupráci jsme požádali také krajské soudy. Sbírali jsme poznatky z mezinárodní praxe. Dílčí zjištění jsme prezentovali na listopadové cizinecké konferenci. Zprávu vydáme na začátku roku 2024.

Snažili jsme se, aby co nejvíce dlužníků mohlo využít oddlužovací akce Milostivé léto III. Uspořádali jsme kulatý stůl pro zástupce obecních a krajských úřadů, na kterém jsme jim pomáhali seznámit se s novými pravidly. Pro dlužníky jsme připravili formulář žádosti o odpuštění. Pro zástupce dluhových poraden jsme společně s Finanční správou České republiky a s Českou správou sociálního zabezpečení připravili online seminář. Na možnost využít [Milostivé léto III](#) jsme opakovaně upozorňovali na našich sociálních sítích i webových stránkách.

931

vyřízených podnětů, z toho

748

v působnosti

183

mimo působnost

100

ukončených šetření, z toho

89případů, kdy úřady chybovaly,
z toho**6**případů, kdy Ministerstvo vnitra
své pochybení nenapravilo,
ochránce proto informoval vládu
(viz str. [20](#))**165**připomínek k připravovaným
právním předpisům**682**proškolených soudců, sociálních
pracovníků a úředníků obcí

POMOHLI JSME NEBO PORADILI*

275 cizincům ke spravedlivému
řízení**233** lidem se stížnostmi na soudy
a Ministerstvo spravedlnosti**121** lidem s řešením problémů
s daňemi a cly**101** lidem a obcím s poplatky

* počty podnětů vyřízených v roce 2023

NEJČASTĚJI LIDÉ HLEDALI POMOC S*

121 daněmi a správou daní**107** místními poplatky a řízením
o nich**66** mezinárodní nebo dočasnou
ochranou**59** průtahy v soudním řízení**58** nevhodným chováním soudních
osob

* počty podnětů přijatých v roce 2023

Měníme pravidla

CHCEME LEPŠÍ DOSTUPNOST PENĚZITÉ POMOCI PRO OBĚTI TRESTNÝCH ČINŮ

Zákon o obětech trestných činů počítá s vyplácením peněžité pomoci obětem na léčbu fyzických i duševních následků a k překlenutí zhoršené sociální situace způsobené trestným činem. Vyřizování žádostí o peněžitou pomoc vázne a některé oběti musí na peníze čekat i několik let. Řešíme také stížnosti na to, že Ministerstvo spravedlnosti peněžitou pomoc obětem vůbec nepřiznalo, přestože mělo.

Po rozsáhlém šetření, ve kterém jsme komunikovali nejen s ministerstvem, ale i s pomáhajícími organizacemi, zejména s Bílým kruhem bezpečí, advokáty, akademiky a soudci, jsme ministerstvu doporučili, jak dosavadní praxi zlepšit. Navrhli jsme také řadu dílčích změn zákona. Upozornili jsme například, že výše peněžité pomoci už deset let zůstává stejná. Inflace její reálnou hodnotu postupem času nahodala zhruba o 40 %. Proto je podle nás nezbytná valorizace. Podle trestního rádu mají na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti směřovat prostředky z takzvaných odklonů v trestním řízení (například při podmíněném zastavení trestního stíhání). V současné době se však tyto peníze k obětem nedostávají a vylepšují státní rozpočet. To by se mělo změnit.

Připravili jsme také [jednodušší formuláře žádostí](#). První je určený přímo pro oběti trestných činů, druhý pro pozůstalé.

- [Zpráva ochránce: sp. zn. 4418/2021/VOP](#)
- [Tisková zpráva ze dne 16. listopadu 2023](#)
- [Tisková zpráva ze dne 20. prosince 2022](#)

DOSÁHLI JSME ZMĚNY PRAVIDEL PRO DOHLED NAD PRŮTAHY...

... V DĚDICKÝCH ŘÍZENÍCH

Dohled nad průtahy v dědických řízeních se mnohdy provádí pozdě a nedostatečně. Narazili jsme na to u břeclavského okresního soudu. Předsedkyně soudu i její předchůdci dohled vykonávali pouze namátkově, většinou až na základě stížnosti. Jen u řízení starších pěti let žádali od notářů pravidelně zprávu o provedených úkonech a stavu řízení.

Tuto praxi jsme vedení soudu vytkli a pomohli jsme mu nastavit lepší pravidla, jak dohled vykonávat. Nově bude vedení soudu dohlížet na průtahy i v případě, že stížnost na průtahy nikdo nepodal, a to také u řízení kratších pěti let.

Předsedkyně soudu stanovila kratší lhůty pro kontroly stavu řízení, zavedla pravidelné schůzky s notáři i pravidla, jak na dohledu mají spolupracovat předseda soudu a rozhodující soudce. Tato opatření jsme přivítali. Praxi budeme nyní sledovat i u dalších soudů, protože nedostatečný dohled může být častější problém.

[Zpráva ochránce: sp. zn. 16568/2022/VOP](#)

... PŘI ZVEŘEJŇOVÁNÍ LISTIN V INSOLVENČNÍM REJSTŘÍKU

Městský soud v Praze v insolvenčním řízení zpřístupnil zprávu z přezkumného jednání až po měsíci. Takovou lhůtu považujeme za nepřiměřenou. Ačkoliv zákon nestanoví přesnou lhůtu, zpráva by měla být uveřejněna v co nejkratším termínu. Může být totiž důležitá pro věřitele při jejich další procesní obraně. Pozdní publikace této

zprávy zbrzdila i dalších navazující úkony – v insolvenčním rejstříku je nutné zveřejňovat obsah chronologicky.

Soud na základě našeho šetření přidal nová pravidla, která by měla zajistit dřívější uveřejňování dokumentů. Pokud bude vyhotovení dokumentu i přesto trvat déle, zveřejní se alespoň tzv. dočasný dokument. V něm bude informace, že je možné získat zvukový záznam z jednání. Umožní se tím také zveřejnění navazujících úkonů.

**■ Zpráva ochránce a ukončení případu:
sp. zn. 16683/2022/VOP**

ROZHODOVÁNÍ O MEZINÁRODNÍ OCHRANĚ MÁ NOVÝ KABÁT

Ve spolupráci s Odborem azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra jsme připravili šablonu zamítavého rozhodnutí o mezinárodní ochraně. Šablona vede úředníky krok po kroku, aby na nic důležitého nezapomněli. Pomáhá vysvětlivkami, aby úředníci při své práci vycházeli nejen z textu zákona, ale i z aktuálních rozsudků soudů. Výsledkem by mělo být strukturované, přehledné a přesvědčivě odůvodněné rozhodnutí, které je zároveň srozumitelnější pro adresáty a rychlejší a jednodušší k sepsání pro samotné úředníky.

Úředníci již šablonu pilotně využívají. Informovali jsme o ní také soudce Nejvyššího správního soudu.

PŘISPĚLI JSME KE ZJEDNODUŠENÍ PRAVIDEL VYMĚŘOVÁNÍ MÍSTNÍCH POPLATKŮ

Do roku 2023 museli správci poplatku vyměřit i pozdě uhrazené místní poplatky rozhodnutím. V praxi však zákon nerespektovali, neboť v případě uhrazených poplatků považovali vydávání rozhodnutí za neúčelné a neefektivní. Rozhodnutí nevydávali ani v případě sporných poplatkových povinností. To vedlo k tomu, že možnost obrany poplatníků byla velmi ztížená. Snažili jsme se proto změnit zákon tak, aby se správa poplatků na jedné straně zjednodušila a na straně druhé poplatníkům zajistila možnost obrany.

O problému jsme informovali Ministerstvo financí. To následně připravilo novelu zákona o místních poplatcích, která nabyla účinnosti začátkem roku 2024. Jejím hlavním přínosem je snížení administrativní zátěže správců poplatků, kteří nemusejí v nesporných případech vyměřovat poplatek rozhodnutím. Současně budou mít poplatníci zákonnou možnost požádat o vyměření poplatku rozhodnutím, proti kterému je přípustné odvolání.

**■ Připomínky veřejného ochránce práv:
sp. zn. 33338/2022/S**

**■ Novela zákona včetně důvodové zprávy: sněmovní
tisk 307/o**

Pomáháme

SOUÐCI MUSÍ S DĚTMI MLUVIT PŘIMĚŘENĚ JEJICH VĚKU, OHLEDUPLNĚ A CITLIVĚ

Soudkyně navštívila jedenáctiletého syna stěžovatelky v Klokánku. Ptala se ho, proč opakováně utekl z domova. Také mu sdělila, že pokud to znova udělá a nebude respektovat střídavou péči, hrozí, že půjde do dětského domova, nebo se o něj budou starat pěstouni. Stěžovatelce se nelíbilo, jak soudkyně se synem mluvila. Podala proto stížnost na její nevhodné chování. Místopředseda soudu ji označil za nedůvodnou.

S hodnocením místopředsedy jsme nesouhlasili. Argumentovali jsme tím, že soudkyně používala během rozhovoru s dítětem cizí slova a nezohlednila jeho zranitelné postavení. Také se nám nelíbilo, že soudkyně vyvijela na dítě nátlak a přenášela na něj odpovědnost za výsledek řízení o jeho péči. Předseda soudu nás informoval, že projednal naše závěry se soudkyní. Ta by měla do budoucna zlepšit svou komunikaci s dětmi.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 16869/2022/VOP](#)

VYTKLI JSME VEDENÍ SOUDU, ŽE SE DOSTATEČNĚ NEZABÝVALO POSTUPEM NOTÁŘE V DĚDICKÉM ŘÍZENÍ

Předsedové některých soudů dohlížejí na průtahy v dědických řízeních pozdě, až po uplynutí několika let (viz str. [96](#)). Narazili jsme však také na případ, kdy dohled sice probíhal, ale jen formálně. Stěžovateli se nelíbilo, že dědické řízení trvá skoro 20 let. Podal proto stížnost na průtahy. Podle místopředsedkyně soudu byl postup soudu v pořádku.

Zjistili jsme, že vedení soudu si pouze nechalo od notáře zasílat přehled provedených a plánovaných procesních úkonů. Tyto informace však nijak nevyhodnotilo. Nezjistilo proto například rok a půl dlouhé období nečinnosti, kdy se spis nacházel na Ministerstvu spravedlnosti. Nezachytilo ani to, že notář mohl a měl postupovat mnohem rychleji při zpeněžování majetku (například neoslovovat jednu banku po druhé, ale oslovit je naráz).

Vedení soudu projednalo zprávu o šetření na své poradě a naše závěry zohledně při provádění dohledu.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 14165/2022/VOP](#)

Jednání s ředitelem Správy uprchlických zařízení

ÚŘADY PŘEHODNOTILY SVÉ ZÁVĚRY A MANŽEL ČEŠKY ZÍSKAL VÍZUM

Občanka České republiky se vdala za Tunisana. Mladý manželský pár uzavřel manželství po několika letech vztahu. Žena využívala jako studentka dlouhé prázdniny a svého budoucího manžela v Tunisku pravidelně navštěvovala. Navzájem se dobře znali. Přesto velvyslanectví a Ministerstvo zahraničních věcí manželství vyhodnotilo jako účelové a žádost manžela o vízum zamítlo.

Podle nás velvyslanectví a ministerstvo v daném případě nemělo důvody, aby manželství vyhodnotilo jako účelové. Ministerstvo nám přislíbilo, že pokud cizinec opět požádá o vízum, znova pečlivě posoudí jeho případ a zohlední naše závěry. Manžel Češky tedy podal novou žádost a velvyslanectví mu vízum udělilo.

[Zpráva a stanovisko ochránce: 16083/2022/VOP](#)

MLADÝ CIZINEC MŮŽE DÍKY NÁM DÁL STUDOVAT

Devatenáctiletý mladík včas nepožádal úřady o prodloužení platnosti pobytu. Pomohli jsme mu, aby co nejrychleji získal nové vízum a nemusel na dlouhou dobu vystěhovat. V České republice totiž chodí do školy a má rodiče.

Pochází ze Severní Makedonie. Občané této země můžou v zemích Schengenu krátkodobě pobývat i bez víza. Proto mohl zůstat v České republice ještě tři měsíce po skončení platnosti povolení k pobytu. Jako na občana Severní Makedonie se na něj také vztahovala výjimka pro podávání žádostí o vízum. Poradili jsme mu, že nemusí cestovat až do Severní Makedonie, ale může požádat o vízum na některé z českých ambasád v Evropské unii. Mladíkovi jsme zprostředkovali kontakt na právníka, aby měl při podání žádosti všechny dokumenty v pořádku. Požádali jsme také Ministerstvo vnitra, aby o udělení víza rozhodlo co nejrychleji. Ministerstvo nám vyšlo vstříc a nové vízum stihlo mladíkovi udělit ještě v době, kdy oprávněně pobýval v České republice.

[Zpráva na dětském webu ze dne 7. listopadu 2023](#)

V REGISTRAČNÍM CENTRU PRO CIZINCE JSME OVĚŘILI, JAK POLICIE ZACHÁZELA S CIZINCI U SLOVENSKÝCH HRANIC

Zjišťovali jsme, jak fungují registrační centra k dočasnemu zadržení cizinců bez oprávnění k pobytu na hranicích. Doporučili jsme možná zlepšení. Koncem roku 2022 cestoval do České republiky přes slovenské hranice velký počet cizinců ze třetích zemí bez oprávnění k pobytu. Vláda dočasně zavedla kontroly na hranicích a policie otevřela v blízkosti hranic registrační centra ke zjištění totožnosti cizinců. Neziskové organizace měly podezření, že policie s cizinci špatně zachází, proto se na nás obrátily.

Koncem roku 2022 jsme navštívili registrační centrum v Břeclavi. Nezjistili jsme tam špatné zacházení. Naopak jsme ocenili práci policistů ve výjimečné situaci. Pro případ, že bude potřeba registrační centra znova využít, jsme policii doporučili, aby lépe vybavila prostory s ohledem na děti a soustředila se na identifikaci dětí bez doprovodu či obchodovaných osob. Policie také cizincům předá náš [leták o bezplatné právní pomoci](#). Připravili jsme jej v pěti jazycích (kromě angličtiny také turecky, paštunsky, arabsky a kurdu).

[Zpráva z návštěvy zařízení: 47/2022/NZ](#)

[Vyrozungení ochránce: sp. zn. 16953/2022/VOP](#)

RYCHLEJŠÍ ŘÍZENÍ: O UDĚLENÍ STÁTNÍHO OBČANSTVÍ BUDE ROZHODOVAT VÍCE ÚŘEDNÍKŮ

Zjistili jsme, že v řízení o udělení státního občanství se úředníkům nedaří vyřizovat žádosti v zákonné lhůtě 180 dní. Počet podaných žádostí navíc rok od roku významně roste a zvyšuje se počet těch nezpracovaných.

Obrátili jsme se proto na ministra vnitra. Zdůraznili jsme, že příslušný odbor podnikl řadu kroků, které však nevedly k nápravě. Bez personálního posílení se bude nežádoucí stav prohlubovat. Ministr vnitra nám dal za pravdu. Od 1. ledna 2024 bude agendu státního občanství řešit dalších jedenáct úředníků.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 6272/2023/VOP](#)

ZA NEOPRÁVNĚNOU DAŇOVOU EXEKUCI NÁLEŽÍ ÚROK

Ve výroční zprávě za rok 2020 jsme informovali o případu, kdy účetní stěžovatele zadala chybné variabilní číslo při platbách daně ve výši přesahující 500 tisíc Kč. Kvůli tomu finanční úřad připsal platbu jiné osobě. Stěžovatel následně požadal finanční úřad o převedení plateb ke svému osobnímu daňovému účtu. Finanční úřad mu nevyhověl a namísto toho zahájil exekuci, jako by stěžovatel daň neuhradil. Stěžovatel proto musel uhradit daň podruhé. Stěžovatele jsme se zastali my i správní soud. Finanční úřad mu musel jednu platbu vrátit.

Stěžovatel poté požadoval po finančním úřadě i zaplacení úroku z neoprávněného jednání správce daně jako náhradu za to, že neměl dlouhou dobu peníze k dispozici. Finanční úřad mu úrok ale nepřiznal kvůli nesplnění přísných zákonních podmínek. Souhlasili jsme se stěžovatelem, že má na zaplacení úroku nárok. Podle nás pro přiznání úroku stačilo, že stěžovatel zaplatil daň podruhé na základě exekuce, která byla neoprávněná.

Generální finanční ředitelství s námi souhlasilo, že stěžovatel úrok náleží, byť v nižší částce, než jsme původně požádali. Nařídilo proto přezkum rozhodnutí o nepřiznání úroku. Finanční úřad vyplatil stěžovateli úrok přesahující 100 tisíc Kč.

 [Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 3839/2020/VOP](#)

VŠICHNI OBČANÉ EVROPSKÉ UNIE MAJÍ PRÁVO NA STEJNÉ DAŇOVÉ VÝHODY

Obrátil se na nás otec dítěte s vážnou formou autismu. S rodinou žije na Slovensku, ale pracuje v České republice. Uplatnil daňové zvýhodnění na dítě ve zvýšené výši, ale finanční úřad mu přiznal jen výši základní – jeho syn totiž neměl český průkaz ZTP/P, ale pouze slovenský průkaz ŽZP/S, což je na Slovensku průkaz pro osoby s nejvážnějšími zdravotními poruchami. Stěžovatel se rovněž obrátil na českou posudkovou lékařku a Úřad práce, jež potvrdily, že z hlediska závažnosti zdravotního postižení by jeho syn měl nárok na průkaz ZTP/P, pokud by měl v České republice bydlit.

Přesvědčili jsme finanční správu, že nemůže trvat na předložení průkazu ZTP/P, neboť jej osoby s bydlištěm mimo Českou republiku nemohou získat. Stačí, když občan Evropské unie prokáže závažnost zdravotního postižení na příslušné úrovni a doloží, že má bydliště v jiné zemi Unie. Odepření zvýhodnění může být nepřímou diskriminací z důvodu státní příslušnosti, která je u občanů Evropské unie zakázaná. Stěžovatel tak díky nám daňové zvýhodnění ve zvýšené výši na syna získal.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 4240/2021/VOP](#)

DĚTEM NAROZENÝM V ZAHRANIČÍ BY MĚLY ÚŘADY PROMINOUT POPLATEK ZA KOMUNÁLNÍ ODPAD

Řešili jsme případ stěžovatele, kterému magistrát vyměřil dlužné poplatky za komunální odpad i se zvýšením za jeho děti narozené v zahraničí. Stěžovatel měl evidovaný trvalý pobyt v Brně. Na stejnou adresu byl zaevidován trvalý pobyt i jeho dětem narozeným v zahraničí. K zaevidování trvalého pobytu dětí došlo v roce 2018, a to zpětně ke dni narození (2013 a 2016). Tím jim vznikla zpětně i poplatková povinnost. Stěžovatel na specifickou situaci svých dětí upozornil magistrát a požádal o prominutí poplatku.

Magistrát jeho žádost zamítl. Vytkli jsme mu, že se žádostí stěžovatele nezabýval dostatečně. V rozhodnutí nereagoval na jeho námitku zpětného zaevidování trvalého pobytu dětí a nevypořádal se s ní. Na základě závěrů našeho šetření magistrát podal podnět k přezkoumání rozhodnutí na krajský úřad. Ten ve shodě s námi považoval zpětné zaevidování trvalého pobytu dětem narozeným v zahraničí za tvrdost zákona, která je důvodem pro prominutí poplatku.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 11814/2022/VOP](#)

Mluvíme spolu

STÁLE CHCEME SOUDNÍ ROZHODNUTÍ ZVEŘEJNĚNÁ VE SROZUMITELNÉ PODOBĚ

Již dlouho se zasazujeme o to, aby soudy zveřejňovaly svá rozhodnutí. Situace se však zlepšuje jen pomalu. Zveřejňuje se stále jen omezený okruh rozhodnutí. Problémem se navíc ukázala být i jejich anonymizace. S představiteli vrcholných soudů a Ministerstva spravedlnosti jsme proto diskutovali o tom, jak ji nastavít tak, abychom ochránili nezbytné osobní a jiné údaje, ale současně zachovali srozumitelnost zveřejněného rozhodnutí. Představitelé soudů se shodli na tom, že je nezbytné navzájem mezi sebou více sladit způsob, jakým anonymizují, a přislíbili úpravu svých pravidel. Ministerstvo však setrvalo na svém způsobu větší anonymizace kvůli obavě z možného zneužití informací uvedených v rozhodnutí. O tom však hodláme s ministerstvem nadále jednat.

JAK PŘEDCHÁZET MNOHALETÝM SOUDNÍM ŘÍZENÍM?

S vedením Okresního soudu v Novém Jičíně, Krajského soudu v Ostravě a Ministerstvem spravedlnosti hledáme společně odpověď na to, jaké má státní správa soudů možnosti předcházet průtahům při projednávání zvlášť obtížných případů na úrovni okresních soudů. Takovým bylo železniční neštěstí ve Studénce. Trestní řízení v této věci trvalo dvanáct let. O pomoc s průtahy v řízení nás požádali poškození. Zjistili jsme, že soudce řešící tak složitou kauzu neměl k dispozici ani asistenta či jinou personální pomoc, ani mu nebyl snížen nápad ostatních věcí.

Dohled nad průtahy v řízení se u nás soustředí jen na individuální pochybení soudců. To je málo. Vedení soudu by mělo mít možnost přijímat opatření k předcházení

mnohaletých řízení, lze-li očekávat, že řízení bude komplikované například s ohledem na velký počet poškozených. U extrémně složitých případů by soudcům pomohlo například přidělení asistenta či vyššího soudního úředníka, snížení nápadu ostatních věcí a podobně. Tomu však brání velmi nepružná personální politika v oblasti justice. Řešením je i změna trestního rádu, která by umožnila delegovat zvlášť složité kauzy na úroveň krajských soudů. Ty jsou personálně a kapacitně lépe vybaveny k tomu takové případy zvládnout.

[Zpráva ochránce: sp. zn. 11149/2022/VOP](#)

[Tisková zpráva ze dne 8. srpna 2023](#)

DĚTI BEZ DOPROVODU

- Organizace pro pomoc uprchlíkům dlouhá léta organizovala mezirezortní schůzky k dětem bez doprovodu. V letošním roce jsme organizaci mezirezortních schůzek převzali. V roce 2023 se uskutečnila tři setkání. Aktuální problémy práce s dětmi bez doprovodu sdíleli zástupci Zařízení pro děti-cizince, Ministerstva vnitra, Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstva spravedlnosti, výchovných ústavů, neziskového sektoru, orgánů sociálně-právní ochrany dítěte i Mezinárodní organizace pro migraci, UNICEF a Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky.
- Přibyla témata týkající se ukrajinských dětí bez doprovodu či doprovázených dospělými, u nichž jsou pochyby, zda o děti řádně pečují. Mluvilo se také o situaci syrských dětí cestujících přes Českou republiku na přelomu let 2022–2023, určování věku dětí bez doprovodu, identifikaci dětí ohrožených obchodováním, detencích rodin s dětmi, psychiatrické péče pro děti-cizince umístěné ve výchovných ústavech, prodlužování dočasné ochrany pro doprovázené děti z Ukrajiny, nostrifikaci vzdělávání a dalších témaitech.
- Dlouhodobě se zabýváme tím, jaké kroky má učinit

orgán sociálně-právní ochrany dětí a policie, aby děti bez doprovodu co nejrychleji dostaly potřebnou péči. Nejpříkladnější je poskytnout rychlou pomoc a ubytování před rozhodnutím soudu o umístění těchto dětí do Zařízení pro děti-cizince. Některé orgány sociálně-právní ochrany dětí mají potíže po tuto dobu najít pro starší děti zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Vedli jsme několik jednání s úřady, na kterých jsme zatím bez úspěchu hledali jiné možnosti přechodného ubytování pro tyto děti.

- Ve spolupráci s neziskovou organizací La Strada a dětskou psycholožkou s dlouhodobou zkušeností s dětmi bez doprovodu jsme v dubnu pořádali dva semináře pro pracovníky orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Proškolili jsme 91 pracovníků. Zaměřili jsme se jak na situaci dětí přijíždějících z dalekých

zemí, tak na specifickou situaci dětí z Ukrajiny. Připravili jsme také leták pro děti, ve kterém se dozvídáte o svých právech, když cestujete za rodinou. Je dostupný v pěti jazycích.

- O potížích dětí bez doprovodu, když nejsou rozhodnutím soudu umístěny do Zařízení pro děti-cizince, jsme v listopadu přednášeli opatrovnickým soudcům.
- Situaci dětí z Ukrajiny jsme dále přiblížili sociálním pracovníkům neziskových organizací na školení v Karlovarském a Plzeňském kraji (viz kapitola Ukrajina).

AKTUÁLNÍ OTÁZKY UPRCHLICKÉHO A CIZINECKÉHO PRÁVA

V listopadu jsme pořádali každoroční vědecký seminář na téma Aktuální otázky uprchlického a cizineckého práva. I letos se ho v hojném počtu účastnili především zástupci úřadů, nevládních organizací, soudnictví, akademici a advokáti. S příspěvkem vystoupili i hosté z Polska a Rakouska. Online se připojili také přednášející z Evropského soudu pro lidská práva a Soudního dvora Evropské unie. V rámci dvoudenního semináře zazněly příspěvky mimo jiné na téma dočasné ochrany, právní pomoci cizinců v detencích, znovuzavedení kontrol na vnitřních hraničích mezi Českou republikou a Slovenskem, soudního přezkumu zajištěných cizinců, judikatury ve věcech ochrany vážně nemocných nebo zdravotně postižených cizinců, zaměstnávání cizinců, detence rodin s nezletilými dětmi či specifik vízového řízení. Diskutovali jsme také o aktuálním dění v oblasti migrace a azylového práva z pohledu zákonodárce a soudů.

Příspěvky z minulého semináře najdete v [Ročence 2022](#).

SE ZAHRANIČNÍMI ODBORNÍKY JSME JEDNALI O SITUACI OBCHODOVANÝCH OSOB U NÁS

Se zástupci Expertní skupiny pro potírání obchodu s lidmi (GRETA) jsme probírali případy, se kterými jsme se v praxi setkali. Upozornili jsme je na systémové problémy, které z námi řešených případů obchodovaných osob vyplývají. Také jsme zmínilí nedostatky v právní úpravě a zvýšená rizika obchodu s lidmi v souvislosti se situací osob přijíždějících z Ukrajiny.

Zprávy ochránce: sp. zn. [6145/2019/VOP](#) a [6101/2019/VOP](#).

PŘEDSTAVILI JSME VÝSLEDKY VÝZKUMU K ODKLADNÉMU ÚCINKU SPRÁVNÍ ŽALOBY

Odkladný účinek správní žaloby má chránit jednotlivce, který se brání postupu úřadu u soudu. Soud jej přizná tehdy, jestliže by výkon nebo jiné právní následky rozhodnutí znamenaly pro žalobce závažnou újmu. Míra ochrany jednotlivce pak závisí na tom, jak odkladný účinek úřady promítnou do své praxe. Už ve výroční zprávě za rok 2020 jsme informovali, že ve správní praxi nepanuje shoda na posuzování dopadů odkladného účinku správní žalobě proti rozhodnutí, která ukládají peněžité plnění. Provedli jsme proto výzkum napříč veřejnou správou, abychom zjistili, jak na posuzování odkladného účinku nahlížejí různé správní orgány.

Z výsledků výzkumu vyplynulo, že správní praxe je velmi roztržčená. Není tak například jasné, zda má úřad vrátit peníze, které vymohl do přiznání odkladného účinku, zda může na tuto povinnost převádět přeplatky z jiných účtů atd. Uspořádali jsme proto kulatý stůl se zástupci správních orgánů a dalších odborníků, zejména z řad profesních samospráv. Diskuze na kulatém stole potvrdila, že otázka dopadů odkladného účinku není dostatečně vyjasněná. Jako nejvhodnější vyplynulo upravit ustanovení o odkladném účinku v soudním řádu správním (viz str. 10). Ministerstvu spravedlnosti jsme nabídli součinnost při přípravě a také jsme mu poskytli poznatky z výzkumu, včetně výstupů z diskuse na kulatém stole.

 [Výzkumná zpráva ochránce: sp. zn. 6308/2020/VOP](#)

1. V lednu jsme se účastnili mezinárodního semináře, který pořádala Radboud Universita **v Nijmegenu** v Nizozemsku. Věnoval se aktuálním otázkám aktivované směrnice o dočasné ochraně a zhodnocení přístupu členských států Evropské unie k její implementaci.
2. V květnu nás přizvala Evropská síť vnitrostátních institucí pro lidská práva (ENNHR) na setkání pracovní skupiny pro migraci **v Aténách**. Týkalo se dopadů umělé inteligence na lidská práva se zaměřením na migraci.
3. V prosinci jsme se zúčastnili mezinárodní konference **v Kyjevě** Svoboda nebo strach, kterou pořádal ukrajinský ombudsman k 75. výročí vydání Všeobecné deklarace lidských práv.

VZDĚLÁVÁNÍ ÚŘEDNÍKŮ NA POLI MÍSTNÍCH POPLATKŮ

Školili jsme správce místních poplatků, kterými jsou úředníci obecních úřadů. Správce poplatku se musí kromě zákona o místních poplatcích dobře orientovat také v daňovém řádu. Naše praxe ukazuje, že s tím mají potíže. Proto jsme uspořádali školení zaměřené na daňový řád a na daňovou exekuci.

Uskutečnili jsme také školení zaměřené na poplatky za komunální odpad. Jedná se totiž o nejrozšířenější poplatky, které navíc od roku 2021 prošly koncepční změnou. V závěru roku jsme úředníky školili o novele zákona o místních poplatcích účinné od roku 2024.

DAŇOVÉ MILOSTIVÉ LÉTO

V minulosti jsme se zasazovali o to, aby všichni dlužníci dostali stejnou možnost zbavit se svých dluhů za výhodných podmínek oddlužovací akce takzvaného Milostivého léta. Letos jsme pokračovali osvětou o akci Milostivé léto III. Uspořádali jsme online kulatý stůl Daňové Milostivé léto a územní samosprávné celky. Společně se zástupci Ministerstva financí, Ministerstva vnitra, krajský úřadů a statutárních měst jsme řešili, jak mají pravidla daňového Milostivého léta fungovat v rámci správy místních poplatků a odvodů za porušení rozpočtové kázně. Vytvořili jsme i formulář žádostí o odpuštění příslušenství a popsali základní pravidla akce.

Ve spolupráci s Finanční správou České republiky a Českou správou sociálního zabezpečení jsme také uspořádali online seminář Milostivé léto III. Seminář byl určen pro právníky neziskových organizací pomáhajících dlužníkům.

9

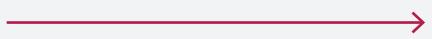

Dohled nad omezováním osobní svobody

Už sedmnáct let chráníme před špatným zacházením lidi omezené na osobní svobodě, proto navštěvujeme místa, kde se tito lidé nacházejí nebo mohou nacházet.

V roce 2023 jsme zjišťovali, jak Vězeňská služba České republiky naplňuje naše doporučení ze [Souhrnné zprávy z návštěv vazebních věznic](#). Těší nás, že například přijala pravidla pro používání kamerových systémů v ubytovacích místnostech ve věznicích. Pro pilotní testování ve vybraných vazebních věznicích jsme připravili nové poučení pro obviněné napsané srozumitelným jazykem.

Výzvu pro další rok představují dětská zařízení. Připravujeme souhrnné zprávy z návštěv zařízení pro děti s uloženou ochrannou výchovou a ze zařízení pro děti, které se potýkají se závislostmi na návykových látkách. Díky návštěvám jsme o obou těchto velmi specifických skupinách dětí získali řadu poznatků, které se budeme snažit přetavit do systémových změn.

31**7**

následných návštěv

navštívených zařízení z toho

2

sledovaná vyhoštění cizinců

463přijatých podnětů klientů sociálních
služeb, pacientů a vězněných osob

Část našich aktivit jsme mohli uskutečnit díky podpoře a prostředkům získaným v rámci projektu. Posílení aktivit veřejného ochránce práv v ochraně lidských práv (směrem k ustanovení Národní lidskoprávní instituce v ČR), číslo projektu: LP-PDP3-001. Tento projekt je financován z prostředků fondů EHP a Norska 2014–2021 a státního rozpočtu ČR. V dalším textu aktivity tohoto projektu označujeme symbolem hvězdy – *.

Za celé projektové období jsme navštívili celkem dvacet zařízení různého typu – od věznic až po dětské domovy. Sledovali jsme, jak jednotlivá zařízení pokročila v naplňování našich doporučení. V rámci téhož projektu jsme proškolili více než 320 odborných zaměstnanců pracujících v zařízení, která navštěvujeme.

Měníme pravidla

DĚTSKÁ ZAŘÍZENÍ

PODÍLÍME SE NA PŘÍPRAVĚ NOVÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY NÁHRADNÍ POBYTOVÉ PÉČE O DĚTI

Jako členové meziresortní pracovní skupiny Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy jsme prosazovali vznik věcného záměru nové právní úpravy ústavní a ochranné výchovy. Byli jsme také v [expertním týmu Ministerstva práce a sociálních věcí](#), který připravuje zákon o ochraně

dětí a podpoře rodin. Při jednáních obou pracovních skupin jsme se opírali o poznatky z našich návštěv školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy.

Prosazovali jsme například to, aby nová právní úprava vycházela především z aktuálních potřeb dětí žijících v pobytových zařízeních, pečlivěji rozlišovala jednotlivé cílové skupiny dětí (například děti se závislostními problémy, děti s chováním náročným na péči, nezletilé matky s dětmi, děti-cizinci) a umožňovala vznik a provoz specializovaných pobytových zařízení a stanovovala konkrétní obsah jimi poskytované péče.

ZAŘÍZENÍ NAVŠTÍVENÁ V ROCE 2023

- 10 zařízení sociálních služeb
- 7 zařízení pro děti
- 7 zařízení poskytující lůžkovou psychiatrickou péči
- 1 věznice
- 6 policejních cel

Zprávy z ukončených návštěv zařízení jsou dostupné v [Evidenci stanovisek ochránce](#) (oblast práva 801 a násł.) či v [mapě navštívených zařízení](#).

Podmínky dětí s ústavní a ochrannou výchovou jsme popsali také v našem podcastu. Mluvili jsme o konkrétních typech zařízení, která v současnosti tvoří síť ústavní péče o děti. Posluchačům jsme vysvětlili, jaké děti v nich žijí a jak rozmanité jsou jejich potřeby. Současná právní úprava však zařízením příliš neumožňuje tyto potřeby naplňovat.

[Na kávu s ombudsmanem 98. díl: děti v ústavní péči](#)

SOCIÁLNÍ SLUŽBY

Aktivně jsme se zapojili do jednání ke změnám zákona o sociálních službách připravovaných Ministerstvem práce a sociálních věcí. Prosazovali jsme naše dlouholetá legislativní doporučení – zejména zavedení mechanismů pro zvýšení ochrany klientů sociálních služeb, jako je nezávislý stížnostní mechanismus v sociálních službách nebo přestupek špatného zacházení (viz [Výroční zpráva veřejného ochránce práv za rok 2020](#), s. 15–16).

Se zástupci Ministerstva práce a sociálních věcí jsme jednali o situaci lidí, kteří jsou kvůli nedostatku vhodných sociálních služeb dlouhodobě hospitalizovaní v psychiatrických nemocnicích. Řešili jsme i možné využití pobytových sociálních služeb pro nezletilé děti-cizince bez doprovodu. A znova jsme upozornili na potřebu vyšší ochrany práv klientů sociálních služeb.

Zařízení sociálních služeb

1. Domov pro seniory Uničov¹,
2. Domov pro seniory Nezdenice,
3. Domov se zvláštním režimem v Nýdku,
4. Domov se zvláštním režimem „Srdce v dlaních“ v Jiříkově,
5. Zařízení sociální péče Choceň,
6. Domov pro osoby se zdravotním postižením Ostara Cvíkov²,
7. Domov pro osoby se zdravotním postižením Kamélie Křížanov²,
8. Domov pro osoby se zdravotním postižením Zámeček Střelice²,
9. Domov pro osoby se zdravotním postižením Kovářská²,
10. Centrum pobytových a terénních sociálních služeb Zbúch²

Zařízení pro děti

1. Dětský domov Hodonín,
2. Dětský domov Solenice,
3. Centrum služeb pro rodinu a dítě a dětský domov Charlotty Masarykové v Praze,
4. Výchovný ústav Žulová¹,
5. Výchovný ústav Ostrava-Hrabůvka, odloučené pracoviště Frýdek-Místek,
6. Centrum pro děti a rodinu v Kamenici nad Lipou³,
7. Dětské centrum Plzeň³

Zařízení poskytující lůžkovou psychiatrickou péči

1. Psychiatrická nemocnice Jihlava,
2. Psychiatrická léčebna Šternberk – oddělení dětské psychiatrie¹,

VĚZNICE

Vězeňská služba akceptovala řadu našich doporučení ze [souhrnné zprávy z návštěv vazebních věznic](#). Nově tak vytvořila například vnitřní předpis s pravidly pro používání kamér v ubytovacích místnostech věznic. Změny, které se nám podařilo prosadit, jsme okomentovali v podcastu [Jak to chodí ve vazbě](#).

S Vězeňskou službou České republiky jsme také spolupracovali na tvorbě srozumitelného poučení pro vězněné. Pilotní projekt se týká především poučení obviněných po nástupu do vazby. Srozumitelné vstupní poučení může být jednodušší a efektivnější a díky tomu pomůže předcházet nedorozuměním a snížit i počet souvisejících stížností.

Zabývali jsme se také překážkami v kontaktu mezi vězněnými rodiči a dětmi, blíže se tomuto tématu věnujeme v kapitole Rodina, zdravotnictví a práce (viz str. [54](#)).

POMOHLI JSME NASTAVIT PRAVIDLA PRO SPLÁCENÍ DLUHŮ ODSOUZENÝCH

Zúročilo se také naše dlouholeté úsilí, které jsme vložili do jednání o dluhové situaci odsouzených. Poslanecká sněmovna v prosinci schválila návrh zákona, který řeší situaci zadlužených odsouzených, jimž například z důchodu zasílaného do věznice nezůstane kvůli srážkám vůbec nic. Tito

3. Oddělení dětské psychiatrie při Fakultní Thomayerově nemocnici v Praze,
4. Oddělení pro výkon ochranných léčeb Psychiatrické nemocnice Horní Beršovice,
5. Gerontopsychiatrická oddělení Psychiatrické nemocnice Bohnice,
6. Národní ústav duševního zdraví v Klecanech,
7. Psychiatrické oddělení Fakultní nemocnice Ostrava

Policejní cely

1. Jihlava¹,
2. Plzeň¹,
3. Litoměřice¹,
4. Mělník¹,
5. Havlíčkův Brod,
6. Kopřivnice

Vězeňská zařízení

- Věznice Rapotice

¹ následné návštěvy

² návštěvy organizované kolegy z odboru monitorování práv lidí s postižením (viz str. [128](#))

³ návštěvy kojeneckých ústavů. Podlejí se na nich také kolegové z odboru rodiny, zdravotnictví a práce.

odsouzení dosud neměli nárok ani na takzvané sociální kapesné. Za ně si odsouzený může ve vězeňské prodejně kupit například dopisní papíry a obálky, hygienické potřeby či uhradit doplatky na léky. Návrh zákona přináší přiměřenou rovnováhu mezi dlužníky a věřiteli v tom, že většina příjmu odsouzeného půjde na úhradu dluhů, ale nově mu zůstane určitá část k dispozici. Obdobně tomu je například u nezabavitelné částky u běžných občanů. Pokud návrh zákona schválí Senát a prezident republiky, vstoupí v platnost v lednu 2025.

VĚZEŇSKÉ CELY ZŮSTANOU PO DALŠÍ TŘI ROKY PLNĚJŠÍ, NEŽ JE EVROPSKÝ STANDARD

I přes naše výhrady odložilo Ministerstvo spravedlnosti o další tři roky zvýšení minimální ubytovací plochy pro jednoho vězni (v současnosti čtyři metry čtvereční). Ke zvýšení přitom mělo dojít již od počátku roku 2024. Ve věznících u nás běžně sdílí jednu ložnici sedm a více odsouzených. V takovém prostředí má větší vliv na „převýchovu“ pachatele kolektiv odsouzených než odborný pracovník věznice. Chceme, aby během nadcházejících tří let Ministerstvo spravedlnosti změnilo trestní politiku tak, aby se počet vězňů sdílejících jednu společnou místo snížil.

PSYCHIATRIE

ZLEPŠUJEME PODMÍNKY PRO PACIENTY HOSPITALIZOVANÉ BEZ SOUHLASU

Ve Výboru proti mučení a jinému nelidskému, krutému, ponížujícímu zacházení a trestání Rady vlády pro lidská práva jsme se zapojili do přípravy návrhu, jak zlepšit postavení pacientů hospitalizovaných bez souhlasu. Výbor v něm například doporučuje ministru spravedlnosti, aby vytvořil k tématu expertní pracovní skupinu s účastí lidí se zkušeností. Ministr zdravotnictví by zase měl stanovit pravidla pro přezkoumání zdravotního stavu pacienta hospitalizovaného bez souhlasu nezávislým lékařem. Podnět vypracovaný výborem již schválila Rada vlády pro lidská práva. Nyní už zbývá ho přetavit v usnesení vlády.

ZAHÁJILI JSME VÝZKUM ZAMĚŘENÝ NA CIZINCE, NEZLETILÉ A ŽENY V OCHRANNÉM LÉČENÍ

Mezi 868 pacienty v ochranném léčení je podle údajů psychiatrických nemocnic deset procent žen, dvě procenta cizinců a méně než půl procenta nezletilých. Z rozhovorů s pacienty a zdravotníky chceme ve výzkumu zjistit, zda uvedené skupiny pacientů ve výkonu ochranného léčení čelí specifickým problémům. Následně se zasadíme o to,

aby právní úprava na tyto problémy pamatovala. Dlouhodobě upozorňujeme Ministerstvo zdravotnictví a Ministerstvo spravedlnosti, že právní úpravu ochranného léčení musí změnit.

POLICEJNÍ CELY

Navštívili jsme celkem šest policejních útvarů, při kterých jsou zřízeny vícehodinové cely. Na čtyřech místech šlo o následné návštěvy. Při nich jsme zjišťovali, zda se policisté řídí našími doporučeními a naplňují dříve uložená opatření. Ta se nejčastěji týkala provádění osobních prohlídek, zajištění soukromí při provádění hygieny a postupu při zajišťování stravy osobám umístěným v policejních celách. Uvítali jsme, že policejní útvary všechna doporučení přijaly.

ZAŘÍZENÍ PRO CIZINCE

V připomínkách k návrhu zákona o pobytu cizinců jsme se snažili dosáhnout toho, aby nová právní úprava zohlednila mezinárodní standardy pro cizineckou detenci. Soustředili jsme se zejména na úpravu podmínek pobytu cizinců v takzvaném přísném režimu (isolaci). Podarilo se nám prosadit zkrácení doby pobytu cizinců v přísném režimu z dosavadních šedesáti na čtrnáct dní (výjimečně na dvacet dní, pokud cizinec v minulosti zmařil vyhoštění a nyní je znám nový termín deportace). I fungování stížností bude efektivnější. Podle našeho návrhu by se cizinec mohl domoci nápravy ještě v době, kdy se nachází v zařízení v České republice. Nově již také nebude možné zakázat vycházky cizinci umístěnému v přísném režimu. Do Poslanecké sněmovny se má návrh dostat během roku 2024.

Pomáháme

NÁVŠTĚVY DĚTSKÝCH ZAŘÍZENÍ

Pokračovali jsme v návštěvách dětských domovů. Zaměřovali jsme se na atmosféru v zařízeních, přístup personálu k dětem a důvěru mezi dětmi a pracovníky. Zkoumali jsme, jak zařízení podporují kontakty dětí s rodinou a jejich blízkými. Soustředili jsme se také na personální zajištění péče o děti a její odbornost. Věnovali jsme se i formám a intenzitě podpory, kterou zařízení poskytují svým pracovníkům.

Navštívili jsme také zařízení pro děti s uloženou ochrannou výchovou a pro děti, které se potýkají se závislostmi na návykových látkách. Zde jsme se zaměřili na zákonost metod a nástrojů, které zařízení používají při práci s takto specifickými skupinami dětí. Posuzovali jsme, zda využívaná opatření sledují legitimní cíl a zda jsou přiměřená a šetrná k právům dětí. V roce 2024 plánujeme vydat souhrnné zprávy ze série návštěv obou těchto typů zařízení.

NAVRHLI JSME PRAVIDLA PROVÁDĚNÍ OSOBNÍCH PROHLÍDEK DĚTÍ

Navštívili jsme Výchovný ústav Žulová. Jde o jedno z mála zařízení pro chlapce užívající návykové látky nebo ty, kteří s nimi nebezpečně experimentují. Péče o tuto skupinu dětí není jednoduchá. Zaměstnanci zařízení totiž mají povinnost zajistit dětem blaho, bezpečí a zdraví. Měli by tedy zabránit tomu, aby chlapci pronesli do zařízení návykové látky. Kvůli tomu jim provádějí osobní prohlídky po jejich návratu z vycházeck nebo vícedenního pobytu u rodiny či blízkých.

Právní předpisy výslově neupravují osobní prohlídky dětí. Sestavili jsme proto soubor zásad, kterými by se měli zaměstnanci zařízení při jejich provádění řídit:

- › Osobní prohlídky dítěte se zúčastní co nejméně zaměstnanců zařízení.
- › Osobní prohlídku provede osoba stejného pohlaví.

- › Při prohlídce se dítě svlékne do spodního prádla tak, aby bylo vždy do půli těla oblečené.
- › Osobní prohlídka se provede tak, aby se dítě cítilo co nejméně trapně.
- › Osobní prohlídka se neproveze, pokud je nepravděpodobné, že se dítě dostalo k návykové látce (například když se do zařízení vrací po vyšetření v nemocnici).

 [Zpráva z návštěvy zařízení: sp. zn. 13/2023/NZ](#)

SPOLUPRACOVÁLI JSME NA VÝZKUMU K VÝZVÁM, PŘEDPOKLADŮM A BARIÉRÁM ÚSTAVNÍ PÉČE O DĚTI

Nadace Sirius a organizace Sociofaktor s námi konzultovaly svůj společný [výzkum](#) systému ústavní péče o děti. Na základě moderovaných diskuzí se členy fokusních skupin, složených ze zástupců různých typů školských pobytových zařízení a profesí, výzkumníci mapovali aktuální stav v této oblasti. V navazující analýze chtějí odhalit a pojmenovat problémy a bariéry současného systému, stejně jako přiležitosti a výzvy nebo jeho slabé a silné stránky. Sami jsme ve výzkumu pomohli například s výběrem vhodných účastníků výzkumu, revidovali scénáře k jednotlivým setkáním fokusních skupin, průběžně doplňovali kontext k dílčím zjištěním výzkumníků a připomínkovali pracovní verze závrečné výzkumné zprávy. Ta by měla vyjít v roce 2024.

SOCIÁLNÍ SLUŽBY

NAVŠTÍVILI JSME DALŠÍ DOMOVY PRO SENIORY A DOMOVY PRO LIDI S DEMENCÍ

Pokračovali jsme v sérii návštěv domovů pro seniory a domovů se zvláštním režimem poskytujících péči lidem

se syndromem demence. V jednom z navštívených zařízení jsme zjistili také závažných nedostatků, že kumulativně dosahovaly intenzity špatného zacházení. Šlo o zásahy do lidské důstojnosti a osobní svobody klientů, ale také o poskytování neodborné a rizikové péče – u některých klientů i po dobu několika let. Poskytovanou péčí ovlivňoval také nedostatek pracovníků. Personál tak musel pečovat o více klientů, než dokázal zvládnout. Situací se nadále zabýváme.

70 PODNĚTŮ Z OBLASTI SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

Klienti a jejich blízcí se na nás nejčastěji obraceli se stížnostmi na kvalitu poskytované péče nebo proto, že nemohli najít vhodnou sociální službu. V těchto případech

máme omezené možnosti pomoci. Můžeme řešit pouze stížnosti na úřady, které zařízení sociálních služeb kontroluji: zejména inspekci poskytování sociálních služeb Ministerstva práce a sociálních věcí. Ochrannu práv klientů sociálních služeb by výrazně posílilo zavedení nezávislého stížnostního mechanismu v sociálních službách, o což dlouhodobě usilujeme. Dosud v naší zemi stále nemáme žádný nezávislý úřad, který by se stížností v této oblasti musel zabývat a v určité lhůtě ji vyřídit.

VĚZNICE

BEZPROBLÉMOVÝ ODSOUZENÝ NEMOHL JÍT NA POHŘEB SYNA

Věznice podle nás chybovala, když zamítla žádost stěžovatele o přerušení výkonu trestu. Ten se kvůli tomu nemohl naposledy rozloučit se svým zesnulým synem. Muž byl odsouzen za nenásilnou trestnou činnost. Je bezproblémový, nemá žádné kázeňské tresty a věznice ho vždy hodnotila kladně. Vychovatel, který se stěžovatelem pracuje a zná ho zřejmě ze všech pracovníků věznice nejlépe, navrhoval žádost vyhovět. Stejný názor měl i sociální pracovník.

Drtitá většina sledovaných kritérií uvedených v odůvodnění rozhodnutí ředitele věznice byla pozitivních a opodstatnila by kladné vyřízení žádosti. Věznice navíc podle našich zjištění postupovala v rozporu s vnitřním předpisem vězeňské služby. Jednotliví členové odborné komise vyjádřující se k žádosti totiž neodůvodnili své zamítavé stanovisko.

Ředitel uznal, že v nedoporučujících stanoviscích chybělo odůvodnění. Také slíbil, že své konečné rozhodnutí bude zdůvodňovat tak, aby bylo zřejmé, jaké skutečnosti vzal do úvahy a proč rozhodl tak, jak rozhodl.

[Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 4644/2023/VOP](#)

HRANICE MEZI NÁTLAKEM A INFORMOVÁNÍM O MOŽNOSTI LÉČBY BEZ SOUHLASU CHOVANCE JE TENKÁ

Žena v zabezpečovací detenci popírala, že je nemocná, a dlouhodobě odmítala léčbu. Po šesti měsících bez léčby se její zdravotní stav zhoršil. Byla přesvědčena, že ji personál chce otrávit a že v zařízení vraždí jiné chovance.

[Už dříve](#) jsme zařízení za přístup ke stěžovatelce kritizovali. Nelíbilo se nám, že na ni personál vyvíjel psychický nátlak při podávání léků a že i souhlas s léčbou udělila pod nátlakem. Stěžovatelka nyní tvrdila, že se nic nezměnilo.

Nově jsme však zjistili, že personál již na stěžovatelku nátlak nevyvíjí a zařízení tentokrát nepochybilo. Zařízení stěžovatelce umožňovalo léky měnit i odmítout. Odborní zaměstnanci ji pouze upozorňovali, že bez léčby se její zdravotní stav může opět zásadně zhoršit a vést k naplnění podmínek pro léčbu bez souhlasu. V tom jsme nátlak neshledali.

Stěžovatelka se může cítit pod tlakem v situaci, kdy musí volit mezi omezením osobní svobody a léčbou, kterou si nepřeje. Tu pak strpí, aby zvýšila své šance na propuštění ze zařízení. O omezení osobní svobody stěžovatelky ale rozhodl soud, proto takovou formu nátlaku nelze připisovat zařízení.

[Zpráva ochránce: sp. zn. 17181/2022/VOP](#)

ŽENY VE VĚZENÍ JSME PODPOŘILI DOBROČINNÝM BĚHEM

Opět jsme se aktivně připojili k běhu na podporu lidí s trestní minulostí. Tentokrát v rámci již 8. ročníku kampaně Yellow Ribbon Run. Její vizí je společnost, která dává lidem s trestní minulostí a jejich rodinám druhou šanci na slušný život. Kampaň i samotný běh byly letos zaměřeny na podporu žen ve vězení a jejich návrat do společnosti.

PSYCHIATRIE

Navštívili jsme sedm zařízení poskytujících psychiatrickou péči, a to psychiatrické nemocnice pro dospělé a děti i psychiatrická oddělení běžných nemocnic. U jedné z nemocnic, v níž jsme v roce 2022 popsali špatné zacházení s klienty, jsme zjistili výrazné zlepšení podmínek.

22 PODNĚTŮ TÝKAJÍCÍCH SE PSYCHIATRICKÝCH NEMOCNIC

Ve stížnostech pacienti nejčastěji upozorňovali na podmínky pobytu a léčbu v psychiatrických nemocnicích. Zákon nám však umožňuje řešit jen stížnosti těch, kteří vykonávají ústavní ochranné léčení.

STÁT NEÚČELNĚ VYMÁHÁ PLATBY ZA VÝKON OCHRANNÉHO LÉČENÍ CIZINCŮ

Zabývali jsme se případem muže původem z Litvy, kterému soud nařídil ochranné léčení. Protože nebyl účastníkem veřejného zdravotního pojištění u nás ani v Litvě, musel si náklady ochranného léčení hradit sám. Stát po něm za rok a půl léčení požaduje téměř 1,5 milionu Kč. Zastáváme názor, že by Ministerstvo zdravotnictví nemělo vymáhat náklady za zadržování člověka v nemocnici proti jeho vůli. Ministerstvo ostatně dosud po nikom v obdobném postavení jako uvedený pacient žádné peníze nevymohlo. Vymáhání pohledávky tak představuje pro stát zbytečné náklady. Navrhli jsme proto legislativní doporučení, aby stát nemusel náklady neúčelně vymáhat.

 [Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 7546/2021/VOP](#)

ZAŘÍZENÍ PRO CIZINCE

V uplynulém roce jsme sledovali dvě vyhoštění cizinců z České republiky. V rámci mezistátní pomoci jsme také monitorovali další dvě návratové operace koordinované Evropskou agenturou pro pohraniční a pobřežní stráž (Frontex).

Po návštěvě registračního centra pro cizince v Břeclavi jsme policii navrhli, co může zlepšit v případě nového využití center v budoucnu (viz str. [99](#)). Především jsme doporučili, aby vybavila prostory pro potřeby přicházejících dětí. Zvýšenou pozornost by měla policie věnovat také identifikaci dětí bez doprovodu a rozpoznání případných obětí obchodu s lidmi.

 [Zpráva z návštěvy zařízení: sp. zn. 47/2022/NZ](#)

Mluvíme spolu

Součástí prevence špatného zacházení je osvěta. Pomáháme i tím, že na mnohých seminářích, konferencích, odborných poradách či při výuce na právnických fakultách přednášíme o dobrých standardech zacházení, o našich zjištěních, doporučeních a výsledcích naší práce.

DĚTSKÁ ZAŘÍZENÍ

V DĚTSKÝCH DOMOVECH PŘIBÝVÁ DĚTÍ S NÁROČNĚJŠÍMI PROJEVY CHOVÁNÍ

V Poslanecké sněmovně jsme se účastnili kulatého stolu, který se věnoval rozmanitosti forem fungování dětských domovů a jejich roli ve společnosti. Hovořili jsme o našich poznatcích, že roste počet dětí s komplikovanějšími obtížemi a náročnějšími projevy chování, které jsou umisťovány do dětských domovů. Věnovali jsme se také chybějící podpoře etopedických, psychologických a terapeutických služeb. Upozornili jsme na nedostatek zařízení, která poskytují adekvátní péči dětem s psychiatrickou či závislostní zátěží a dětem s extrémními poruchami chování.

CHYBÍ PRAVIDLA PRO PÉČI O DĚTI S EXTRÉMNÍMI PORUCHAMI CHOVÁNÍ

Účastníky z Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Nejvyššího státního zastupitelství, orgánu sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD), akademické obce, neziskového sektoru a především ze zařízení pro děti s extrémními poruchami chování nebo s uloženou ochrannou výchovou jsme na kulatém stole seznámili se závěry série systematických návštěv těchto zařízení. Poukázali jsme zejména na nedostatečnou právní úpravu péče o takto specifické a náročné skupiny dětí. S přizvanými odborníky jsme se shodli, že je v prvé řadě nutné zvýšit počet pracovníků, kteří s dětmi v zařízeních pracují.

PODÍLÍME SE NA VZDĚLÁVÁNÍ SOUDCŮ, PRACOVNÍKŮ OSPOD A DĚTSKÝCH ZAŘÍZENÍ

Díky spolupráci s Justiční akademií v Kroměříži jsme mohli opatrnickým soudcům podrobně představit síť pobytových zařízení pro děti a seznámit je se stavem specializované péče – například o děti se závislostmi či o děti s chováním náročným na péči. Národní pedagogický institut uspořádal vzdělávací akce pro pracovníky OSPOD a dětských zařízení, které jsme seznámili s dobrou praxí a právy či povinnostmi v oblasti ústavní a ochranné výchovy. Vystoupili jsme také na poradě ředitelů zařízení zřizovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy či na setkání Asociace náhradní výchovy.

SPOLUPRACUJEME S UNIVERZITAMI

Pravidelně se zapojujeme do výuky právnických klinik. Studentům předáváme poznatky o systému školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy a zkušenosti z návštěv v předmětu „Klinika práv zranitelných skupin“ vyučovaném na Právnické fakultě Masarykovy univerzity a „Klinika sociálních práv“ vyučovaném na Právnické fakultě Univerzity Palackého.

SOCIÁLNÍ SLUŽBY

Pracovníkům zařízení sociálních služeb, která pečují o klienty s demencí, jsme na sedmi online školeních představili zjištění ochránce z aktuální série návštěv zařízení tohoto typu. Seznámili jsme je také s příklady špatné a dobré praxe. Školení se zúčastnili pracovníci ze šesti krajů. Další školení budou následovat v roce 2024.

Tyto své poznatky jsme prezentovali také na Pražských gerontologických dnech a konferenci Týrání, zneužívání a zanedbávání seniorů, kterou organizuje Olomoucký kraj.

VĚZNICE

S ČESKÝMI I ZAHRANIČNÍMI ODBORNÍKY JSME DISKUTOVALI O VĚZEŇSTVÍ

V lednu jsme s představiteli Vězeňské služby České republiky jednali o našich doporučeních z návštěv vazebních věznic. Dohodli jsme se například na tom, že budeme společně pracovat na nové podobě vstupního poučení vězňů tak, aby bylo srozumitelnější.

V červenci jsme na pravidelném setkání s dozorovými státními zástupci, kteří dohlížejí na zákonného ve věznících, diskutovali o používání kamér ve věznících, srozumitelnosti vstupního poučení vězňů a dalších poznatkách z našich návštěv vazebních věznic. O nich jsme – stejně jako o zdravotní péči ve věznících z pohledu prevence špatného zacházení – přednášeli a diskutovali i na několika odborných setkáních a [konferencích](#).

V Brně jsme přivítali na studijních návštěvách [kolegy z Moldavska, Maďarska a Slovenska](#). Naši slovenští kolegové ocenili možnost sdílení metodiky provádění návštěv zařízení o to více, že v roce 2023 začali vykonávat mandát národního mechanismu prevence špatného zacházení dle Opčního protokolu k Úmluvě proti mučení.

PSYCHIATRICKÉ NEMOCNICE

LIDÉ SE ZKUŠENOSTÍ ZHODNOTILI NAŠE ZPRÁVY Z NÁVŠTĚV PSYCHIATRICKÝCH NEMOCNIC

Požádali jsme osm lidí se zkušeností s pobytom v psychiatrické nemocnici o posouzení, zda se v našich zprávách z návštěv psychiatrických nemocnic zaměřujeme na téma, která jsou pro pacienty podstatná. Zjišťovali jsme také, jestli jsou pro ně zprávy srozumitelné. Na základě zpětné vazby nyní klademe při zpracování zpráv ještě větší důraz na informace od pacientů a plánujeme zapojit do návštěv zařízení i člověka se zkušeností.

UPOZORŇUJEME NA ŠPATNÉ MATERIÁLNÍ PODMÍNKY V PSYCHIATRICKÝCH NEMOCNICích

Na dvou jednáních jsme s představiteli Ministerstva zdravotnictví probírali naše zjištění z návštěv psychiatrických nemocnic. Ministerstvo jsme upozornili na zcela nevyhovující materiální podmínky v některých jím zřizovaných zařízeních. Ty jsou pro pacienty nejen nedůstojné, ale

dokonce ohrožují jejich bezpečí, ba i život. Debatovali jsme mimo jiné o plánech na rekonstrukci konkrétních zařízení.

 [Tisková zpráva ze dne 8. prosince 2023](#)

POLICEJNÍ CELY

S POLICISTY JSME PROBRALI PODMÍNKY V CELÁCH

O poznacích z návštěv policejních cel jsme přednášeli policistům z několika krajských ředitelství Policie České republiky. Diskutovali jsme s nimi o právech osob umístěných v celách, průběhu osobních prohlídek nebo o materiálním vybavení cel. Přednášeli jsme také pro studenty policejní akademie nebo střední policejní školy.

ZAŘÍZENÍ PRO CIZINCE – SETKALI JSME SE S KLÍČOVÝMI AKTÉRY

S policejním prezidentem jsme řešili praktické otázky týkající se našeho monitoringu nucených návratů. Společně jsme si vyjasnili pravidla přítomnosti zaměstnanců Kanceláře veřejného ochránce práv v eskortních vozidlech policie při sledování vyhoštění. Vše probíhalo v souladu s pravidly a respektem k důstojnosti cizinců.

Setkali jsme se také s vedením Zdravotnického zařízení Ministerstva vnitra, které má na starosti poskytování lékařské péče v zařízeních pro zajištění cizinců. Zúčastněným jsme se snažili přiblížit přiblížit mezinárodní standardy pro zaznamenávání zranění pro účinné vyšetřování případu špatného zacházení. Tomuto tématu se budeme věnovat i v následujícím roce, protože jsme se zatím neshodli. Podařilo se nám však vyjasnit průběh vstupních zdravotních prohlídek cizinců po jejich příchodu do detenčního zařízení.

S ředitelem Správy uprchlických zařízení Ministerstva vnitra České republiky jsme projednali vedení centrální evidence mimořádných událostí v zařízeních pro zajištění cizinců a poskytování psychologické péče klientům v zařízení.

Jednání s vedením Vězeňské služby ČR

Rovné zacházení a diskriminace

Od roku 2009 v České republice prosazujeme rovné zacházení a chráníme před diskriminací. Obětem diskriminace poskytujeme metodickou pomoc, děláme výzkumy v oblasti diskriminace, vydáváme zprávy a doporučení k prosazování rovného zacházení.

Zveřejnili jsme šestidílný [online kurz antidiskriminačního práva](#) vhodný pro každého, kdo chce rozumět tomu, jak diskriminaci poznat a řešit. Do konce roku se k němu přihlásilo už přes 500 lidí.

Ve [výzkumu](#)* jsme popsali, s jakými problémy se ženy setkávají v práci kvůli těhotenství a mateřství. Vydali jsme [příručku](#) a [doporučení](#)* pro zaměstnavatele, jak se vyhnout případům diskriminace v práci. Dokončili jsme [výzkum](#)* mapování dobré praxe při zajištění bydlení pro lidi ze zranitelných skupin. Vydáním [třetí](#) a [čtvrté](#) monitorovací zprávy* jsme završili monitorování ochrany před diskriminací v České republice ve vybraných oblastech. V poslední zprávě jsme zformulovali doporučení, jak ochranu před diskriminací u nás posílit.

362

vyřízených podnětů, z toho

153

podnětů se netýkalo některého ze zákonných diskriminačních důvodů, proto jsme je nemohli z pohledu diskriminace posuzovat. Stěžovatelům jsme situaci vysvětlili.

209 podnětů se týkalo zákonného diskriminačního důvodu, z toho

ve 150 případech jsme stěžovatelům poradili, jak mohou dál postupovat

v 15 případech jsme posuzovali, zda k diskriminaci mohlo dojít, z toho

4 případy, kdy došlo k diskriminaci

5 případů, kdy k diskriminaci nedošlo

6 případů, kdy diskriminaci nebylo možné prokázat

74 odpovědí na dotazy mezinárodních i vnitrostátních organizací nebo veřejnosti týkající se rovného zacházení a diskriminace

V roce 2023 jsme dokončili řadu aktivit čtyřletého projektu Norských fondů Posílení aktivit veřejného ochránce práv v ochraně lidských práv (směrem k ustanovení Národní lidskoprávní instituce v ČR), číslo projektu: LP-PDP3-001. Tento projekt je financován z prostředků fondů EHP a Norska 2014-2021 a státního rozpočtu ČR. V dalším textu aktivity z tohoto projektu označujeme symbolem hvězdy - *.

401 PŘIJATÝCH PODNĚTŮ V ROCE 2023

VE KTERÝCH OBLASTECH SE LIDÉ CÍTILI DISKRIMINOVÁNI

120	zboží a služby	36	sociální oblast
106	práce a zaměstnání (vč. podnikání)	8	zdravotní péče
53	další veřejná správa	1	členství v komorách a odborech
50	bydlení	33	jiné
39	vzdělávání		

PROČ SE LIDÉ CÍTILI DISKRIMINOVÁNI

98	zdravotní postižení	39	rasa, etnický původ
59	věk	7	náboženství, víra, světonázor
48	pohlaví	5	sexuální orientace
41	národnost	99	jiný důvod
40	státní příslušnost		

Někteří lidé si stěžují na diskriminaci ve více oblastech nebo z vícero důvodů.

VÝZKUM OMBUDSMANA: TĚHOTENSTVÍ A MATEŘSTVÍ NA PRACOVÍŠTI

1 HLEDÁNÍ PRÁCE A PŘIJÍMÁNÍ K PRACOVNÍMU POMĚRU

VĚDĚLI JSTE, že...

...61% žen se při pohovoru
setkalo s otázkami na
jejich rodinný život, i když
by se zaměstnavatelé
neměli na tyto údaje ptát?

Měníme pravidla

ŽENY SE KVŮLI TĚHOTENSTVÍ A MATEŘSTVÍ SETKÁVAJÍ V PRÁCI S BARIÉRAMI

Posbírali jsme zkušenosti více než tisíce žen pečujících o dítě mladší šesti let a například jsme zjistili, že:

- téměř dvou třetin žen se na pracovním pohovoru někdy zeptali na jejich rodinný život, přestože takové otázky u pohovorů zaznátat nesmí,
- každá šestá žena se setkala s tím, že jí zaměstnavatel neprodloužil pracovní smlouvu na dobu určitou, přestože o to měla zájem. Podle respondentek v tom hrálo roli právě jejich mateřství,
- každá sedmá matka zažila nátlak zaměstnavatele na uzavření dohody o ukončení pracovního poměru,
- každá osmá matka dostala výpověď nebo ji zaměstnavatel dotlačil k podepsání dohody o ukončení pracovního poměru.

V návaznosti na výzkumná zjištění jsme také Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstvu práce a sociálních věcí dali několik doporučení, která by měla ženám usnadnit sladování pracovního a osobního života a zlepšit jejich postavení na pracovním trhu. Jde například o motivaci mužů k zapojení do péče o děti, vznik nových školek nebo prodloužení povinnosti držet rodičům na rodičovské dovolené původní pracovní pozici do dvou let věku dítěte. Výzkum i doporučení jsme představili na konferenci.

- [Výzkumná zpráva ochránce: sp. zn. 30/2023/DIS](#)
- [Tisková zpráva ochránce ze dne 23. června 2023](#)

RADÍME ZAMĚSTNAVATELŮM, JAK SE VYHNOUT DISKRIMINACI*

Obrací se na nás nejen rodiče, ale i další zaměstnanci, kteří se na pracovišti setkali s diskriminací. Práce a zaměstnání patří pravidelně mezi oblasti, ve kterých lidé diskriminaci namítají vůbec nejčastěji. I proto jsme se rozhodli vydat příručku určenou zaměstnavatelům, kteří se chtějí vyhnout tomu, aby se dopustili diskriminace. Vycházíme hlavně z případů, které jsme v minulosti řešili my nebo české soudy, věnujeme se otázkám od výběru nového zaměstnance až po skončení pracovního poměru a pro snadné pochopení doplňujeme mnohé ilustrační příklady. Speciálně jsme se také zaměřili na situaci zaměstnanců s postižením nebo rodičů.

Zaměstnavatelům například radíme, aby:

- se vyvarovali znevýhodnění svých zaměstnanců na základě diskriminačních důvodů, jako je například rasa, pohlaví, zdravotní postižení,
- při pracovním pohovoru nekladli dotazy ohledně soukromí uchazeče,
- poskytovali zaměstnancům mzdu podle složitosti práce, obtížnosti pracovních podmínek, pracovní výkonnosti či dosahovaných výsledků, nikoli podle nezákonních kritérií,
- předcházeli šikaně na pracovišti a v tomto smyslu i proškolili zaměstnance personálních útvarů,
- nenechali ovlivnit své rozhodnutí, kterým zaměstnancům nabídnu prodloužení pracovní smlouvy, nezákonními kritérii.

- [Příručka Nejčastější případy diskriminace na pracovišti a jak se jím vyhnout: sp. zn. 68/2021/DIS](#)

Kromě obsáhlé příručky jsme vydali také stručné doporučení pro zaměstnavatele. To slouží především pro rychlý přehled a připomenutí nejzákladnějších pravidel, která by měl zaměstnavatel dodržovat, aby se nedopouštěl diskriminace na pracovišti.

- [Doporučení ochránce: sp. zn. 72/2023/DIS](#)

POSKYTOVÁNÍ ZDRAVOTNÍ PODPORY ŽÁKŮM VE ŠKOLÁCH SE NEOBEJDE BEZ PROBLÉMŮ

Zákon zajišťuje dětem přístupnost vzdělávání bez ohledu na chronickou nemoc nebo postižení. Není však úplně jasné, kdo a jak má žákům ve školách poskytnout zdravotní podporu, pokud ji potřebují. Dlouhodobě se na nás obracejí například rodiče dětí s cukrovkou, jejichž stav vyžaduje aplikaci inzulinu i v prostředí školy. Rozhodli jsme se provést výzkum, abychom zjistili, jak školy postupují, když je potřeba žákům během pobytu ve škole poskytovat zdravotní podporu. Zajímalo nás pohled vedení škol i rodičů. Například jsme zjistili, že:

- poskytování zdravotní podpory žákům ve školách bývá někdy osetřeno písemnou dohodou mezi školou a rodiči žáka, která má různý rozsah a podobu,
- učitelé i vedení škol se obávají možných důsledků při nesprávně poskytnuté zdravotní podpoře,
- někteří rodiče dětí s cukrovkou se ve školách setkávají s problémy kvůli poskytování zdravotní podpory jejich dětem,
- neposkytování zdravotní podpory dětem ve školách s sebou nese negativní důsledky jako omezení školní docházky nebo zvýšené nároky na zapojení rodičů.

V návaznosti na výzkumná zjištění jsme Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstvu zdravotnictví doporučili, aby:

- sledovala související data – především o tom, kolik dětí a s jakými zdravotními potřebami se ve školách vzdělává,
- vymezila zdravotní podporu, kterou může poskytovat pedagog,
- nebo zvážila vytvoření pozice pedagogicko-zdravotnického asistenta.

Přijetí některých dalších opatření jsme doporučili i samotným školám a jejich vedení.

Výsledky výzkumu jsme představili na kulatém stole. Nyní o našich zjištěních a doporučeních hovoříme s dalšími ministerstvy, školami a podpůrnými spolkami.

[Výzkumná zpráva ochránce: sp. zn. 63/2022/DIS](#)

UKAZUJEME DOBROU PRAXI V ZAJIŠŤOVÁNÍ BYDLENÍ PRO ZRANITELNÉ LIDI*

Opakovaně se setkáváme s tím, že někteří lidé mají ztížený přístup k bydlení. Bytovou nouzí jsou ohroženi především senioři, Romové, lidé s postižením nebo rodiny s dětmi. Jejich situace se vlivem rostoucích nákladů na bydlení stále zhoršuje. Pomocí výzkumu jsme se rozhodli najít příklady dobré praxe při zajišťování bydlení napříč regiony i různými cílovými skupinami. Tím chceme přispět k lepšímu povědomí o tom, co se daří a funguje, ale také pojmenovat nedostatky, které by měl stát do budoucna vyřešit. Například jsme zjistili, že:

- organizacím se při hledání bytů osvědčilo oslovovat soukromé majitele,
- práce s klientem má být založena na individuálním přístupu, otevřenosti a oboustranném respektu – to umožní včas rozpoznat problémy, které mohou vést ke ztrátě bydlení,
- překážkou jsou nedostatky ve fungování úřadů práce, hlavně průtahy při vyřizování dávek, ale také chybějící zákon, který by podrobně a závazně vymezil povinnosti státu a obcí při zajišťování bydlení.

Šíření a podpora dobré praxe může vést ke zlepšení dostupnosti bydlení pro lidi ze zranitelných skupin. I proto jsme výsledky výzkumu představili na kulatém stole.

[Výzkumná zpráva ochránce: sp. zn. 59/2022/DIS](#)

[Tisková zpráva ze dne 4. ledna 2024](#)

- [Doporučení ochránce: sp. zn. 4/2018/SZD](#)
- [Připomínka ochránce: sp. zn. 8895/2023/S](#)
- [Rozsudek Krajského soudu v Ostravě, pobočka v Olomouci, č. j. 60 A 76/2021-89](#)
- [Zpravodaj ochránce za září a říjen 2023](#)

ZMONITOROVALI JSME OCHRANU PŘED DISKRIMINACÍ V ČESKÉ REPUBLICE VE VYBRANÝCH OBLASTECH*

V roce 2021 jsme vydáním [monitorovací zprávy](#) začali tříletý proces systematického sledování naplňování práva na rovné zacházení a dodržování zákazu diskriminace ve třech oblastech: vzdělávání Romů, rovné odměňování žen a mužů a změny právní úpravy, které by měly zajistit lepší ochranu obětí diskriminace a vymahatelnost jejich práv. Naším cílem nebylo jen sledovat změny ve vybraných oblastech, ale do procesu změn se i aktivně zapojit zformulováním doporučení.

[Monitorovací zpráva ochránce: sp. zn. 62/2020/DIS](#)

[Monitorovací zpráva ochránce: sp. zn. 89/2021/DIS](#)

Na jaře jsme zveřejnili třetí monitorovací zprávu o naplňování práva na rovné zacházení a ochranu před diskriminací. Ve zprávě sledujeme vývoj v daných tématech a změny hodnot indikátorů za období roku 2022. V tomto období došlo pouze k dílčím změnám.

[Monitorovací zpráva ochránce: sp. zn. 16/2023/DIS](#)

Na konci roku 2023 jsme vydali i čtvrtou zprávu, která naši monitorovací činnost zavřuje. Zde se zaměřujeme na vývoj v roce 2023 a shrnujeme závěry vyplývající z celého období. Pro jednotlivá ministerstva, ale také obce formulujeme několik doporučení, jejichž splnění může vést k většímu naplnění práva na rovné zacházení. Doporučujeme například:

- založit pracovní skupinu, která vytvoří metodické materiály pro diagnostiku a překonávání sociálního znevýhodnění dětí a žáků,
- přijmout plán desegregace a vhodně nastavit školské obvody,
- předložit novelu zákoníku práce, která stanoví, že právní jednání, kterým se zaměstnanci zavází k mlčenlivosti o výši své mzdy, bude nicotné,
- přijmout některé úpravy procesních předpisů, které podpoří přístup obětí diskriminace ke spravedlnosti.

[Monitorovací zpráva ochránce: sp. zn. 55/2023/DIS](#)

TRANS LIDÉ PO ZMĚNĚ POHLAVÍ DOSTANOU DIPLOM S AKTUÁLNÍMI OSOBNÍMI ÚDAJI

Dlouhodobě se snažíme, aby vysoké školy absolventům po provedené změně pohlaví vydávaly nové diplomy s jejich aktuálním jménem a příjmením. Opačný postup podle nás přispívá k diskriminaci a snižuje trans lidem možnosti pracovního uplatnění. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy v minulosti na naše doporučení vysoké školy informovalo, že by nové diplomy měly vydávat. Nestalo se to však pravidlem. Ke změně zákona, která by školám tuto povinnost stanovila, zatím nedošlo. Ministerstvo však takovou změnu chystá a vyhovělo naši připomínce, že vydání nového diplomu v případě změny pohlaví – na rozdíl od jiných situací – nebude zpoplatněno. Vítáme, že podobně jako my vyhodnotil tuto otázku také například Krajský soud v Ostravě. Jeho rozsudek přispěje ke sjednocení postupu vysokých škol a ke zvýšení standardu ochrany práva na rovné zacházení v případě trans lidí.

Pomáháme

Pomáháme lidem, kteří se stali obětí diskriminace. Můžeme jím poradit, jak situaci řešit a kam se dál obrátit. Můžeme oslovit protistranu. Zjistit, co se stalo. A situaci právně vyhodnotit. Na základě toho pak člověku doporučíme, zda je vhodné věc řešit mediací, soudní nebo jinou cestou.

V ROCE 2023 JSME POMOHLI

- Muž s lehkým mentálním postižením, který byl plně svéprávný. Měl však jmenovaného opatrovníka pro majetkové dispozice v hodnotě nad 20 tisíc korun. Banka mu neumožnila zrušit stavební spoření a založit nové, protože naspořená částka tento limit přesahovala. Měl tak za něj učinit opatrovník. Zjistili jsme, že banka muže diskriminovala kvůli zdravotnímu postižení. Svéprávný muž totiž může se svým majetkem nakládat zcela samostatně jako ostatní svéprávní klienti. Jen v případech, kdy to potřebuje, může využít podpory opatrovníka. Na základě našich závěrů banka muži umožnila volně nakládat s jeho účty i se spořením.
- █ Posouzení ochránce: sp. zn. 1970/2023/VOP**
- Ženě se zdravotním postižením, která žádala o zřízení vyhrazeného parkoviště. Silniční správní úřad opakovaně nevyhověl jejím žádostem, ačkoliv pro to byly splněny podmínky. Naše vysvětlení jí pomohlo v obraně proti rozhodnutí.
- Zaměstnankyním ve státní službě, které se bránily proti zamítnutí účasti na školení. Školení jim představený nechtěl umožnit, protože čerpaly mateřskou a rodičovskou dovolenou. Poskytli jsme jim vysvětlení a podporu a ony následně uspěly u soudu.

█ Rozsudek NSS sp. zn. 4 As 272/2022

- Muž, který kvůli svému zdravotnímu postižení žádal o vyhrazení parkovacího místa před domem, kde bydlí. V minulosti vyhrazené místo užíval. Ačkoliv se jeho zdravotní stav spíše zhoršoval, město s dalším vyhrazením parkovacího místa nesouhlasilo. A nezměnilo názor ani po našem doporučení. Muži jsme proto pomohli najít advokáta pro bono, který mu poskytne své právní služby bezplatně.
- Ženě, která se po sedmi letech vrátila do zaměstnání. Po celou dobu rodičovské dovolené se postupně starala o tři děti. Zaměstnavatel jí po návratu stanovil mzdu, která byla nižší než v době, kdy odcházela na první mateřskou dovolenou. Poté, co se se zaměstnavatelem nedohodla na zkrácení úvazku, dostala výpověď pro nadbytečnost. Protože zvažovala podání žaloby na neplatnost výpovědi, pomohli jsme jí najít advokáta pro bono, s nímž mohla konzultovat i další právní problémy svého případu, včetně odměnování.

Mluvíme spolu

KONFERENCE

Na projektové konferenci k tématu domácího a genderově podmíněného násilí* jsme představili případy sexuálního obtěžování, kterými jsme se zabývali, a naše možnosti při jejich řešení.

Uspořádali jsme konferenci [Rodičovství na pracovišti*](#), na které jsme představili výzkum a doporučení. Mluvili jsme také o konkrétních příkladech nerovného přístupu zaměstnanců k mužům a ženám. Z našich případů šlo například o situaci, kdy ministerstva rušíla služební místa zaměstnanců na mateřské a rodičovské dovolené. Místa označovala jako neobsazená. Pracovnice Státního úřadu inspekce práce pak na konferenci sdílela zkušenosti z inspekční činnosti.

Zúčastnili jsme se mezinárodní konference organizované Slovenským národným strediskom pre ľudské práva v Braá tislaďamě zaměřené na rovnost žen a mužů v Evropě. Představili jsme výsledky výzkumu veřejného ochránce práv zaměřeného na situaci rodičů na trhu práce, jakož i téma sexuálního obtěžování na pracovišti a zaměstnávání LGBTI+ Q lidí ve veřejném sektoru.

VEŘEJNÁ SPRÁVA

V lednu jsme se sešli se zástupkyní České národní banky. Probírali jsme poznatky ČNB z dohledových šetření k problematice základních platebních účtů a k problematice vedení účtů pro fyzické osoby s opatrovníkem. Dále jsme sdíleli aktuality z oblasti vyřizování podnětů.

Ve spolupráci s Úřadem vlády jsme uspořádali seminář pro inspektory Státního úřadu inspekce práce a oblastních inspektorátů práce o prošetřování sexuálního obtěžování na pracovišti. Představili jsme sexuální obtěžování jako jednu z forem diskriminace a diskutovali jsme o tom, jak co nejefektivněji provést kontrolu namítaného sexuálního obtěžování u zaměstnatele.

O problematice sexistické reklamy jsme na pozvání Ministerstva průmyslu a obchodu přednášeli na školení pro zaměstnance krajských živnostenských úřadů, kteří se zabývají regulací nezákoně reklamy. Prezentovali jsme zejména naše dosavadní závěry a aktuální judikaturu správních soudů v této oblasti.

Navázali jsme spolupráci s Policií České republiky a vedli několik seminářů pro styčné důstojníky policie pro menšiny na téma diskriminace. Na setkáních jsme také diskutovali o našich a modelových případech diskriminace.

VÝBORY, RADY, PRACOVNÍ SKUPINY

O témačech souvisejících s diskriminací jsme diskutovali na zasedání Výboru pro práva dítěte Rady vlády pro lidská práva, vládního Výboru pro vzdělávání Romů, v Radě vlády pro záležitosti romské menšiny, pracovní skupině pro bezpečnost, Radě vlády pro rovnost žen a mužů nebo ve Výboru pro sociální politiku, rodinu a péči a Výboru pro práva LGBTI+.

Zúčastnili jsme se zasedání expertního fóra k výkonu rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci D. H. a ostatní proti České republice. Setkání organizuje kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva. Cílem fóra je přispět k řešení segregace ve vzdělávání.

S tématem poskytování zdravotní podpory ve školách se účastníme pracovní skupiny při Výboru pro zdravotnictví Senátu Parlamentu České republiky.

STUDIJÍCÍ

- ✓ Ve spolupráci s Právnickou fakultou Masarykovy univerzity jsme pokračovali ve výuce předmětu Klinika antidiskriminačního práva.

- ✓ Na výběrovém semináři Gender a sociální práva vyučovaném na Právnické fakultě Univerzity Karlovy jsme studující seznámili s tématem diskriminace z důvodu pohlaví především v oblasti práce a zaměstnání.
- ✓ V semináři předmětu Ochrana lidských práv v teorii a praxi, vyučovaného rovněž na Právnické fakultě Univerzity Karlovy, si studující na případových studiích vyzkoušeli, jaké je zastupovat žalobce nebo žalovaného v diskriminačním sporu.
- ✓ Přivítali jsme exkurzi studujících kulturní antropologie Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Součástí exkurze byl i seminář zaměřený na téma obtěžování na pracovišti a sexuální obtěžování.
- ✓ Navázali jsme spolupráci se střední školou American Academy v Brně a připravili pro studující seminář o diskriminaci a obraně proti ní.
- ✓ Na akci Lidská práva naživo, kterou organizuje Právnická fakulta Masarykovy univerzity ve spolupráci s Pro bono aliancí, jsme představili základy antidiskriminačního práva.
- ✓ Zapojili jsme se do vzdělávací akce s názvem Škola lidských práv, kterou pro studenty právnických fakult každoročně pořádá Pro bono aliance. Náš workshop byl zaměřený na problematiku diskriminace žáků a studentů s postižením v základním, středoškolském a vysokoškolském vzdělávání.

MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE

- ✓ Připravili jsme vyjádření pro Evropský soud pro lidská práva ve věci S. proti České republice (sp. zn. [10/2023/SZD](#)), která se týká vzdělávání žáka s poruchou autistického spektra. Případem téhoto stěžovatelů i případy podobnými jsme se v minulosti zabývali a s otázkami vzdělávání dětí s postižením se setkáváme pravidelně. Ve vyjádření jsme sdělili své poznatky o situaci dětí s postižením v českém školství před rokem 2016, tedy v době, kdy se případ stěžovatelů odehrál. Poukázali jsme především na to, že

systém podpory žáků s postižením v praxi vykazoval systémové nedostatky, například v podobě problematického financování asistentů pedagoga.

- ✓ Zúčastnili jsme se pravidelné schůzky orgánů pro volný pohyb pracovníků Evropské unie na půdě Evropské komise. Evropská komise a Evropský úřad pro pracovní záležitosti (ELA) informovaly účastníky o novinkách v této oblasti a plánovaných aktivitách do budoucna.
- ✓ Zúčastnili jsme se zahraniční delegace expertů na rovnost žen a mužů z Ukrajiny (za účasti OBSE) a představili jsme naší činnost – zejména s ohledem na aktivity v oblasti rovnosti žen a mužů.
- ✓ Proběhla pravidelná schůzka se zaměstnanci amerického velvyslanectví v České republice. Informace o tématech souvisejících s diskriminací jsou podkladem pro pravidelnou Zprávu o stavu lidských práv v České republice, kterou Ministerstvo zahraničních věcí Spojených států amerických každoročně předkládá spolu s dalšími zprávami americkému Kongresu.
- ✓ Pokračovali jsme ve spolupráci s Evropskou sítí orgánů pro rovné zacházení (Equinet), která v Evropě sdružuje vnitrostátní orgány pro rovné zacházení (equality bodies). Na výroční schůzi jsme kromě zvolení nových členů výkonného orgánu (executive board) přijali za členy [Ukrajinskou parlamentní komisi pro lidská práva](#). Jsme rovněž zapojení do několika pracovních skupin, které se věnovaly tématům možnosti vydávat legislativní doporučení, aktuálním otázkám antidiskriminačního práva a jeho výkladu, vývoji v oblasti evropské legislativy týkající se rovnosti žen a mužů. Pokračovali jsme rovněž v diskuzích o návrzích směrnic zakotvujících standardy pro orgány pro rovné zacházení [a legislativním postupu v Radě a Evropském parlamentu](#). V [kalendáři Equinetu](#) na rok 2024 je zveřejněn jeden z námi řešených případů.

Monitorování práv lidí s postižením

Od roku 2018 sledujeme, jak Česká republika naplňuje práva lidí s postižením podle Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením (v této kapitole dále jen „Úmluva“). Usilujeme především o to, aby lidé s různým postižením nebo znevýhodněním mohli s odpovídající podporou žít v maximální míře samostatný život podle svých vlastních přání a preferencí.

V roce 2023 jsme se proto soustředili na mapování procesu deinstitucionalizace, tedy proměnu velkých ústavů spojenou s rozvojem potřebných sociálních služeb. Ve [výzkumu](#) jsme zjišťovali, jak se lidem s postižením v ústavech žije. Připomínkovali jsme také strategické dokumenty, kterými se transformace a deinstitucionalizace řídí.

Opakovaně [jsme požadovali](#) navýšení příspěvku na péči tak, aby si lidé s postižením mohli zaplatit odpovídající pomoc od terénních sociálních služeb.

Protože lidé s postižením musí stále překonávat množství nejen architektonických, ale i informačních překážek, zaměřili jsme se ve [výzkumu](#) na jejich mapování. Připomínkovali jsme předpisy k bezbariérovosti a na konferenci k tomuto tématu (viz str. [91](#)) jsme dali prostor k vyjádření nejen odborníkům, ale i lidem s osobní zkušeností.

- 4** setkání poradního orgánu pro oblast monitorování práv lidí s postižením
- 10** setkání se sebeobhájci
- 8x** se sešla pracovní skupina k tématu přístupnosti škol a školských zařízení
- 5** návštěv zaměřených na podmínky klientů v domovech pro osoby se zdravotním postižením
- 2** mezinárodní konference k tématům přístupnosti a deinstitucionalizace
- 84** vyřízených podnětů týkajících se systémových nedostatků v oblasti práv lidí s postižením
- 84** vyřízených podnětů z oblasti veřejného opatrovnictví a podpůrných opatření

Měníme pravidla

NÁVŠTĚVY DOMOVŮ PRO OSOBY SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM A DĚTSKÝCH DOMOVŮ PRO DĚTI DO TŘÍ LET

V uplynulém roce jsme navštívili pět domovů pro osoby se zdravotním postižením. Sledovali jsme hlavně to, jak tyto služby posilují schopnosti a dovednosti svých klientů žít v maximální míře samostatně a jak je podporují v přechodu do služby s nižší mírou podpory.

Zahájili jsme také sérii návštěv dětských domovů pro děti do tří let věku, takzvaných kojeneckých ústavů.

Zprávy z ukončených návštěv zařízení jsou dostupné v [Evidenci stanovisek ochránce](#) (oblast práva 801 a násl.) či v [mapě navštívených zařízení](#). (mapa také na str. [108](#))

ZAJISTILI JSME VSTŘÍCNĚJŠÍ PODMÍNKY PRO POSUZOVÁNÍ SLUCHU LIDÍ PRACUJÍCÍCH NA DRÁZE

Ministerstvo zdravotnictví na základě našich připomínek modernizovalo podmínky pro posuzování sluchového vnímání drážních zaměstnanců. O změnu vyhlášky jsme usilovali již od roku 2017, protože nezohledňovala pokrok ve vývoji kompenzačních pomůcek.

Ministerstvo ve spolupráci s Českou společností otorinolaryngologie a chirurgie hlavy a krku vyhlášku zásadně upravilo. Stanovilo také limit sluchové nedostatečnosti přesně podle unijní směrnice. Tím sjednotilo metodu výpočtu ztráty sluchu a zpřehlednilo práva zaměstnanců a povinnosti zaměstnavatelů a poskytovatelů pracovně lékařské péče.

Pravidla pro měření sluchu drážních zaměstnanců, kteří se přímo nepodílejí na řízení drážních vozidel, jako jsou například opraváři a údržbáři, budou mírnější než dosud. Tito zaměstnanci, na rozdíl od strojvedoucích, budou moci při měření sluchu používat elektroakustické nebo jiné přístroje na zlepšení sluchu. Nová vyhláška je účinná od 1. ledna 2024.

 [Připomínky ochránce k návrhu vyhlášky č. 260/2023 Sb.](#)

ZASAZOVALI JSME SE O ZACHOVÁNÍ ASISTENTŮ PEDAGOGA PRO DĚTI S POTŘEBOU VYŠŠÍ MÍRY PODPORY

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy představilo největší změnu ve vzdělávání znevýhodněných dětí od roku 2016. Pokud by byl navržený zákon přijat, asistenti pedagoga by se do běžných škol přestali přidělovat podle potřeb jednotlivých dětí, ale podle předem nastavených kritérií. Mohlo by se stát, že na asistenty pro děti s nejzávažnějšími potřebami nezbydou peníze. To by dopadlo nepříznivě na kvalitu výuky všech dětí a práci učitelů. Nejsme proti změnám, ale požadujeme záruku, že se situace dětí se znevýhodněním v hlavním vzdělávacím proudu nezhorší. Zároveň jsme se vymezili proti diskriminačnímu snížení platového stupně asistentů, školních psychologů a speciálních pedagogů. Ani jeden z předložených návrhů nebyl do konce roku přijat.

 [Připomínky veřejného ochránce práv k nově školskému zákona](#)

 [Připomínky veřejného ochránce práv k nově vyhlášky č. 27/2016 Sb.](#)

 [Videozáznam kulatého stolu Stálé konference asociačí ve vzdělávání \(SKAV\) a informačního centra o vzdělávání \(EDUiN\) k návrhu novely školského zákona](#)

 [Tisková zpráva SKAV ke kulatému stolu ze dne 12. září 2023](#)

Konference Můj život, moje volba aneb Sebeurčení

MPSV PŘEVEDE FORMULÁŘ URČENÝ LIDEM S POSTIŽENÍM DO PODOBY PRO SNADNÉ ČTENÍ

Lidé s postižením nás upozornili, že informace ve formuláři „Základní poučení účastníka pracovní rehabilitace“ pro ně nejsou srozumitelné. Přístupnost všech informací je jedním z požadavků Úmluvy. U služby, která je lidem s postižením přímo určena, je tento požadavek o to důležitější. Proto jsme Ministerstvu práce a sociálních věcí doporučili, aby formulář upravilo do verze pro snadné čtení. Ministerstvo doporučení přijalo a zavázalo se formulář do verze pro snadné čtení upravit a jeho srozumitelnost otestovat i s lidmi s postižením.

 [sp. zn. 64/2022/OZP](#)

Vzdělávání dětí s hlubokým mentálním postižením bude mít nová pravidla

Znovu jsme upozornili Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, že chybí metodické vedení krajských úřadů

při rozhodování o vzdělávání dětí s hlubokým mentálním postižením. Totéž se týká i školských poradenských zařízení, která se podílejí na jeho realizaci. Současná právní úprava totiž umožňuje vzdělávání těchto dětí v domácím prostředí. Jednotlivé krajské úřady o něm ale rozhodují různě, plošnou koordinaci a podporu vyžaduje i činnost školských poradenských zařízení. Ministerstvo jsme přiměli k přípravě metodické příručky určené krajským úřadům a školským poradenským zařízením. Česká školní inspekce přislíbila, že zahrne vzdělávání dětí s hlubokým mentálním postižením do inspekční činnosti.

PRÁVA VYSOKOŠKOLSKÝCH STUDENTŮ SE SPECIFICKÝMI POTŘEBAMI

V připomínkách k novému zákona o vysokých školách jsme ocenili, že zavazuje všechny vysoké školy včetně soukromých, aby studujícím se specifickými potřebami zajišťovaly přiměřená podpůrná opatření. Měli jsme však výhrady k zavádějící formulaci této povinnosti. Znění návrhu navádí k nesprávnému výkladu, že je pouze na samotných školách, do jaké míry podporu studujícím poskytnou. Je totiž potřeba brát v potaz také obecnou

ochranu studujících s postižením zakotvenou v antidiskriminačním zákoně.

Také nám vadilo, že návrh nepočítá se státním příspěvkem k financování podpůrných opatření na soukromých školách. Pokud stát ukládá soukromým školám povinnost, je jeho sociální úlohou poskytnout finanční příspěvek na jejich zajištění. A upozornili jsme, že na všech vysokých školách má existovat kontaktní místo, které bude řešit specifické vzdělávací potřeby studentů.

 [Připomínky ochránce k novele zákona o vysokých školách](#)

ZOHLEDNILI JSME ZKUŠENOSTI LIDÍ S POSTIŽENÍM PŘI PŘIPOMÍNKOVÁNÍ DALŠÍCH PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ

Poznatky členů poradního orgánu ombudsmana pro práva lidí s postižením nebo sebeobhájců jsme využili například v připomínkách k novele zákona o sociálních službách (viz str. [72](#)) nebo k návrhu zákona o podpoře v bydlení (viz str. [67](#)). Vyhádřili jsme se také k návrhu směrnice, kterou se zřízuje Evropský průkaz pro osoby se zdravotním postižením a Evropský parkovací průkaz pro osoby se zdravotním postižením. Spolu se sebeobhájci jsme připomínkovali zákon o veřejném opatrovnictví.

Pomáháme

ÚŘAD PRÁCE BUDE PŘI PROPLÁCENÍ NÁKLADŮ NA POMŮCKY PRO LIDI S POSTIŽENÍM ZOHLEDŇOVAT UNIVERZÁLNÍ DESIGN

Zaměstnavatel na chráněném trhu práce může požádat úřad práce o proplacení nákladů, které souvisí s přizpůsobením pracovního prostředí pro zaměstnance s postižením. Narazili jsme na případ, kdy se zaměstnavatel lidí se zrakovým postižením zeptal úřadu, zda mu poskytne příspěvek na pořízení běžných mobilních telefonů. Úřad odpověděl ne, protože telefony nebyly specificky upraveny pro lidi se zrakovým postižením.

Sdělili jsme úřadu, že některé moderní technologie a přístroje využívané v práci jsou vyvíjeny na principu univerzálního designu, tedy tak, aby je mohli v co největší míře využívat všichni bez nutnosti specializovaných úprav pro lidi s postižením. Úřadu práce jsme doporučili, aby při rozhodování o příspěvku podporoval technologie a přístroje vyrobené na základě univerzálního designu v souladu s článkem 2 Úmluvy. Úřad práce naše doporučení přijal.

■ Stanovisko ochránce: sp. zn. 9/2021/OZP

TELEVIZE VĚDÍ, JAK PŘIPRAVIT PLÁNY PRO ZVÝŠENÍ PŘÍSTUPNOSTI SVÉHO VYSÍLÁNÍ

Do 30. června 2023 měli provozovatelé televizního vysílání a poskytovatelé audiovizuálních mediálních služeb na vyžádání odevzdat Radě pro rozhlasové a televizní vysílání (RRTV) akční a zaváděcí plány, jak budou do roku 2025 zpřístupňovat vysílání a služby prostřednictvím skrytých titulků, audiopisu a tlumočení do znakového jazyka. Pro-

tože se lidé se sluchovým a zrakovým postižením obávali, jak se provozovatelé a poskytovatelé k nové povinnosti postaví, projednali jsme to s RRTV.

Doporučili jsme, aby Rada pro rozhlasové a televizní vysílání vydala návod pro tvorbu akčních a zaváděcích plánů, který pomůže naplnit záměr zákonodárce – postupně navýšovat počet pořadů zpřístupněných divákům se sluchovým nebo se zrakovým postižením. RRTV vydala tři doporučení, rozeslala je všem provozovatelům a poskytovatelům a umístila je na své internetové stránky.

- [Doporučení RRTV provozovatelům celoplošného televizního vysílání](#)
- [Doporučení RRTV provozovatelům jiného než celoplošného televizního vysílání](#)
- [Doporučení RRTV poskytovatelům audiovizuálních mediálních služeb na vyžádání](#)

ZJIŠŤOVALI JSME, CO BRÁNÍ RYCHLEJŠÍMU A ÚČINNĚJŠÍMU RUŠENÍ ÚSTAVŮ A PODPOŘE ŽIVOTA MIMO NĚ*

Výzkumem jsme mapovali stav deinstitucionalizace, tedy přechodu od ústavního modelu péče ke službám a podpoře umožňující nezávislý život v komunitě. Snažili jsme se mimo jiné odhalit překážky, které brání rychlejšímu a účinnějšímu rušení ústavů a rozvoji komunitních sociálních služeb.

Analyzovali jsme strategické dokumenty krajů a Ministerstva práce a sociálních věcí a vedli rozhovory s jejich úředníky. Výzkum například ukázal, že pouze malá část krajských střednědobých plánů rozvoje sociálních služeb cílí na rušení ústavů a předcházení přenosu ústavních prvků do transformovaných služeb. Zjistili jsme také, že

úřady a instituce do plánování sociálních služeb na krajské i národní úrovni málodky zapojují samotné lidi s postižením nebo organizace, které tyto lidi zastupují.

Mezi zásadní překážky rychlejší proměny ústavního modelu péče patří například nízké povědomí veřejnosti o tom, co život v ústavu skutečně znamená. S tím souvisí nízká a kolísavá politická vůle ke změně. To se pokusíme v budoucnu změnit.

Výsledky jsme představili na konferenci, kde mluvili i sebeobhájci, kteří mají zkušenosť s životem v ústavu i s životem v komunitě. Prezentace z konference je dostupná [na našich webových stránkách](#), kde bude zveřejněna také výzkumná zpráva.

PROVĚŘILI JSME ČINNOST VEŘEJNÉHO OPATROVNÍKA

Žena s omezenou svéprávností nesouhlasila s postupy svého veřejného opatrovníka – města. Šetřili jsme především, jak opatrovník postupoval ohledně hospitalizace na psychiatrii. Zjistili jsme, že udělal chybu. Stěžovatelka totiž nesouhlasila s hospitalizací a v takovém případě musí o nedobrovolné hospitalizaci rozhodnout soud. Protože zdravotnické zařízení nesplnilo svou povinnost oznámit převzetí stěžovatelky do zařízení, měl o zahájení řízení o vyslovení přípustnosti převzetí do zdravotnického ústavu usilovat opatrovník. Opatrovník je určen k hájení práv a zájmů opatovaného. Pokud sám inicioval hospitalizaci, měl více usilovat, aby k ní došlo podle zákona.

 [Zpráva ochránce sp. zn.: 1709/2021/VOP](#)

* Výzkum vznikl v rámci projektu Posílení aktivit veřejného ochránce práv v ochraně lidských práv (směrem k ustanovení Národní lidskoprávní instituce v ČR), číslo projektu: LP-PDP3-001. Tento projekt je financován z prostředků fondů EHP a Norska 2014–2021 a státního rozpočtu ČR.

Setkání s ředitelkou madridského centra sociálních služeb

Mluvíme spolu

NA PRVNÍ NOCI DŮSTOJNOSTI JSME ZAVZPOMÍNALI NA ZABITOU DOROTU ŠANDOROVOU

Dorota Šandorová zažívala kvůli svému postižení řadu let týrání ze strany pečovatelů. Jeden z nich ji počátkem ledna 2021 zabil. Její památku i situaci dalších lidí s postižením jsme si připomněli na pietní akci nazvané Noc důstojnosti. Předcházela jí panelová diskuze s odborníky i s lidmi se zkušeností s pobytom v psychiatrické nemocnici nebo v zařízeních sociální péče. Společně jsme probírali, jaké změny jsou potřeba, aby každý člověk – bez ohledu na své postižení či nemoc – mohl žít důstojně.

[Tisková zpráva ze dne 6. ledna 2023](#)

PORADNÍ ORGÁN SE ZABÝVAL PŘÍSPĚVKEM NA PÉČI, PŘEMĚNOU ÚSTAVŮ NEBO PODPŪRNÝMI OPATŘENÍMI

Poradní orgán se v roce 2023 sešel čtyřikrát a přijal pět zásadních usnesení. Mezi téma, kterým se poradní orgán věnuje průběžně a dlouhodobě, patří téma deinstitucionalizace, tedy proces přeměny ústavních služeb ve služby komunitní, a dále téma příspěvku na péči (články 19 a 28 Úmluvy). Členové poradního orgánu v této souvislosti upozornili, že nastavení příspěvku na péči nezohledňuje reálné potřeby lidí s postižením a jeho stávající výše neodráží aktuální nárůst cen.

[Tisková zpráva ze dne 19. ledna 2023](#)

[Tisková zpráva ze dne 2. května 2023](#)

Mimo to si poradní orgán jako další z priorit pro svou práci určil oblast podpůrných opatření a omezování své-

právnosti (článek 12 Úmluvy). Řešili jsme například to, že ačkoliv právní úprava umožňuje využívat také jiné způsoby podpory při rozhodování, které jsou založeny na respektu k vůli a preferenci podporovaného člověka, využívají se pouze v malé míře a jsou mnoha lidem s postižením nedostupné.

[Tisková zpráva ze dne 21. června 2023](#)

Poradní orgán se zabýval také oblastí přístupnosti veřejných budov a služeb (článek 9 Úmluvy). Diskutovali jsme o tom, že ani nové stavby určené pro užívání veřejnosti mnohdy nesplňují právní požadavky na jejich bezbariérové užívání a do tvorby nových stavebních předpisů musí být mimo odborníky zabývající se bezbariérovým užíváním staveb zapojeni i samotní lidé s postižením.

[Tisková zpráva ze dne 13. listopadu 2023](#)

SPOLUPRÁCE SE ZAHRANIČNÍMI KOLEGY

Také v roce 2023 jsme hledali inspiraci u zahraničních kolegů. Tentokrát ve Španělsku, kde jsme čerpali zkušenosti různých institucí včetně tamního monitorovacího orgánu CERMI. Podrobněji jsme se seznámili s nedávnou reformou v oblasti podpory svobodné vůle a rozhodování člověka ([článek 12 Úmluvy](#)) a jejím dopadem do praxe. Změnami ve Španělsku týkajícími se lidí s postižením a jejich podpory v oblasti rozhodování se můžeme inspirovat i u nás. Za zmínku stojí zejména funkční spolupráce organizací, soudů, notářů a advokátů.

Novela občanského zákoníku z roku 2021 ve Španělsku zrušila opatrovništví a lidé s postižením již nemohou být zbaveni či omezeni ve svéprávnosti, jak zakotvuje článek 12 Úmluvy. Podpůrná opatření si zletilí lidé mohou stanovit sami, například ve formě notářského zápisu nebo o nich rozhodne soud. Stouplo význam neziskových

organizací, které poskytují profesionální podporu v roz- hodování, nejčastěji ve formě nápomoci.

Neméně důležitá je úzká spolupráce soudů, státních zastupitelství a notářů. Pokud o podpůrném opatření rozhoduje soud, musí být vypracována i zpráva o sociálním prostředí člověka s postižením, samotná lékařská zpráva již nestačí. Španělsko také upravilo procesní předpisy, které nyní zakotvují právo na přiměřené úpravy během soudního řízení. Jedná se například o převedení dokumentů do snadného čtení nebo přítomnost facilitátora na ústním jednání.

Zajímaly nás také informace o aktuálním stavu deinstitucionalizace ve Španělsku (v souvislosti s článkem 19 Úmluvy) a téma monitorovacích mechanismů, jako jsou indikátory, opční protokol, zapojení lidí s postižením do procesu monitorování, podávání alternativní zprávy Výboru OSN.

Další spolupráci na poli monitorování Úmluvy jsme navázali s trojicí slovenských představitelů. Na společném setkání s Úradom komisára pre osoby so zdravotným postihnutím, Úradom komisára pre deti a Verejným ochrancom práv jsme sdíleli zkušenosť z návštěv zařízení. Diskutovali jsme také o tom, jak je možné sladit mandáty prevence špatného zacházení s lidmi omezenými na svobodě a monitorování práv lidí s postižením.

AKTIVNÍ ZAPOJENÍ DO ČINNOSTI VLÁDNÍHO VÝBORU A JEHO ODBORNÝCH SKUPIN

Na jednání Vládního výboru pro osoby se zdravotním postižením (VVOZP) jsme pravidelní hosté, ale důvodem naší nezávislosti nehlásujeme o navržených usneseních. Přesto jsme se zúčastnili všech čtyř zasedání VVOZP, vždy jsme přinášeli klíčová téma a sdíleli praktické poznatky. Snažili jsme se tím zesílit dopad našich doporučení a legislativních připomínek. Ve všech důležitých případech, jako například u zvýšení příspěvku na péči, podpory v právním jednání nebo novely školských předpisů, jsme se s členy VVOZP shodli.

[Zápis ze zasedání VVOZP a přijatá usnesení](#)

Účastnili jsme se aktivně také jednání dvou odborných skupin VVOZP, konkrétně pro přístupnost veřejné správy a podporu osob s omezenou schopností právně jednat. Členy druhé skupiny jsme spolu s jedním ze soudců Nejvyššího soudu přivítali přímo v Kanceláři veřejného ochránce práv.

[Tisková zpráva ze dne 13. července 2023](#)

UČÍME NA KLINICE PRÁV ZRANITELNÝCH SKUPIN

Spustili jsme na Právnické fakultě Masarykovy univerzity nový předmět „Klinika práv zranitelných skupin“. Studenty jsme mimo jiné seznámili s Úmluvou, zejména s právem na nezávislý život lidí s postižením v institucích a v komunitě. Dále se studenti dozvěděli o tématu špatného zacházení, diskriminace či práv dítěte.

FACEBOOKOVÁ SKUPINA „PRÁVA LIDÍ S POSTIŽENÍM“ ROSTE

Sociální sítě jsou důležité pro osvětu a participaci lidí s postižením i organizací hájících jejich práva. Facebooková skupina ochránce – Práva lidí s postižením – v roce 2023 dále rostla na 1,4 tisíce členů, v roce 2019 jsme začínali na necelých 400 členech. Zveřejnili jsme více než 200 příspěvků a skupinu si prohlédlo téměř 33 tisíc lidí. Pokud nás chcete také sledovat, [přidejte se](#).

ZAMĚŘILI JSME SE NA POSKYTOVÁNÍ PODPŮRNÝCH OPATŘENÍ VE SPECIÁLNÍCH ŠKOLÁCH

Dvakrát jsme se setkali se zástupci speciálních škol, speciálně pedagogických center a neziskových organizací, abychom představili výsledky monitoringu, který provádíme od roku 2020 na základě společného podnětu organizací [Spoluškola](#) a [Liga lidských práv](#). Chtěli jsme zmapovat, jak se změnilo vzdělávání dětí s postižením poté, co se v roce 2020 změnil systém financování některých podpůrných opatření, například kompenzačních pomůcek či asistenta pedagoga.

Zjistili jsme, že podmínky vzdělávání ve speciálních školách jsou v regionech různé podle vstřícnosti jejich veřejných zřizovatelů (měst a krajů). Liší se také ve veřejných a soukromých školách. Velmi záleží na schopnosti veřejné školy využívat finanční prostředky ze státního rozpočtu. Jejich výši určuje takzvaný [PHAmox](#). Podle našich zjištění také stále více dětí s postižením zůstává v domácím vzdělávání. Další děti pak pedagogové doporučovali umístit do speciálních škol. To je nákladnější opatření než přidělit dítěti asistenta pedagoga. S těmito poznatky jsme seznámili také odbornou veřejnost na semináři „Vzdělávání dětí s těžkým

kombinovaným postižením" v Poslanecké sněmovně. O výsledcích monitoringu budeme jednat s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy.

PŘEDNÁŠÍME O DISKRIMINACI LIDÍ S POSTIŽENÍM V ZAMĚSTNÁNÍ

Dvakrát jsme přednášeli o diskriminaci lidí s postižením v zaměstnání na zahraničních seminářích pořádaných Evropskou akademii práva. Semináře byly určeny pro lidi pracující v advokaci, na úřadech (inspektorátech práce) nebo v neziskových organizacích ve všech členských zemích Evropské unie. Zaměřili jsme se na případy lidí s postižením, které v minulosti řešil Soudní dvůr Evropské unie (SD EU) v oblasti práce a zaměstnání s důrazem na přijímání přiměřených opatření. O tom, jak jsou přiměřená opatření důležitá pro začlenění lidí s postižením na trh práce, jsme přednášeli také na konferenci Pracovní právo 2023, kterou pořádala Česká společnost pro pracovní právo a právo sociálního zabezpečení.

 [Diskriminace lidí s postižením v zaměstnání podle práva EU \(prezentace\)](#)

CHCEME ŠKOLY BEZ BARIÉR

Na konferenci, kterou pořádala Pražská organizace vozíčkářů, jsme vysvětlili, proč by měl stát soustavně mapovat přístupnost škol a školských zařízení. Představili jsme skutečné případy z praxe, kterými jsme se zabývali my nebo Evropský soud pro lidská práva. Účastníky jsme také seznámili s jedním z možných nástrojů mapování přístupnosti škol – dotazníkovým šetřením pro školy.

 [Konference Školy bez bariér](#)

ÚZCE SPOLUPRACUJEME SE SEBEOBHÁJCÍ

Prohloubili jsme spolupráci se sebeobhájci z různých částí republiky. Společně se sebeobhájci z projektu Společnosti pro podporu lidí s mentálním postižením v České republice jsme se setkávali nad tématy zaměstnávání lidí s postižením či bydlení a nezávislého života. Výstupy z pracovní skupiny jsou například součástí našeho doporučení k zaměstnávání lidí s postižením.

Téma sebeobhajování a zapojení lidí s postižením do tvorby politik, zákonů a strategií nás provázelo celým rokem. V květnu jsme uspořádali ve spolupráci s Fakultou sociálních studií Masarykovy univerzity přednášku australské odbornice na sebeobhajování Kate Thomas. Záznam

jejího vystoupení i následná diskuze jsou ke zhlédnutí na platformě [YouTube](#). Díky přednášce se propojily skupiny sebeobhájců z Uherského Hradiště, Luhačovic a Hradce Králové, se kterými jsme se pravidelně setkávali. Se sebeobhájci budeme intenzivně spolupracovat i v příštích letech. Čeká nás spolupráce s Fakultou sociálních studií Masarykovy univerzity na projektu, který podpořila Technologická agentura ČR. Kromě zapojení lidí s postižením do monitorování naplňování Úmluvy bude jedním z výstupů projektu též naše doporučení k zapojování lidí s postižením.

KDO JSOU SEBEOBHÁJCÍ?

Sebeobhájci jsou lidé s postižením, kteří veřejně mluví za sebe nebo ostatní lidi s podobnými problémy. Sdílejí své zkušenosti a zasazují se o zlepšení svého postavení ve společnosti. Aktivně prosazují práva lidí s postižením.

SETKALI JSME SE S KOMISAŘKOU RADY EVROPY PRO LIDSKÁ PRÁVA

Setkali jsme se s komisařkou Rady Evropy pro lidská práva. Mluvili jsme zejména o problematice deinstitucionalizace v České republice, tedy o procesu transformace ústavní péče v péči komunitní. Probrali jsme i finanční podporu lidí s postižením a lidí s chováním náročným na péči. Komisařku jsme informovali o přetrávavajících nedostatkách i pozitivních dílčích změnách v této oblasti.

KONFERENCE K PROFESIONÁLNÍMU PODPŮRCOVSTVÍ

Vystoupili jsme na konferenci zabývající se profesionálním podpůrcovstvím pro lidi se ztíženou schopností právně jednat. Ná pomoc při rozhodování v právních záležitostech neboli podpůrcovství může spočívat v objasnění situace, textu či vyjádření, v poskytnutí rady nebo například v doprovodu na jednání. Často taková podpora postačuje a je pro člověka a rozvoj jeho dovedností vhodnější než omezení svéprávnosti nebo ustanovení opatrovníka. Oceněnству jsme v průběhu konference přiblížili rozhodovací praxi okresních soudů o schválení nebo zrušení smlouvy o nápomoci jako jedné z alternativ k rozhodnutí o omezení svéprávnosti. Stávající praxi jsme vyhodnotili z různých aspektů a představili návrhy na zlepšení situace.

CHCEME KVALITNÍ ZKOUŠKY Z ČESKÉHO ZNAKOVÉHO JAZYKA

Jednali jsme s Ministerstvem školství mládeže a tělovýchovy (MŠMT) a dalšími aktéry o vzniku zkoušky z českého znakového jazyka. Navázali jsme na naše dřívější doporučení ke garanci kvalitního tlumočení. Přestože MŠMT zajistilo popis úrovní českého znakového jazyka, nezavedlo námi požadovanou jednotnou zkoušku, díky které by bylo možné úroveň znalostí ověřit. Chtěli jsme, aby se český znakový jazyk testoval podobně jako cizí mluvené jazyky. Jednotná jazyková zkouška umožní prokázat minimální jazykovou způsobilost absolventů.

Kvalitní tlumočení nebo používání českého znakového jazyka v praxi je nutné ve školách, ale také v sociálních službách, u soudu nebo u policie. Zajištění dostatečného objemu peněz na vytvoření jednotné jazykové zkoušky po České republice požaduje od roku 2015 i Výbor OSN pro práva osob se zdravotním postižením, který dohlíží

na plnění závazků plynoucích z Úmluvy. Ministerstvo nyní pověřilo Národní pedagogický institut sestavením pracovní skupiny, která má připravit návrh standardu profesní kvalifikace, podle něhož by zkouška probíhala.

Ombudsman a srozumitelnost úředních textů

Pokračujeme v prosazování v srozumitelného psaní na úřadech. Lidé by měli rozumět tomu, co jim úřady píší. Máme ověřeno, že překážkou srozumitelného psaní není právní úprava. Naopak srozumitelnou komunikací úřady naplňují [principy dobré správy](#). Je potřeba, aby k tomu své zaměstnance vedly a podporovaly je.

Proto jsme vydali příručku [Jak psát srozumitelně úřední texty](#). Ta popisuje, co považujeme za srozumitelný úřední text, a nabízí množství příkladů. I díky nim je to praktická pomůcka pro každého, kdo píše. O příručce jsme informovali všechna ministerstva, krajské a obecní úřady.

STÁLE SE SNAŽÍME, ABYCHOM ŠLI PŘÍKLADEM A BYLI SAMI CO NEJSROZUMITELNĚJŠÍ:

- ➤ U některých našich stěžovatelů jsme zjišťovali, jak dobře rozuměli odpovědím, které jsme jim poslali.
- ➤ Pokračujeme v přepisech našich letáků určených široké veřejnosti.
- ➤ Obnovili jsme tradici Zpravodaje ombudsmana, ve kterém srozumitelně informujeme o věcech, kterými se zabýváme.
- ➤ Nadále se budeme školit v tom, jak psát co nejsrozumitelnější lidem, kteří se na nás obrací.

Jsme rádi, že na mnohých úřadech příručku přivítali a chtějí, aby ji používali i jejich úředníci. Některé úřady ji dokonce zařadily přímo do „nástupního balíčku“ pro nové zaměstnance. Doporučení používat příručku se objevilo i v několika rozhodnutích správního soudu (rozsudky Krajského soudu v Brně č.j. [41 Az 23/2022-120](#) a č.j. [41 A 28/2022-23](#)).

Uvědomujeme si, že vydáním příručky cesta ke srozumitelnosti zdaleka nekončí.

SPOLUPRACUJEME NA SROZUMITELNĚJŠÍCH DOKUMENTECH

Úřadům nabízíme pomoc s jejich dokumenty. Úspěšným příkladem je pilotní testování nové šablony rozhodnutí o mezinárodní ochraně. Ta je výsledkem naší spolupráce s Ministerstvem vnitra. Společně jsme ji představili lidem ze správních soudů a rozhodcům, kteří ji používají. Díky šablone budou rozhodnutí srozumitelnější pro cizince, kteří nemusí dobře rozumět češtině. A tvorba rozhodnutí bude snazší pro rozhodce.

Na základě výsledků testování srozumitelnosti jsme ve spolupráci s Bílým kruhem bezpečí vydali nové [formuláře](#) žádostí o peněžitou pomoc pro oběti trestných činů nebo jejich pozůstalé. Plánujeme, že by formulář v budoucnu bylo možné vyplnit online.

O srozumitelnější podobě přísemností jsme jednali s Vězeňskou službou České republiky a Generální inspekcí bezpečnostních sborů.

Ministerstvu financí jsme navrhli změnit poučení o možnosti podat žalobu (sp. zn. [6000/2021/VOP](#)). Zatím čekáme na to, které změny se podaří úspěšně dotáhnout.

ÚSKALÍ PŘI PROSAZOVÁNÍ SROZUMITELNÉHO PSANÍ

Někdy narázíme na tradiční představy o tom, jak má úřední text vypadat. Některé úřady například trvají na odborných pojmech a na doslovních citacích textu právního předpisu či rozhodnutí soudu namísto toho, aby je převyprávěly a srozumitelně vysvětlily čtenáři. Také si nedovedou představit, že by jediného účastníka řízení (například žadatele o důchod) v rozhodnutí osloivily („Vy“), namísto toho, aby o něm psaly ve třetí osobě („účastník řízení“). Takové postupy by úřady připustily jen v neformální komunikaci.

O SROZUMITELNOSTI DISKUTUJEME S ÚŘEDNÍKY I STUDENTY

V roce 2023 se čtyřikrát setkala pracovní skupina složená z desítek zástupců úřadů a dalších odborníků. Na setkáních jsme se věnovali obecně srozumitelnosti, vzorům a šablonám, zajištění podpory vedení úřadu, příručce srozumitelného psaní a vzdělávání. Ukazuje se, že právě o školení srozumitelného psaní je na úřadech silný zájem.

O tématu jsme [jednali](#) s nejvyšším státním tajemníkem. Využili jsme jeho pozvání a projekt představili na metodické poradě ke státní službě. Seznámili jsme s ním také soudce na školení v Kroměříži.

Prosazovali jsme téma srozumitelnosti veřejné správy do aktualizace [strategického rámce](#) udržitelného rozvoje „Česká republika 2030“.

Digitální informační agenturu jsme upozornili na to, že při digitalizaci státu nesmíme na srozumitelnost zapomínat. Snadný přístup k informacím je k ničemu, pokud jim lidé nerozumí.

Protože srozumitelnost není téma jen u nás, vyměnili jsme si zkušenosti při jednání s úřadem evropské ombudsmany a zúčastnili jsme se online konference [Clear writing for Europe 2023](#).

Úřady jsme začali upozorňovat na nesrozumitelnost jejich odpovědí i při šetření jednotlivých stížností (sp. zn. [934/2023/VOP](#)). Další spolupráce s úřady, které mají

zájem zlepšit srozumitelnost svých výstupů, bude v roce 2024 naší velkou prioritou.

Budeme pokračovat ve výuce na Právnické fakultě v Olomouci, kterou jsme rozšířili o navazující předmět Psaní úředních textů 2. Se srozumitelností se tak seznamují už možní budoucí úředníci – studenti bakalářského studijního oboru Právo ve veřejné správě.

A nezůstáváme jen u srozumitelnosti. Pracujeme také na tom, aby písemné výstupy veřejné správy byly přístupné lidem se zdravotním postižením.

Zahraniční vztahy

Nejvýznamnější událostí roku 2023 v oblasti zahraničních vztahů pro nás byl mezinárodní kulatý stůl zaměřený na vznik národní lidskoprávní instituce (NHRI). Do Brna jsme na něj pozvali představitele národních lidskoprávních organizací z Norska, Slovenska, Estonska a Slovinska, zástupce mezinárodních organizací zabývajících se ochranou lidských práv, jako je Evropská síť národních lidskoprávních institucí (ENNHRI), Agentura Evropské unie pro základní práva (FRA) a Úřad pro demokratické instituce a lidská práva (ODIHR) působící při Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě.

Tito odborníci na oblast lidských práv spolu s ministrem pro legislativu, akademiky a zástupci nevládních organizací diskutovali o poslání a způsobu práce národní lidskoprávní instituce a věnovali se i připravované novele zákona o veřejném ochránci práv. Ta předpokládá, že by mandát takzvané národní lidskoprávní instituce (NHRI) vykonával právě ombudsman (viz str. [156](#)) a v rámci současné Kanceláře veřejného ochránce práv by začal působit také ochránce práv dětí (viz str. [42](#)).

Kulatý stůl jsme uspořádali díky projektu Posílení aktivit veřejného ochránce práv v ochraně lidských práv (směrem k ustanovení Národní lidskoprávní instituce v ČR), číslo projektu: LP-PDP3-001, financovaného z prostředků fondů EHP a Norska 2014–2021 a státního rozpočtu ČR.

CO ZAZNĚLO NA KULATÉM STOLE O NÁRODNÍCH LIDSKOPRÁVNÍCH INSTITUCÍCH

“

„Když se dnes řekne ombudsman, téměř každý má představu, co dělá a v čem je užitečný. Ale pokud jde o NHRI, národní lidskoprávní instituci, povědomí mezi veřejností ani mezi politiky není vysoké. A my bychom samozřejmě rádi toto povědomí prohloubili.“

Stanislav Křeček, ombudsman

“

„Národní lidskoprávní instituce nemůže nařídit státu, co má dělat. Role NHRI spočívá v tom, že upozorňuje na problémy v oblasti lidských práv a vysvětluje, proč je důležité je řešit. Případně může řešení nastínit a podílet se na něm.“

Kristin Høgdaahl, Norská instituce pro lidská práva (NIM)

“

„Národní lidskoprávní instituce sice nemá žádnou exekutivní moc a její doporučení nejsou závazná, to ale neznamená, že je bezzubá. Její měkká moc může být naopak velmi efektivní. Aktivity NHRI jsou založené na spolupráci a právě otevřený a konstruktivní přístup pomáhá k dosažení změn způsobem, který není bojovný nebo nepřátelský.“

Debbie Kohner, generální tajemnice Evropské sítě národních lidskoprávních institucí (ENNHR)

ČTYŘI ROLE NÁRODNÍ LIDSKOPRÁVNÍ INSTITUCE (NHRI)

Účastníci kulatého stolu se shodli, že síla národních lidskoprávních institucí spočívá v jejich důvěryhodnosti a autoritě. Podobně jako ombudsman tak mohou iniciovat potřebné změny i bez formálních pravomocí pouze na základě svých odborných doporučení.

Identifikovali také čtyři základní role národních lidskoprávních institucí:

- 💡 **Rádce** (advisor): NHRI může iniciovat legislativní změny a vydává doporučení jak zlepšit lidská práva v praxi.
- 👉 **Hlídací pes** (watchdog): monitoruje lidská práva ve všech oblastech a v celé šíři. Upozorňuje na stávající nedostatky v oblasti lidských práv a právního státu.
- 🔗 **Spojovatel** (bridge-builder): propojuje státní orgány a občanskou společnost, tvoří platformu pro jejich vzájemnou širokou interakci, spolupráci a zapojování do mezinárodních monitorovacích mechanismů.
- 🎓 **Učitel** (educator): zvyšuje všeobecné povědomí o lidských právech a podílí se na lidskoprávním vzdělávání.

SETKÁNÍ OMBUDSMANŮ ZEMÍ VISEGRÁDSKÉ ČTYŘKY

Každoroční setkání ombudsmanů zemí Visegrádské čtyřky hostil na podzim 2023 polský ombudsman. Během konference ve Vratislavě se účastníci zaměřili především na oblasti rovného zacházení a předcházení mučení a také na vztahy ombudsmanských institucí s justicí. Zástupce českého ombudsmana Vít Alexander Schorm například popsal, jaké těžkosti přináší nedostatek soudních znalců. S podobnými problémy se podle polského ombudsmana potýká i tamní justice.

Představitel ombudsmanských institucí států Visegrádské čtyřky v závěru setkání ve [společném prohlášení](#) zdůraznili, že jakékoli rozšíření jejich pravomocí vyžaduje odpovídající financování a personální zajištění. S postupným rozširováním mandátu mají zkušenosti ombudsmani ve všech čtyřech zemích. Například slovenský ombudsman začal v roce 2023 dohlížet na práva lidí omezených na osobní svobodě.

Jednání s velvyslancem USA

MEZINÁRODNÍ SETKÁNÍ OMBUDSMANŮ A NÁRODNÍCH LIDSKOPRÁVNÍCH INSTITUCÍ

Ukrajinský ombudsman požádal českého ombudsmana o spolupořádání online setkání ombudsmanů a národních lidskoprávních institucí z celého světa. Na setkání v předevečer druhého parlamentního summitu Krymské platformy konaného v říjnu v Praze účastníci diskutovali o aktuálních problémech a porušování lidských práv na Krymu a dalších územích Ukrajiny okupovaných Ruskou federací. Zaměřili se také na celosvětové dopady ruské invaze a na pomoc, kterou mohou Ukrajincům nabídnout.

Podle ukrajinského ombudsmana dochází k deportaci a vysídlování Ukrajinců. Na konferenci se proto obrátil na své ombudsmanské protějšky z různých zemí s výzvou, aby pomohly Ukrajině vrátit domů všechny deportované, nelegálně vysídlené ukrajinské děti, civilní rukojmí a válečné zajatce.

➡️ [Tisková zpráva ze dne 24. října 2023](#)

SPOLUPRÁCE S DALŠÍMI ZAHRANIČNÍMI OMBUDSMANSKÝMI INSTITUCEMI

- Při vzájemných setkáních se slovenský ombudsman s českým ombudsmanem a jeho zástupcem dohodli na spolupráci při ochraně lidí omezených na svobodě před špatným zacházením. Na setkání navázala pracovní návštěva slovenských kolegů, kteří budou jezdit na preventivní návštěvy zařízení. S těmi jsme sdíleli dosavadní zkušenosti i výzvy.
- Stejně téma zajímalo také moldavského ombudsmana a jeho tým. Představili jsme mu i naše další aktivity a přijali pozvání do Moldavska.
- Na zářijové mezinárodní konferenci pořádané moldavským ombudsmanem k 25. výročí fungování svého úřadu zástupce ombudsmana hovořil o pomoci příchozím z Ukrajiny.
- Ombudsman se v červnu setkal se svým maďarským protějškem a představiteli vězeňských služeb obou

států. Diskutovali, jak může vzájemná spolupráce ombudsmanských institucí s vězeňskou službou zlepšovat ochranu práv lidí omezených na osobní svobodě.

- O navázání bližší spolupráce a zkušenostech s fungováním národní lidskoprávní instituce (NHRI) v rámci úřadu ombudsmana jsme jednali také s rakouskou ombudsmankou a generální tajemnicí Mezinárodního ombudsmanského institutu.
- Na začátku prosince jsme se v Kyjevě zúčastnili konference Svoboda nebo strach pořádané u příležitosti 75. výročí Dne lidských práv ukrajinským ombudsmanem. Hlavním tématem byla diskuze o porušování lidských práv v důsledku ruské agrese.

SPOLUPRÁCE S MEZINÁRODNÍMI LIDSKOUPRÁVNÍMI ORGANIZACEMI

Zástupce ombudsmana se koncem června účastnil zasedání Řídícího výboru pro lidská práva ([CDDH](#)) Rady Evropy jako člen delegace Evropské sítě národních lidskoprávních institucí ([ENNHR](#)). V červnu se také zúčastnil generálního shromáždění a konference k 10. výročí založení ENNHR.

Komisi Evropské unie a ENNHR jsme poskytli podklady ke každoroční zprávě o stavu právního státu v České republice.

Ombudsman a jeho zástupce se setkali s komisářkou Rady Evropy pro lidská práva při její návštěvě České republiky. Poskytli jí informace pro [zprávu o stavu lidských práv](#) ve vybraných oblastech, kterou po návštěvě vydala.

Přehled zahraničních aktivit spojených s prosazováním práva na rovné zacházení najdete na straně [127](#), s monitorováním práv lidí s postižením na straně [135](#) a otázkami cizineckého práva na straně [102](#).

Média a komunikace

Ombudsmanská téma se i v roce 2023 pravidelně objevovala v médiích a na sociálních sítích. Česká televize se věnovala například [problémům při vyplácení sociálních dávek](#), výzkumu [přístupnosti budov a služeb](#) pro lidi s postižením, [situaci dětí, které mají některého z rodičů ve vězení](#) nebo pravidlům [vstupu do mysliveckých obor](#). TV Nova přinesla v reportáži příběh našeho stěžovatele – [kanoisty](#), který dostává nižší důchod, protože si kvůli reprezentaci Československa prodloužil studium na vysoké škole.

V živých vstupech pro ČT24 jsme mimo jiné představili [doporučení](#) pro vyřizování žádostí o penězitou pomoc obětem trestních činů (16:30 od začátku záznamu), vysvětlili jsme předpisy týkající se [likvidace nebezpečného azbestu](#) nebo jsme popsali, s jakými problémy se potýkají [příchozí z Ukrajiny](#). Mluvili jsme také o ochraně lidí v domovech pro seniory [před špatným zacházením](#) (4:50), [odškodňování za protiprávní sterilizace](#) (07:30) nebo [o měření hluku](#).

Naše zkušenosti s komunikací jsme sdíleli také se zahraničními kolegy. V květnu jsme pro PR pracovníky institucí sdružených v Evropské síti orgánů rovného zacházení ([EQUINET](#)) spolu s mluvcemi chorvatské ombudsmany připravili v Záhřebu [dvoudenní mezinárodní workshop](#) zaměřený na téma vztahů s médií.

SOCIÁLNÍ SÍTĚ

- f 8 447** lidí sleduje [@verejny.ochrance.prav](#) → + 5 %*
- x 3 182** sleduje [@ochranceprav](#) → + 5 %
- o 1 513** sleduje [verejny.ochrance.prav](#) → + 21 %
- in 515** sledujících [Veřejný ochránce práv - ombudsman](#) → + 124 %
- yt 298** odběratelů [Ombudsman](#) → + 29 %

* oproti roku 2022

CO SLEDUJÍCÍ NEJVÍCE ZAUJALO?

- upozornění, že někteří lidé s mentálním postižením dostávají vysoké dávky léků na zklidnění
- informace o peněžité pomoci pro lidi zasažené tragickou střelbou v Praze
- pomoc ombudsmana chlapci s autismem, kteřemu ničila zdraví autobusová zastávka pod okny
- konference Můj život, moje volba aneb Seběuření o životě v ústavech i mimo ně
- problémy provázející vyřizování žádostí o odškodnění za protiprávní sterilizace

KROMĚ PŘÍSPĚVKŮ O AKTUÁLNÍM DĚNÍ JSME PRAVIDELNĚ ZVEŘEJŇOVALI TAKÉ INFORMAČNÍCH SERIÁLY:

- ústavní a ochranná výchova
- ombudsman a sociální služby
- dětství bez násilí
- těhotenství a mateřství na pracovišti
- ochrana zvířat
- základy antidisplinárního práva

TIŠTĚNÁ A ONLINE MÉDIA

Autoři v tisku i na online platformách zmiňovali ombudsmana nejen v souvislosti s aktuálním děním, jako byly [průtahy při vyplácení sociálních dávek](#) či změny pravidel pro [odchod do předčasného důchodu](#), [škrtý ve školství](#) nebo [demolice historické vily](#) v Brně, ale zpracovávali také širší celospolečenská témata. Mezi nimi byly například dopady [tělesného trestání dětí](#), [práva pacientů](#), [přístupnosti](#) budov a služeb, [vzdělávání romských školáků](#), [omezování svéprávnosti](#) u lidí s postižením nebo odškodňování za [protiprávní sterilizaci](#).

Advokátní deník vydal mimo jiné články o možném [zřízení dětského ombudsmana](#) a národní lidskoprávní instituce, [změnách v opatrovnictví](#), problémech při [doručování pošty lidem ve vězení](#) nebo našem [e-learningu antidiskriminačního práva](#).

Pro časopis Můžeš vydávaný Kontem Bariéry jsme připravili články o první Noci důstojnosti a vzpomínce na zabitou Dorotu Šandorovou ([Můžeš 1/2023](#), str. 59), o tom, jak se lidé s postižením zapojují do tvorby předpisů, které se jich týkají ([Můžeš 2/2023](#), str. 56), o spotřebitelských sporech ([Můžeš 3/2023](#), str. 56) a také o našem výzkumu zaměřeném na přístup škol k poskytování zdravotní podpory žákům s chronickou nemocí nebo postižením ([Můžeš 4/2023](#), str. 54).

PODCASTY NA KÁVU S OMBUDSMANEM

Za rok jsme natočili dvacet jedna podcastů, včetně jubilejního [stého dílu](#). Posluchače nejvíce zaujal rozhovor o ochraně práv dětí [vyrůstajících v ústavní péči](#) (98. díl). Zajímal je také podcast s radami, [na co si dát pozor před koupí pozemku](#) (81. díl) a díly věnované [sousedským vztahům](#) (85. díl) či problematice [sexuálního obtěžování](#) (96. díl).

Máme nový Zpravodaj ombudsmana!

Markéta Lankášová, Alžběta Šimková

○ 27. února 2023 15:00

I při obyčejné cestě na nákup či na úřad lidé s postižením, ale i s kočárky stále narážejí na nepříjemné bariéry. Někdy je dostavují až do nedůstojných situací. Kancelář ombudsmana nyní testuje, jak jsou veřejné budovy přístupné a kde všude se odklání od slibované bezbariérovosti. Unikátní výzkum přiblížuje jeho koordinátorky.

ZPRAVODAJ OMBUDSMANA

Čtenářům [Zpravodaje ombudsmana](#) nabízíme výběr zajímavých případů, kterými jsme se v poslední době zabývali. Snažíme se, aby Zpravodaj odrážel pestrost naší práce. Vysvětlujeme v něm, jak pomáháme lidem při problémech s úřady. Představujeme výzkumy a doporučení i naše závěry z návštěv zařízení, kde mohou být lidé omezeni na osobní svobodě.

NOC PRÁVA

Po covidové pauze jsme se zapojili do obnovené Noci práva. Spolu se třemi vrcholnými soudy a Právnickou fakultou Masarykovy univerzity jsme na počátku března až do pozdních nočních hodin otevřeli naše prostory návštěvníkům. S největším zájmem se setkaly exkurze v obou budovách našeho sídla. V jejich závěru jsme pro účastníky připravili scénku vycházející z rozhovorů při kontrolách policejních cel. Také cely totiž navštěvujeme v rámci prevence špatného zacházení s lidmi omezenými na svobodě.

Ve hře nazvané stavební maraton měli návštěvníci za úkol úspěšně vyřídit podklady a získat stavební povolení pro malý záhadný příbytek. Dozvěděli se, jak jim při problémech s úřady může případně pomoci ombudsman. Také jsme jim představili web [Domek polopatě](#), kde si před přípravou opravdové stavby mohou nastudovat vše potřebné.

Návštěvníci Noci práva si jako jedni z prvních mohli vyzkoušet i náš e-learningový kurz o antidiskriminačním právu. Seznámili se také s pravidly psaní srozumitelných úředních textů.

GALERIJNÍ TRAMVAJ

Galerijní tramvaj je nekomerční projekt Dopravního podniku města Brna, propagační plochy v jedné soupravě tramvaje mohou různé organizace využít pro prezentace a výstavy spojené se svou činností. My jsme v roce 2023 cestujícím představili různé oblasti, ve kterých jim ombudsman může pomáhat.

ZAPOJUJEME SE

Po osmé jsme vyběhli na Yellow Ribbon Run. Vizí této sportovní akce s podtitulem „uteč předsudkům“ je společnost, která dává lidem s trestní minulostí a jejich rodinám druhou šanci na slušný život. Tentokrát jsme společným během vyjádřili solidaritu ženám ve vězení i tém po výkonu trestu.

Tradičně jsme během roku přispívali do Tříkrálové sbírky nebo v rámci akce Koláč pro hospic.

Pro výzvu Do práce na kole jsme vytvořili hned několik týmů. Jejich členové po celý květen snažili cestovat do práce ekologicky – na kole či pěšky, nebo alespoň vyměnit auta za hromadnou dopravu.

15

Kancelář veřejného ochránce práv

Rozpočet a jeho čerpání v roce 2023

SCHVÁLENÝ ROZPOČET NA ROK 2023

162,239 MILIONU KČ

Součástí schváleného rozpočtu byly výdaje související s financováním projektu spolufinancovaného z Norských fondů [Posílení aktivit veřejného ochránce práv v ochraně lidských práv](#) (8,228 milionu Kč).

V roce 2023 došlo rovněž k čerpání nároků z nespotřebovaných výdajů z předchozích let ve výši 10,034 milionu Kč. Z této částky jsme použili:

- 2,009 milionu Kč na projekt „Posílení aktivit veřejného ochránce práv v ochraně lidských práv“ spolufinancovaný z Norských fondů 2014–2021.
- 8,025 milionu Kč na výdaje nezajištěné rozpočtem kapitoly (v tom 329 tisíc Kč na platy a ostatní platby za provedenou práci vč. příslušenství; 7,695 milionu Kč na provozní výdaje).

Prostředky státního rozpočtu jsme použili k zajištění standardní činnosti Kanceláře veřejného ochránce práv při vyřizování podnětů a při plnění dalších úkolů, které ochránce vyplývají ze zákona zejména

- na systematický dohled nad zařízeními, kde se nacházejí nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodě,
- pomoc obětem diskriminace a občanům Evropské unie a jejich rodinným příslušníkům žijícím v ČR,
- monitorování práv lidí s postižením a sledování vyhoštění cizinců.

Dále jsme tyto prostředky využili na spolufinancování projektu „Posílení aktivit veřejného ochránce práv v ochraně lidských práv.“

VYČERPANÝ ROZPOČET ZA ROK 2023

165,297 MILIONU KČ

Ve srovnání s upraveným rozpočtem jde o čerpání na 101,88 %. Z toho:

- 9,860 milionu Kč na financování projektu „Posílení aktivit veřejného ochránce práv v ochraně lidských práv“.

Překročení rozpočtu výdajů jsme pokryli zapojením nároků z nespotřebovaných výdajů. Nároky z nespotřebovaných výdajů jsme použili na

- financování projektu spolufinancovaného z Norských fondů 2014–2021,
- služby v oblasti informačních a komunikačních technologií,
- zajištění kybernetické bezpečnosti,
- modernizaci technického zázemí konferenčních sálů (LED stěna),
- nákup osmimístného vozu,
- nákup výpočetní techniky,
- platy zaměstnanců,
- opravy
- a ostatní služby.

Personální situace v roce 2023

Ke konci roku 2023 pracovalo v Kanceláři veřejného ochránce práv celkem 179 zaměstnanců, 27 % z nich přitom mělo zkrácený úvazek. Dalších patnáct bylo na mateřské nebo rodičovské dovolené.

Pokračovali jsme také ve spolupráci s odborníky, kteří nejsou kmenovými zaměstnanci, ale mohou přispět ke komplexnímu posouzení některých případů. Jejich znalosti jsme využívali zejména při provádění systematických návštěv v místech, kde se nacházejí lidé omezení na svo-

bodě, a při monitorování práv lidí s postižením. Konkrétně jsme spolupracovali například s psychology, dětskými psychiatry, zdravotními sestrami, odborníky na sociální práci a služby nebo s odborníky inkluzivního vzdělávání a v oblasti chování náročného na péči.

Do našich aktivit jsme zapojovali také osoby s vlastní zkušeností s daným tématem – sebeobhájce, pečující i klienty a pacienty nejrůznějších zařízení či osoby s postižením.

 164,75	závazný limit počtu zaměstnanců Kanceláře veřejného ochránce práv pro rok 2023, z toho	 10,75 zaměstnanců v rámci projektu Posílení aktivit veřejného ochránce práv v ochraně lidských práv spolufinancovaného z Norských fondů, tedy Finančních mechanismů EHP a Norska
---	--	---

 163,15	skutečný průměrný přepočtený evidenční počet zaměstnanců za rok 2023, z toho	 10,40 zaměstnanců v rámci projektu spolufinancovaného z Norských fondů
		0,1,60 zaměstnance méně oproti limitu

 120	zaměstnanců se přímo zabývalo vyřizováním podnětů a výkonem dalších působností ochránce, z toho	98 zaměstnanců v sekci právní
		17 zaměstnanců v odboru administrativních a spisových služeb
		5 zaměstnanců na sekretariátu ochránce a jeho zástupce

Setkání s představiteli norské národní lidskoprávní instituce

Posilování ochrany lidských práv: projekt Norských fondů 2020-2023

V uplynulých čtyřech letech jsme naši práci v řadě oblastí spadajících do působnosti ombudsmana rozšířili o aktivity s lidskoprávním přesahem. Umožnil nám to projekt Posílení aktivit veřejného ochránce práv v ochraně lidských práv (směrem k ustanovení Národní lidskoprávní instituce v ČR), číslo projektu: LP-PDP3-001, financovaný z prostředků fondů EHP a Norska 2014-2021 a státního rozpočtu ČR.

Česká republika jako jedna z posledních zemí Evropské unie dosud nezřídila vnitrostátní nezávislou instituci zaměřenou na ochranu lidských práv – takzvanou [NHRI](#) ani dětského ombudsmana. Za tyto nedostatky náš stát dlouhodobě čelí kritice OSN, Rady Evropy i orgánů Evropské unie a v posledních letech také stále sílícím výhradám ze strany zástupců tuzemské občanské společnosti.

Díky projektu Norských fondů jsme především navázali partnerství s kolegy z norské národní lidskoprávní instituce [Norges institusjon for menneskerettigheter](#) (NIM). Inspirovali jsme se jejich metodami práce v ochraně lidských práv a připravovali jsme se tak na možnost, že by se naše působnost mohla v budoucnu rozšířit o mandát národní lidskoprávní instituce, případně o dětského ombudsmana. Ve chvíli, kdy právě s touto variantou počítá aktuálně připravovaná [novela zákona o veřejném ochránci práv](#), máme za sebou desítky projektových výstupů týkajících se ochrany práv lidí omezených na osobní svobodě, monitorování práv lidí s postižením, prosazování práva na rovné zacházení a podpory práv dětí. Práci odvedené v rámci projektu v roce 2023 se podrobně věnujeme v jednotlivých kapitolách. V této části přinášíme shrnutí zásadních výstupů za celé projektové období.

ZÁKLADNÍ INFORMACE O PROJEKTU

1. ledna 2020 – 31. prosince 2023
 11 zaměstnanců, z nich 8 na plný a 3 na poloviční úvazek

VYDALI JSME:

- 20** zpráv z následných návštěv zařízení, kde mohou být lidé omezeni na osobní svobodě
  - 8** doporučení týkajících se ochrany ohrožených dětí a jejich rodin
  - 4** monitorovací zprávy o naplňování práva na rovné zacházení v oblastech vzdělávání Romů, rovného odměňování žen a mužů a některých procesních otázkách
  - 4** doporučení v oblasti práva na rovné zacházení
    - › [Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením ve snadném čtení](#)
    - › [Úmluvu o právech dítěte ve znění srozumitelném dětem](#)
    - › [Leták pro děti ve výchovných ústavech nebo dětských domovech](#)
    - › Odborný článek [Vznik národní lidskoprávní instituce v České republice – v čem se lze inspirovat v Norsku?](#)
-

PŘIPRAVILI JSME:

- 37** odborných materiálů, jako jsou legislativní doporučení, připomínky a vyjádření veřejného ochránce práv
  - 7** videí pro [děti #AničkaVloguje](#) o působnosti ombudsmana
  - 6** modulů e-learningového kurzu [Základy antidisplinkinačního práva](#)
  - 5** výzkumů z oblasti práva na rovné zacházení a navazujících workshopů pro odborníky i veřejnost
  - 4** interní školení pro naše zaměstnance týkající se lidskoprávní a ústavněprávní perspektivy v práci Kanceláře veřejného ochránce práv
    - › Kulatý stůl Srozumitelnost ve veřejné správě pro úředníky, soudce i další odborníky
    - › [První ombudsmanskou konferenci pro děti](#)
    - › Setkání tří dětských participačních skupin
-

PROŠKOLILI JSME:

- 326** odborných zaměstnanců zařízení, ve kterých se nachází nebo mohou nacházet lidé omezeni na osobní svobodě
- 506** pracovníků v sociální oblasti

Přehled všech projektových aktivit i s odkazy na jednotlivé výstupy je dostupný na webové stránce <https://www.ochrance.cz/projekty/posileni-aktivit/>

Výroční zpráva o poskytování informací dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

---

Kancelář veřejného ochránce práv je povinným subjektem podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. V roce 2023 dostala písemně, elektronickou poštou nebo prostřednictvím datové schránky celkem **61** žádostí o poskytnutí informace podle tohoto zákona. V **51** případech Kancelář informace poskytla.

Žadatelé nepodali žádnou stížnost podle § 16a zákona o svobodném přístupu k informacím. Ve dvaceti případech Kancelář rozhodla o odmítnutí žádosti či její části. Ve dvanácti případech Kancelář rozhodla o odmítnutí žádosti o informaci (či její části). Proti těmto rozhodnutím o odmítnutí žádosti nikdo nepodal odvolání.

Lidé se v žádostech ptali především na zobecněné výsledky šetření ochránce a jeho stanoviska v jednotlivých agendách. Žadatele zajímal i statistické informace z oblasti vyřizování podnětů nebo písemnosti ze spisů stěžovatelů. Lidé také žádali o zaslání sborníků stanovisek v oblasti vězeňství. Objevily se i dotazy na fungování, organizaci a rozpočet Kanceláře, dotazy týkající se působnosti či pracovního programu veřejného ochránce práv. V jednom případě Kancelář veřejného ochránce práv žádost odložila.

Zveřejněné žádosti a odpovědi na ně je možné najít na [webových stránkách](#) veřejného ochránce práv.

 61 → **31**
přijatých žádostí o informace, to je o **31** přijatých žádostí méně než v roce 2022

51 případů, kdy Kancelář informace poskytla

12 vydaných rozhodnutí o odmítnutí žádosti nebo její části

<u>§ 18 odst. 1 písm. a)</u>	vydaná rozhodnutí o odmítnutí žádosti či její části	12
<u>§ 18 odst. 1 písm. b)</u>	podaná odvolání proti rozhodnutí	0
<u>§ 18 odst. 1 písm. c)</u>	opis podstatných částí každého rozsudku soudu	0
<u>§ 18 odst. 1 písm. d)</u>	výčet poskytnutých výhradních licencí	0
<u>§ 18 odst. 1 písm. e)</u>	stížnosti podané podle § 16a zákona	0
<u>§ 18 odst. 1 písm. f)</u>	další informace vztahující se k uplatňování zákona	0

Celkový počet podaných žádostí o poskytnutí informací

61

VÝROČNÍ ZPRÁVA O ČINNOSTI VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV ZA ROK 2023

Redakční rada

JUDr. Stanislav Křeček
JUDr. Vít Alexander Schorm

Editoři

Mgr. Markéta Bočková
Mgr. Jana Gregorová
Mgr. et Mgr. Miroslav Přidal

Foto

Kancelář veřejného ochránce práv, databáze Canva

Vydala Kancelář veřejného ochránce práv v roce 2024

Grafický návrh, sazba, produkce
BiQ pux a.s.

Náklad

400 výtisků

1. vydání

978-80-7631-126-8

ombudsman
veřejný ochránce práv